

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Halkla İlişkiler Anabilim Dalı**

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN BARIŞI TESİS ETMEK ve KORUMAK
FAALİYETLERİ KAPSAMINDA ÇATIŞMA ve KRİZ
BÖLGELERİNDEKİ HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARININ
ÖNEMİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erhan DEMİRTAŞ

DANIŞMANI : Doç.Dr.Aylin PİRA

İZMİR-2004

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü M¼d¼rl¼ğ¼ne sunduğum “**BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN BARIŞI TESİS ETMEK ve KORUMAK FAALİYETLERİ KAPSAMINDA ÇATIŞMA ve KRİZ BÖLGELERİNDEKİ HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARININ ÖNEMİ**” adlı yüksek lisans/doktora tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Erhan DEMİRTAŞ

TUTANAK

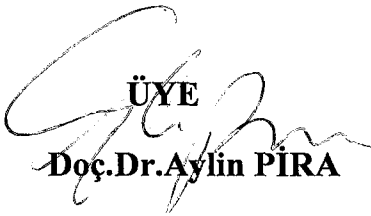
Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 09./06./2004 tarih ve 22/15 sayılı kararı ile oluşturulan jüri, Halkla İlişkiler anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Erhan DEMİRTAŞ'ın "BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN BARIŞI TESİS ETMEK ve KORUMAK FAALİYETLERİ KAPSAMINDA ÇATIŞMA ve KRİZ BÖLGELERİNDEKİ HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARININ ÖNEMİ" başlıklı tezini incelemiş ve adayı 25.06./2004 günü saat 14.00'da 60 dakika süren tez savunmasına almıştır.

Sınav sonunda adayın tez savunmasını ve jüri üyeleri tarafından tezi ile ilgili kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları değerlendirerek tezin başarılı/başarısız olduğuna oybirliğiyle / oyçokluğuyla karar vermiştir.

BAŞKAN
Prof. Dr. Ahmet Bülent GÖKSEL

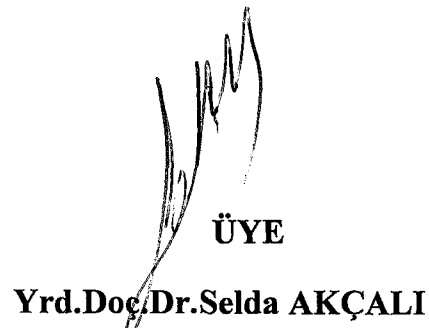
Başarılı ☒

Başarısız ☐

ÜYE
Doç. Dr. Aylin PİRA

Başarılı ☒

Başarısız ☐

ÜYE
Yrd. Doç. Dr. Selda AKÇALI

Başarılı ☒

Başarısız ☐

GİRİŞ.....	5
-------------------	----------

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN GENEL TEŞKİLAT YAPISI VE GÖREVLERİ

I.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN TARİHÇESİ VE KURULUŞ AMACI.....	11
I.1.1.Tarihçe.....	11
I.1.2 Kuruluş Amacı ve İlkeleri.....	16
I.2. KURULUŞ ORGANİZASYONU VE ÇALIŞMA DÜZENİ.....	17
I.2.1. Birleşmiş Milletler Sistemi.....	17
I.2.2. Birleşmiş Milletleri Organizasyonunu Oluşturan Kurullar.....	18
I.2.3. İhtisas Kuruluşları ve Diğer Organları.....	23
I.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN BELLİ BAŞLI İŞLEVLERİ.....	25
I.3.1. Birleşmiş Milletlerin Genel işlevleri.....	26
I.3.2. Barışın Tehdidi, Bozulması veya Saldırı Karşısında İşlevi.....	27
I.4. ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ KONUSUNDAKİ İŞLEVLERİ.....	27
I.4.1. Anlaşmazlıkların Barışçıl Yollarla Çözümü.....	28
I.4.2. Anlaşmazlıkların Zorlayıcı Önlemlerle Çözümü.....	30
I.5. BM ŞARTI VE İLGİLİ MADDELERİNİN ANALİZİ.....	32

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN BARIŞI TESİS VE BARIŞI KORUMA GÖREVLERİ İLE İLGİLİ YAPILANMASI VE POLİTİKALARI

II.1. BARIŞI SAĞLAMAK VE KORUMAK FAALİYETLERİ.....	40
II.1.1. Barış Görevlerinin Ortak Özellikleri.....	40
II.1.2. Barış Gücü Görevleri İle İlgili Temel Kavramlar.....	46
II.1.3. Geleneksel Barış Görevleri.....	48
II.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE BARIŞ GÜCÜ.....	50
II.2.1. Barış Gücü Kullanımının Amaçları.....	50
II.2.2. Barış Gücü Kullanma Konsepti.....	52
II.2.3. Barış Gücünün Oluşturulması.....	55
II.3. BARIŞI KORUMA HAREKATI GÖREV VE KATEGORİLERİ.....	60
II.3.1. Barışı Koruma Teknikleri Hakkında Genel Bilgi.....	61
II.3.2. Birinci Kategori Teknikler.....	62
II.3.3. İkinci Kategori Teknikler.....	66
II.3.4. Üçüncü Kategori Teknikler.....	73
II.4. TÜRKİYE’NİN BARIŞ GÖREVLERİNE YAKLAŞIMI VE TÜRK SİLAHLI KUUVETLERİNİN BARIŞ GÖREVLERİ İÇİN YAPILANMASI.....	78
II.4.1. Türkiye’nin Birleşmiş Milletler Barış Görevlerine Katkısı.....	78
II.4.2. Türk Silahlı Kuvvetlerinin Barış Görevleri İçin Yapılanması İçinde Halkla İlişkilerin Yeri.....	82
II.5. BARIŞI TESİS VE KORUMADA YENİ AÇILIMLAR: CIMIC.....	88
II.5.1. CIMIC’in Çeşitli Kaynaklardaki Tanımları.....	92
II.5.2. CIMIC’in Önemi.....	93

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN KRİZ VE ÇATIŞMA BÖLGELERİNE YÖNELİK HALKLA İLİŞKİLER FAALİYETLERİ

III.1. KRİZ VE ÇATIŞMA BÖLGELERİNİN TANIMLANMASI VE

ÖZELLİKLERİ..... 97

III.1.1. Kriz Bölgesi Kavramı..... 97

III.1.2. Çatışma Bölgesi Kavramı..... 99

III.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN GÖREV ALANI OLARAK

BELİRLENMİŞ BÖLGELERDEKİ HEDEF KİTLELER VE ANALİZİ..... 101

III.2.1. Hedef Kitle Kavramı..... 102

III.2.2. Kriz ve Çatışma Bölgelerinde Hedef Kitleler..... 104

III.3. HEDEF KİTLELERE YÖNELİK HALKLA İLİŞKİLER

KAMPANYALARININ PLANLANMASI VE UYGULANMASI

ESASLARI.....111

III.3.1. Araştırma, Bilgi Toplama..... 112

III.3.2. Planlama..... 113

III.3.3. Uygulama..... 115

III.3.4. Değerlendirme.....141

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ÇATIŞMA BÖLGELERİNDE BARIŞI TESİS ETMEK VE KORUMAK AMAÇLI ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ

IV.1. GÖREV BÖLGESİNİN TARİHÇESİ VE ORTAMIN ÖZELLİKLERİ.....	142
IV.1.1. Ortamın Değerlendirilmesi.....	144
IV.1.2. Politik Durum.....	145
IV.2. UGYK KOMUTANLIĞININ YAPISI, GÖREVLERİ VE FAALİYETLERİ....	146
IV.2.1. Afgan Millî Ordusunun Teşkili ve Eğitimi ile İlgili Faaliyetler.....	148
IV.2.2. Halkın Bilgilendirilmesi ve Halkla İletişim.....	150
IV.2.3. Basın ve Halkla İlişkiler.....	151
IV.2.4. Sivil-Asker İş Birliği Konuları (SAİB).....	151
IV.2.5. Afgan Geçiş Hükümeti ve Birleşmiş Milletlerin Afganistan Özel Temsilciliği İle İlişkiler.....	153
IV.3. UGYK'NIN GÖREVLERİNİN HALKLA İLİŞKİLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ALINAN SONUÇLAR	153
SONUÇ	156
KAYNAKÇA	161
EKLER	166

GİRİŞ

Özellikle soğuk savaş sonrasında iki kutuplu dünya düzeninin yıkılması, komünizmin çökmesi ve Sovyetler Birliğinin dağılması neticesinde, dünyanın bir çok yerinde bölgesel krizler, etnik çatışmalar, çeşitli radikal akımlar, uluslararası terörizm ve kökten dincilik genel güvenlik ve barış ortamını tehdit etmeye başlamıştır. Ortaya çıkan bu yeni durum karşısında, dünya barışının korunması önem kazanmış ve dünya devletleri ortaya çıkan istikrarsızlıkları gidermek ve krizlerin savaşa dönüşmesini önlemek için geçmişe nazaran daha fazla çaba sarf etmeye başlamışlardır.

Bu kaos ortamında ortaya çıkan kargaşalık ve bazı bölgelerde bozulan barış ortamının yeniden tesisi için tekrar ortaya çıkan bir kavram olan “Barışı Destekleme”, bugün hemen her gün duyduğumuz ve uluslararası siyasette de adından sıkça söz ettiren bir seviyeye ulaşmıştır. Ancak, genel bir kanı olduğu üzere barışı desteklemek, vb. askeri harekate dayalı önlemler tek başına bu amaca hizmet etmeye yeterli değildir.

Barış ortamının tesisi, askeri tedbir ve önlemlerin yanında, ancak hedef ülkede bulunan kurum, örgüt ve bireylerin tamamının desteğinin alınmasıyla mümkündür. Barışın tesisi çabalarında bu desteğin alınmaması, geçmişte zaman zaman hüsrana yaşanmasına, birçok insanın ölümüne ve bazı zamanlarda ise durumun daha da içinden çıkılmaz hale dönüşmesine neden olmuştur.

Barışı oluşturmada başarı; söz konusu gayretlerin tek bir kuruluş tarafından planlanması, koordine edilmesi, ancak bir bütün olarak uygulanması ile mümkündür. Bu bağlamda, dünyada Barışı destekleme konusunda güç kullanmaya tek yetkili kuruluş Birleşmiş Milletler’dir. İnsanlık tarihinde yarım yüzyıl ayakta durmuş ve tarihinin her döneminde son derece aktif olan Birleşmiş Milletler organizasyonu, bu anlamda tek örnek olmaya devam etmektedir. Birleşmiş Milletler, bu misyonu sayesinde, dünya halklarının bilincinde son derece önemli ve saygın bir yer almıştır.

Son yıllarda dünyada gelişen tüm olaylarda işlevi ve kararları çok tartışılmasına karşın, Birleşmiş Milletler'in olmadığı bir dünya artık söz konusu olmamakta ve düşünülmemektedir.

“Terim olarak ilk kez ABD başkanı Thomas Jefferson’un 1807 yılında kongreye gönderdiği mesajda yer alan “Halkla İlişkiler” ise kısaca; insanın insanla olan ilişkileridir. Halkla ilişkilerin doğuşu ve gelişimi göz önüne alınırsa, hem özel sektörde hem de kamu sektöründe gelişerek süratle bir bilim haline gelmekte olduğu görülür.

Halkla ilişkiler, öncelikle halkın denetim isteklerine, yönetim açısından yanıt vermeye yarayan yöntemlerden biridir. Halkla ilişkiler uygulaması ile yönetim, halkın bilgi ve aydınlanma gereksinimlerini karşılayabilmektedir. Öte yandan toplumun belirli konularda ön bilgiye sahip olması yönetimin işini büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır. Özellikle halkın yönetimle olan ilişkilerde göstereceği yapıcı davranışlar yönetim faaliyetlerini kolaylaştırmakta, halkla yönetim dayanışması görülmektedir¹.”

Halkla ilişkilerin varoluş nedeni, halkı, bir başka deyimle kamuoyunu herhangi bir konuda etkilemek, ele alınan konuda onun desteğini, güvenini kazanabilmektir. Sosyologlar kitlelere bir şey yaptırabilmek için yeryüzünde üç etkili yol olduğundan söz ederler:

* Zor kullanmak,

* Para ile satın almak,

* İnandırmak².

Bunlardan ilk ikisi kısa vadeli olup zaman zaman tamamen ters sonuçlar vermektedir. Üçüncüsü çözüm ise daha uzun vadeli ve kalıcıdır. Halkın bir yeniliğe, bir sosyal değişime uymasında, alışmasında, halkla ilişkiler biliminin kullanıldığı yol, inandırmaktır. Diğer

1 Metin KAZANCI, **Halkla İlişkiler, Kurumsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar**, Olgaç Matbaası, Savaş Yayınları, Ankara, 1982, s.168.

2 Canan USMAN, “Niçin Halkla İlişkiler? Kuruluşlarda ve Çok Uluslu Şirketlerde”, Derleyen: Feriati MAVİŞ, **Halkla İlişkiler (Seçme Yazılar)**, Eskişehir, 1986, s.314.

yöntemlerde kalıcılıktan söz edilemezken “inandırmak” yolu ile bir sonuca ulaşılabilirdiği takdirde bunun kalıcılığı da olacaktır. Halkla ilişkilerin ilgi alanına giren ve kullandığı yöntem de insanları doğru bilgilendirmek ve güvenini kazanmaktır.

Uluslararası Halkla İlişkiler Birliği, halkla ilişkileri; özel veya kamu kesimlerinde faaliyet gösteren bir kuruluş veya kurumun, ilişkide bulundukları kimselerin anlayış, sempati ve desteğini elde etmek üzere sürekli olarak yapmış oldukları bir yönetme görevi olarak tanımlamış olup, bu tanımlara göre halkla ilişkiler:

- * En verimli bir haberleşme sistemini kurmak,
- * Kurum veya kuruluşlar içinde beşeri ilişkiler alanında en büyük ölçüde sempati yaratmak,
- * Bir faaliyet hakkında en kapsamlı bilgileri sağlamak amacını gütmektedir³.

Halkla ilişkilerle ilgili olarak yapılan tanımları artırmak mümkün olmakla birlikte; bu tanımların kamuyu etkileme ve istendik davranışlara yönlendirme anlamındaki ortak özellikleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

* Halkla ilişkilerde haberleşme iki yönlüdür. Halkla ilişkilerde haberleşme kuruluşla hedef kitle arasında gerçekleşmektedir. Bu iki yönlü haberleşmede taraflar birbirleriyle karşılıklı haberleşmede bulunurlar.

* Halkla ilişkilerde, hedef kitle hakkında araştırma ve faaliyetlerle ilgili olarak da değerlendirme yapılmaktadır.

* Halkla ilişkilerde amaç, hedef kitleyi etkileyerek onu belirli bir inanişaya veya davranışa itmektir.

³ Nuri TORTOP, “Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler”, Derleyen: Fermani MAVİŞ, Halkla İlişkiler (Seçme Yazılar) Eskişehir, 1986, s.128.

* Halkla ilişkiler, ahlaki standartları takip eden ve planlanmış çabaları ve araştırmaları kullanan yönetsel bir işlevdir. Yönetsel işlev olarak uygulamalar verimlilik ve etkinlik içerisinde gerçekleştirilmeye çalışılır.

* Halkla ilişkilerde, hedef kitleye gönderilen mesajlar gerçeği yansıtmaktadır. Burada hedef kitleyi kandırarak belirli bir yöne sevk etmek söz konusu değildir. Yani hedef kitleye iletilen mesajlar her zaman doğru mesajlardır⁴.

Çağımızda özellikle sayıları çok az kalan otoriter rejimler dışında kalan demokratik yönetimlerde kamuoyunun önemi açıktır. Artık halkın inanmadığı desteklemediği şeyleri gerçekleştirmek kolay değildir. En azından halkın desteğini almadan yerine getirilen eylemler ve uygulamalar çeşitli güçlükler doğurmakta yada uzun vadede olumsuz sonuçlara neden olmaktadır. Günümüzde toplum ile yüzyüze ve direkt ilişkide bulunan kurum ve kuruluşlar da kamuoyunun görüş ve inançlarındaki değişimleri yakından izlemektedir. “Halkta kim oluyor?” görüşü çok gerilerde kalmıştır.

Gerçekten spor organizasyonları, toplumsal bilincin ortaya çıkarılması gibi bazı faaliyetlerde olduğu gibi siyasi ve toplumu ilgilendiren diğer faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde de halkın destek ve inancının sağlanması zorunludur. Halkın emniyet ve asayişini korumakla görevli güvenlik kuvvetleri için de bu durum kaçınılmazdır. Yanlış bilgilendirme kamuoyunun yanlış ve sağlıklı oluşmasına yol açabilecektir⁵. Halkın büyük kısmını ilgilendiren benzer konularda yapılan her hata halkla silahlı gücün karşı karşıya gelmesine sebep olabilir. İyi yönde atılan her adım ise halkın destek ve güvenini arttırarak silahlı güçlerin görevlerini kolay ve etkin olarak yapmasına imkan sağlar.

Söz konusu yaklaşım dünyanın kriz ve çatışmaların yaşandığı bölgelerinde; barış amaçlı ve Birleşmiş Milletler iradesinde gerçekleştirilen çok uluslu güçlerin ve onların oluşturduğu güvenlik güçlerinin çalışma düzenleri için de geçerlidir. Burada farklı olan, normal anlamda ulusal güvenlik güçlerinin faaliyetleri sürekli olmasına rağmen kriz bölgelerinde yürütülen

⁴ Raymond SIMON, **Public Relations Concepts and Practices**, New York, 1986, s.6.

⁵ Rex. F. Harlow ve Marvin Black, **Practical Public Relations**, Newyork, Harper And Row, 1952, s.89.

güvenlik sağlayıcı faaliyetlerin geçici olmasıdır. Ayrıca görev ortamının farklılığından, konuşulan dilin farklılığına, kültürel farklılıklara, hukuktan kaynaklanan farklılıklara kadar ciddi anlamda farklılıkların da bulunması da iki sistem arasındaki belirgin ayrılıklardır. Dolayısıyla bir an evvel oluşturulması gereken bir barış ortamına, oluşturulacak bu barış ortamının korunması, dahası bu ortamın kalıcı olabilmesi için halkın desteğini kazandırıcı bir takım faaliyetlerin planlı olarak yürütülmesine ihtiyaç vardır.

Bu kaos ortamının bir an evvel barışçıl bir şekle dönüşmesi ve buralarda bulunan halkın bilgilendirilmesi ve desteğinin sağlanması ihtiyacı nedeniyle, Halkla İlişkilerin Birleşmiş Milletlerin barış güçleri tarafından yoğun ve etkin bir kullanım alanı olduğu düşüncesinden hareketle; tezin konusu “Birleşmiş Milletlerin barışı tesis etmek ve korumak faaliyetleri kapsamında çatışma ve kriz bölgelerindeki halkla ilişkiler uygulamalarının önemi” olarak belirlenmiş ve çalışma Uluslararası ilişkiler-Halkla ilişkiler-Askeri Bilimler disiplinleri ve bu disiplinlerin kesişme noktasında yürütülmüştür.

Bir bütün olarak toplam dört bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde konunun temelini teşkil eden Birleşmiş Milletler Örgütünün ortaya çıkışı, amaçları, işlevleri üzerinde durulmuş, anlaşmazlık durumlarındaki ve barışın tesisi yönündeki fonksiyonları irdelenmiş ve Birleşmiş Milletler Şartının barışın tesisi ile ilgili maddeleri analiz edilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde ise; Birleşmiş Milletlerin barışı tesis ve barışı koruma görevleri ile ilgili yapılanması ve barış gücü kullanılmasının amaçları, kullanım konsepti, barış gücünün oluşturulması süreci ve barışı koruma hareketinin kategori ve teknikleri açıklanmıştır. Ayrıca bu bölümde Türkiye’nin barış gücü olayına yaklaşımı üzerinde durulmuş, son olarak da barış görevleri konusunda dünyada son yıllarda ortaya çıkan yeni bir yaklaşım olarak Sivil ve Askeri Koordinasyon (CIMIC) konusu ile bölüm tamamlanmıştır.

Üçüncü bölümde; dünyanın çeşitli bölgelerindeki kriz ve çatışma bölgelerindeki hedef kitleler analiz edilmiş, buralardaki Birleşmiş Milletler ve barış gücü unsurlarının görev alanlarındaki hedef kitlelere yönelik halkla ilişkiler faaliyetleri, kampanya olarak yürütülebilecek faaliyetler ve uygulamaya yönelik programlar üzerinde durulmuştur.

Dördüncü ve son bölümde ise; diğer bölümlerde teorisi açıklanan bilgilerin örnek bir barış gücü görevi olarak ele alınan ve BM Güvenlik Konseyinin 23 Mayıs 2002 gün ve 4541 sayılı kararı neticesinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin 2002 yılında lider ülke pozisyonunda yer aldığı ISAF (International Security Assistance Force) / UGYK (Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti) görevinde uygulanan halkla ilişkiler faaliyetlerine yer verilmiştir. Örnek olay olarak seçilen bu görevle ilgili bilgilerin yer aldığı bölüm içinde, UGYK, Afganistan Yönetimi ve yerli halk ile olan ilişkiler, barış gücünün yapısı ve barış gücü görevlerinin halkla ilişkiler açısından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Birleşmiş Milletlerin kuruluşunun ve barışa yönelik çalışmalarının daha iyi anlaşılabilmesi için çalışma içinde geçen ve konuyla ilgili diğer temel kavramlarla bunların açıklamaları Ek-I'dedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN GENEL TEŞKİLAT YAPISI VE GÖREVLERİ

I.1. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN TARİHÇESİ VE KURULUŞ AMACI

Günümüzde Birleşmiş Milletler Örgütü, uluslararası hukuk açısından, dünya barış ve güvenliğinin sağlanması ve korunmasında birinci derecede sorumlu tek organ olarak görülmektedir. 26 Haziran 1945 tarihinde San Fransisco’da Birleşmiş Milletler Antlaşması imzalanırken kurucular, barış ve güvenliğin korunmasında o tarihe kadar planlanmamış en etkili sistemi oluşturmuşlardır. Birleşmiş Milletler Örgütü’nün ilk ve en önemli görevi uluslararası barış ve güvenliğin korunmasıdır⁶.

I.1.1.Tarihçe

Birleşmiş Milletler Teşkilatı’nın ilk kez düşünce platformuna çıkışı, İkinci Dünya Savaşı sırasında, büyük devletlerin Almanya’ya karşı birleşmeleri ile olmuştur. II nci Dünya savaşının bitmesinden sonra yeni bir dünya örgütünün kurulması doğrultusunda ilk adım, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Roosevelt ile İngiltere Başbakanı Churchill’in 14 Ağustos 1941’de yayınladıkları Atlantik bildirisidir. Bu bildiride dünya barışını koruyacak etkin bir örgütün kurulması konusunda iki devlet adamının aynı görüşte olduğu belirtiliyordu.

⁶ Orhan Nalcıoğlu, **Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Harekatının Hukuksal Esasları**, Ankara, 1992, Genelkurmay Basım Evi, s.3.

Bundan sonra, Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurulmasında ikinci adım, 1 Ocak 1942 tarihli Birleşmiş Milletler Bildirisi'dir. Mihver Devletlerine karşı savaşan yirmi altı devletin temsilcileri tarafından Washington'da imzalanan bu bildiride, düşmana karşı tam bir zafer kazanılıncaya kadar savaşın süreceği belirtiliyor ve Atlantik bildirisinin esasları tekrarlanıyordu. Sovyetler Birliği bu bildiriye 1943 yılının Ekim ayında Moskova'da yapılan Dışişleri Bakanlığı toplantısında, Fransa ise o sırada kendisini temsil etmeye yetkili meşru bir hükümeti bulunmadığı için 26 Aralık 1944'de katılmışlardır⁷.

Bu kuruluş fikrinin ortaya çıkmasındaki ilk hareket noktası; bir daha “Dünya Savaşı” çıkmasının engellenmesiydi. Bu amaca da ancak dünya devletlerini tek bir karar mekanizması altında toplayarak ve dünyanın geleceği ile ilgili alınacak kararlarda söz sahibi olmalarını sağlayarak ulaşmak mümkün olabilirdi. Önceleri “Devletler Ligi” adı altında toplanan ve böylece genişleme sürecine giren Birleşmiş Milletler 1944 yılında Çin Devleti'nin de katılımıyla teşkilatının çekirdeğini oluşturmuştur.

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün kurucu belgesi olan antlaşmanın ana hatları 21 Ağustos – 7 Ekim 1944 tarihleri arasında Washington'da Amerika, Sovyetler Birliği, İngiltere ve Çin temsilcilerinin katıldıkları bir toplantıda saptanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda “Dumbarton Oaks Önerileri” diye bilinen bir metin ortaya konmuştur.

4-11 Şubat 1945'de Yalta'da toplanan İngiliz, Amerikan, Sovyet Devlet Başkanları planı gözden geçirerek Almanya liderliğindeki Mihver Devletler ile savaşan diğer devletlerin de katılımıyla Birleşmiş Milletler Konferansı'nın 25 Nisan 1945' de San Fransisko'da toplanmasına karar vermişlerdir. Yalta Konferansında Dumbarton Oaks toplantılarında üzerinde anlaşılamayan tek konu olan oy verme yöntemi, “veto” sistemi üzerinde anlaşılacak suretiyle çözülmüştü. Daha sonra Almanya ve Japonya'ya savaş ilan etmiş olan devletler, San Fransisko'da toplanarak, Dumbarton Oaks Önerilerinde yapılan çok küçük değişikliklerle “Birleşmiş Milletler Anayasası”nı 26 Haziran 1945'de oy birliği ile kabul etmişlerdir.

⁷ Mehmet Gönübol, Uluslararası Politika, İlkeler-Kavramlar-Kurumlar, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1978, ss.499-500.

Bu toplantıda, 11 maddeden oluşan Birleşmiş Milletler Anayasasına 70 maddelik Uluslararası Adalet Divanı Statüsü de eklenmiştir⁸.

İkinci dünya savaşından hemen sonra ortaya çıkan anlaşmazlıkların sonucu oluşan soğuk savaşın Sovyet Bloğu ile Batı Bloğunu karşı karşıya getirmiş olması, Doğu ile Batı arasında bir denge siyaseti uygulayan blok dışı devletlerin “Bağılantısızlar Kanadı” olarak gelişmesi, BM Teşkilatı’nın yapısında ve çalışmalarında geniş ölçüde etkili olmuş ve katı bir kanun anlayışı yanında siyasi düşünceleri birinci plana çıkarmıştır. Bunun yanında dünyanın birçok bölgesinde ortaya çıkan krizler, devletlerin dağılması, azınlıkların özgürlük çabaları, etnik hareketler ve bu kapsamda meydana gelen iç çatışmalar, savaşlar; Birleşmiş Milletler’in bu bölgelere değişik amaçlarla müdahalesini zorunlu hale getirmiştir⁹.

Birleşmiş Milletlerin bu müdahale zorunluluğu neticesinde oluşturulmaya başlanan barış güçleri, kuruluşundan bugüne kadar dünyanın birçok bölgesinde barışı tesis etmek veya korumak amacıyla önemli görevler yapmışlardır. Son yıllarda Birleşmiş Milletlerin kararları neticesinde NATO’nun silahlı kuvvetleri de benzer operasyonlar yapmıştır. 1947 yılından itibaren icra edilen BM Barış Koruma Operasyonlarının tam listesi Tablo I.1 ve I.2’de gösterilmiştir.

⁸ Mehmet Gönlübol, **a.g.e.**, s.500.

⁹ Leland M.Goodrich, David A.Kay, **International Organization: Politics and Process**, The University of Wisconsin Pres, Wisconsin 1973, ss.3-18.

BM BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI LİSTESİ-I

BARIŞI KORUMA KUVVETİ :	AÇIKLAMA :
BM. Balkanlar Özel Komitesi 1947-1951 (UNSCCOB)	Yunanistan'a yapılan Gerilla sınır ihlallerinin araştırılması
BM Ateşkes Nezaret Teşkilatı 1948 (UNTSO) halen mevcut	İsrail sınırında Ateşkesin gözlenmesi
BM. Hindistan ve Pakistan'daki Askeri Gözlemci Grubu (UNMOGIP) 1949-halen mevcut	Kaşmir'de ateşkesin gözlenmesi
BM.Acil Kuvveti (UNEF-I) 1959-67	Sina'daki Mısır, İsrail Kuvvetlerinin ayrılması.
BM. Lübnan Gözlemci Grubu 1958 (UNOGIL)	Suriye'den Lübnan'a silah ve birlik sızmasının izlenmesi
Kongo'da BM Harekatı 1960-64 (ONUC)	Askeri yardımın temini, sivil düzenin yeniden tesisi
BM. Geçici Yürütme Organı 1962-63 (UNTEA)	Batı Yeni Gine Yönetiminin Endonezya'ya devri ve düzenin muhafazası
BM.Yemen Gözlemci Heyeti 1963 (UNYOM)	Yemen'e silah sızmasının izlenmesi
BM. Kıbrıs Kuvvetleri 1964-Halen mevcut (UNFICYP)	Düzeni tesis etmek, Rum ve Kıbrıs Türklerini ayırmak.
BM. Hindistan, Pakistan Gözlemci Heyeti (1965-66) (UNIPOM)	Hindistan-Pakistan Savaşında (1965) ateşkesin izlenmesi
BM Acil Kuvveti I 1974-79 (UNEF-II)	Sina'daki Mısır ve İsrail Kuvvetlerini ayırmak
BM Ayırma Gözlem Kuvveti 1974-Halen mevcut (UNDOF)	Golan Tepesinde Suriye ve İsrail Kuvvetlerinin ayrılmasının izlenmesi
BM Lübnan Geçici Kuvveti 1978-Halen mevcut (UNIFIL)	İsrail-Lübnan arasında tampon bölge tesis etmek.

Tablo I.1 1945-1985 Arası soğuk savaş döneminde Barışı Koruma Operasyonları.

Kaynak : Wiliam J.Durch ve Barry Blechman, **Barışı Koruma** ortaya çıkan dünya düzeninde BM, Washington D.C.: Henry L.Stimson Merkezi - Mart 1992.

BM BARIŞI KORUMA OPERASYONLARI LİSTESİ-II

BARIŞI KORUMA KUVVETİ:	AÇIKLAMA :
Afganistan ve Pakistan'da BM İyi Niyet Görevi (1988-89) (UNGOMAP)	Sovyet Kuvvetlerinin Afganistan'dan çekilişinin izlenmesi
BM İran-İrak Gözlemci Grubu 1991 (UNIMOG)	İran-İrak savaşında ateşkesin 1988-izlenmesi.
BM Angola Taktik Heyeti-I 1988-91 (UNAVEM-I)	Küba birliklerinin Angola'dan çekilişinin izlenmesi.
BM Geçiş Yardım Grubu 1988-90 (UNTAG)	Namibya'nın bağımsızlığa geçişinin düzenlenmesi
BM Merkezi Amerika Heyeti 1989-91 (ONUCA)	Barış hükümlerine uyumun ve kontraların etkisiz hale getirilmesinin izlenmesi
BM Angola Taktik Heyeti-II 1991-Halen mevcut(UNAVEM-II)	Ateşkesin ve yeni ordu kurulmasının izlenmesi
BM İran-İrak Gözlemci Heyeti 1991-Halen mevcut (UNIKOM)	Körfez savaşından sonraki tampon bölgenin izlenmesi
BM Batı Sahra Referandum Heyeti 1991-halen mevcut (MINURSO)	Fas'da bağımsızlık için referandum yapılması
BM El Salvador Heyeti 1991-92 halen mevcut (ONUSAL)	İnsan haklarını, seçimleri ve ulusal uzlaşmayı izlemek
BM Kamboçya Yüksek Heyeti (UNAMIC) 1991-92 BM Kamboçya Geçici Hükümeti (UNTAC) 1992 halen mevcut	Hükümete ve seçimlerin yapılmasına nezaret ve silahlı grupların dağıtılması
BM Yugoslavya Himaye Kuvveti 1992, halen mevcut (UNPROFOR)	Hırvatistan'ın Sırp bölgesine Yugoslav kuvvetlerinin tekrar yerleştirilmesi, Bosna'da insani yardımların
BM Somali Operasyonu (UNOSOMI,II) 1992-93 BM Uluslararası Görev Kuvveti (UNITAF) 1992-93	İnsani yardımların ulaştırılmasının emniyeti, 92 Aralık'tan 93 ilkbaharına kadar ABD. tarafından yönetildi.
BM Mozambik Operasyonu 1993 (UNOMOZ)	İç savaşta barışın tesisi
BM Abhazya Gözlemci Görevi 1994 (UNOMIG) halen mevcut	Ateşkesin izlenmesi ve kalıcı barış için zemin oluşturulması

Tablo-L1. Yeni dönemdeki Barış Koruma Operasyonları, 1985-93

Kaynak : Wiliam J.Durch ve Barry Blechman, **Barış Koruma**, Dünya çapında Barış Koruma Operasyonları, 1993, ELIR 92-10027, Aralık 1992.

I.1.2 Birleşmiş Milletlerin Kuruluş Amacı ve İlkeleri

II nci dünya savaşı sonrasında yeniden tesis edilen dünya barışı ve güvenliğini korumak ve milletlerarası iktisadi, sosyal ve kültürel işbirliğini sağlamak için kurulan Birleşmiş Milletlerin diğer temel amaçları:

- * Uluslararası barış ve güvenliği korumak,
- * Uluslararası dostane bağları geliştirmek,
- * Uluslararası sosyal, kültürel ve ekonomik beşeri sorunların çözümünde işbirliği sağlamak ve insan hakları ile temel hürriyetlere saygıyı geliştirmek,
- * Uluslararası müşterek amaçlara ulaşmada gayretlerin koordine edildiği bir merkez oluşturmak,
- * Bölgesel çatışmaları önlemek ve barışın devamlılığını sağlamak için gerektiğinde askeri tedbirlerin alınması dahil, çalışmalarda bulunmaktadır¹⁰.

Bu amaçları gerçekleştirmek için örgütün uyması gereken ilkeler Birleşmiş Milletler anayasasının ikinci maddesinde ve yedi paragraf halinde toplanmıştır:

- * Örgütün tüm üyeleri egemen ve eşittirler.
- * Üyeler antlaşmadan doğan yükümlülüklerini iyi niyetle yerine getireceklerdir.
- * Üyeler aralarındaki anlaşmazlıkları barışçıl yollardan çözeceklerdir.

¹⁰ ABC of the United Nations, New York, UN, 1981, (Birleşmiş Milletler Yayınları), ss.32-33.

* Üyeler herhangi bir devletin ülke bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına karşı güç kullanmaktan, ya da tehditten kaçınacaklardır.

* Örgüte üye olmayan devletler de, barış ve güvenliğin gerektirdiği ölçüde, antlaşma ilkelerine uygun davranmak zorunda bırakılacaklardır.

* Saldırı eylemlerine karşı ve barışı korumak için Örgüt tarafından alınacak zorlama tedbirleri dışında, Örgüt özü bakımından bir devletin ulusal yetki alanına giren işlere karışmayacaktır¹¹.

I.2. KURULUŞ ORGANİZASYONU VE ÇALIŞMA DÜZENİ

BM, imtiyazlı statüde bulunan ve kendilerine daimi delegelik statüsü ile Güvenlik Konseyi'nde veto hakkı tanıyan 5 üye (ABD, RF, İngiltere, Fransa, Çin) ile birlikte, BM dünyadaki tek evrensel örgüt niteliğini halen korumaktadır. Son olarak, İsviçre ve Doğu Timor'un da katılmalarıyla üye sayısı 189'dan 191'e yükselmiştir¹².

I.2.1. Birleşmiş Milletler Sistemi

Üyelik, Güvenlik Konseyi'nin tavsiyesi üzerine genel kurulun kararı ile olmaktadır. Her üye devlet, 3 yıllık bir ihbar süresi sonunda teşkilattan ayrılabilenekte veya anayasa ilkelerini ısrarla çiğneyen üye devlet, teşkilattan çıkarılabilmektedir. BM'de devletler sahip oldukları egemenlikleri gereği bağımsız ve diğer devletlerle eşit haklara sahiptirler. Ancak bazı yükümlülüklerini iyi niyetle yerine getirmeleri gerekmektedir.

Birleşmiş Milletler şartında yer aldığı üzere organizasyon bünyesinde bir Genel Kurul ile Güvenlik Konseyi, Vesayet Konseyi, İktisadi ve Sosyal Konsey, Milletlerarası

¹¹ Mehmet Gönlübol, a.g.e., s.502.

¹² www.un.org, Birleşmiş Milletler resmi internet sitesi.

Adalet Divanı olmak üzere altı ana organ, çeşitli ihtisas kuruluşları ve bir Sekreterya mevcuttur. Birleşmiş Milletlerin organizasyonel yapısı Şekil I.1’dedir¹³.

I.2.2. Birleşmiş Milletleri Organizasyonunu Oluşturan Kurullar

Birleşmiş Milletler şartı organizasyonun temel organları olarak altı ana kurulu ortaya koymaktadır. Bu altı temel kurul: (1) Genel Kurul, (2) Güvenlik Konseyi, (3) İktisadi ve Sosyal Konsey, (4) Vesayet Konseyi, (5) Milletlerarası Adalet Divanı, (6) Sekreterya’dan oluşmaktadır.

¹³ A.Leroy Bennett, **International Organizations, Principals and Issues**, Prentice Hall, New Jersey, 1995, s.63.

Main and other sessional committees

Standing committees and ad hoc bodies

Other subsidiary organs and related bodies

UNRWA
United Nations Relief and Works Agency
for Palestine Refugees in the Near East

SECRETARIAT

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

TRUSTEESHIP COUNCIL

SECURITY COUNCIL

ECONOMIC AND SOCIAL COUNCIL

GENERAL ASSEMBLY

Military Staff Committee

Standing committee and ad hoc bodies

UNDG
United Nations Disengagement Observer Force

UNFICYP
United Nations Peace-keeping Force in Cyprus

UNIFIL
United Nations Interim Force in Lebanon

UNMOGIP
United Nations Military Observer Group in India and Pakistan

UNTSO
United Nations Truce Supervision Organization

INSTRAW
International Research and Training Institute for the Advancement of Women

UNCHS
United Nations Centre for Human Settlements (Habitat)

UNCTAD
United Nations Conference on Trade and Development

UNDRP
Office of the United Nations Disaster Relief Co-ordinator

UNFPA
United Nations Fund for Population Activities

UNITAR
United Nations Institute for Training and Research

UNDP
United Nations Development Programme

UNEP
United Nations Environment Programme

UNHCR
Office of the United Nations High Commissioner for Refugees

UNICEF
United Nations Children's Fund

UNU
United Nations University

WFC
World Food Council

WFP
Joint UN/FAO World Food Programme

Regional commissions

Functional commissions

Seasonal and standing committees

Expert ad hoc, and related bodies

IAEA
International Atomic Energy Agency

ILO
International Labour Organization

FAO
Food and Agriculture Organization of the United Nations

UNESCO
United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

WHO
World Health Organization

IDA
International Development Association

IBRD
International Bank for Reconstruction and Development (World Bank)

IFC
International Finance Corporation

MIGA
Multilateral Investment Guarantee Agency

IMF
International Monetary Fund

ICAO
International Civil Aviation Organization

UPU
Universal Postal Union

ITU
International Telecommunication Union

WMO
World Meteorological Organization

IMO
International Maritime Organization

WIPO
World Intellectual Property Organization

IFAD
International Fund for Agricultural Development

UNIDO
United Nations Industrial Development Organization

GATT
General Agreement on Tariffs and Trade

Principal organs of the United Nations

Other United Nations programmes and organs (representative list only)

Specialized agencies and other autonomous organizations within the system

Kaynak: A.Leroy Bennett, **International Organizations, Principals and Issues**, Prentice Hall, New Jersey, 1995, s.65.

I.2.2.1. Genel Kurul

Her üyenin bir oy sahibi olduğu Genel Kurul, Birleşmiş Milletler'in bütün üyelerinden meydana gelen en üst seviyedeki organıdır. Milletlerarası barış ve güvenliğin korunması, Güvenlik Konseyi'nin daimi olmayan üyelerinin seçimi, İktisadi ve Sosyal Konsey üyelerinin seçimi, Vesayet Konseyi'nin üyelerinin seçimi, teşkilata yeni üye alınması, üyelik hakkının durdurulması ve üyelikten çıkarılma, vesayet rejiminin işleyişi ve büyüme meseleleri gibi önemli konularda Genel kurul; mevcut ve oy kullanan üyelerinin üçte iki çoğunluğu ile karar alır. Diğer konular için aldığı kararlarda ise salt çoğunluklarla yetinir. Genel Kurul yılda olağan olarak bir kez toplanır. Ayrıca çağrı üstüne olağan üstü olarak da toplanabilir. Genel Kurul, devletlere tavsiyelerde bulunabileceği gibi uyulması zorunlu kararlar da alabilir. Üyeliğe alınış, üyelikten çıkarılış, bütçe onaylanması, atamalar bunlar arasındadır. Ancak Genel Kurul kararlarının yaptırım gücü yoktur¹⁴.

I.2.2.2. Güvenlik konseyi

Siyasi alanda bir yürütme organı olarak kurulmuştur. Bu konseyin birincil amacı uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasıdır. 15 üyesi vardır. Bunların 5'i Güvenlik Konseyinin daimi üyesidir (Çin, Fransa, İngiltere, Rusya Federasyonu ve ABD). Diğer 10 üye ise Genel Kurul tarafından bölge esasına göre iki yıl için seçilir. Konseyde her üyenin bir oyu vardır. Fakat bir anlaşmazlıkta taraf olan bir devlet, bu konuda oy kullanamaz. Güvenlik konseyinde, itilafli konularda daimi üyelerin ve diğer dört üyenin olumlu oylarını içine alan dokuz pozitif oyla karar verilir. Bir daimi üye, veto hakkını kullanarak veya çekimser kalarak bir kararın alınmasına engel olabilir. Birleşmiş Milletler şartını kabul etmiş olan diğer devletler, bu konseyin almış olduğu kararların kendi adlarına alındığını ve bu çerçevede hareket etmeyi kabullenmiş sayılırlar¹⁵.

¹⁴ A.Leroy Bennett, a.g.e., ss.62-67.

¹⁵ A.g.e., ss.67-70.

I.2.2.3. Ekonomik ve Sosyal Konsey

Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC) toplam 54 üyelidir. Üyeler 14 Afrika, 13 Batı Avrupa ve diğer ülkeler, 11 Asya, 10 Latin Amerika ve Karayipler ve 6 Doğu Avrupa ülkelerini temsil etmek üzere üçer yıllık dönemler için seçilmektedir.

Genel anlamda Ekonomik ve Sosyal Konseyin misyonu, dünyanın her yerindeki insanların refahının sağlanmasıdır. Bu amacı yerine getirmek için bu konsey yılda iki kez toplanır. Konseyin fonksiyonları üç ana kategoride incelenebilir:

- * Düşünce üretme ve tavsiyeler oluşturma,
- * Araştırma ve rapor hazırlama,
- * Koordinasyon.

Düşünce üretme ve tavsiyeler oluşturma konusundaki fonksiyonu; insan hakları, mülteciler, ekonomik ve sosyal gelişme, kültür, eğitim, sağlık, yiyecek tedariki, ticaret ve taşımacılık, nüfus, uyuşturucu maddeler, iskan ve barınma, çalışma koşulları ve haberleşme konularını içerir. Konsey araştırma ve rapor hazırlama konusunda kendisine verilen görevleri kuracağı kurullar veya özel araştırma şirketleri vasıtasıyla yerine getirir¹⁶.

Ekonomik ve Sosyal Konsey, özerk örgütlerin Birleşmiş Milletler ile işbirliğini düzenleyen organ olarak önemli bir başka işlev yüklenmiştir. Bu örgütlerden bazıları şunlardır: Dünya Bankası Grubu (WB), Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya ticaret Örgütü (WTO), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO).

¹⁶ A.g.e., ss.70-72.

I.2.2.4.. Vesayet Konseyi

Uluslararası vesayet sistemini geliştirmek için kurulmuştur. Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesi bu konseyin üyeleridir. Vesayet Konseyinin görevi, uluslararası topluluk adına vesayet bölgesi olarak tanımlanan ve özgürlüğünü elde edememiş olan devletleri gözlemlemektir. Dünya devletlerinin tümünün bağımsızlığını sağlamayı amaç edinir. Her bir ilgi alanına ilişkin faaliyetler belli bir üye ülke tarafından yönetilir. Fakat yönetimle ilgili bazı konular Vesayet Konseyi yolu ile Genel Kurul tarafından yerine getirilir. Birleşmiş Milletler şartının 87 ve 88 nci maddeleri bu yönetim fonksiyonunun yerine getirilmesinde uygulanan esas yöntemleri ortaya koyarlar. Bu konseye üye olan her üyenin 1 oyu vardır¹⁷.

I.2.2.5. Milletlerarası Adalet Divanı

Birleşmiş Milletlerin temel organlarından biri olan Uluslararası Adalet Divanı, şartın önemli bir parçasıdır. BM'nin tüm üyeleri aynı zamanda Adalet Divanının üyesidir. 15 üyeden oluşan divanda aynı ülkeden iki yargıç görev yapamaz ve görev süreleri 9 yıldır ve her üç yılda bir yargıçların üçü değişir. Ötüne gelen davalara bakmanın dışında bu divanın bir diğer görevi de hukuksal danışmanlıktır. Bu divan aynı zamanda uluslararası hukukun gelişmesine de katkıda bulunur¹⁸.

I.2.2.6. Sekreteryaya

Birleşmiş Milletlerin ana konsey ve kuruluşlarının aksine, sekreteryaya üye ülkelerin delegasyonlarından değil, “full-time” çalışan uzmanlardan oluşturulmuştur. Genel Sekreter Güvenlik Konseyinin önerisi ve genel kurulun üçte ikisinin onayı ile belirlenir. Şartta belirtildiği üzere Genel Sekreterin görevleri şunlardır:

¹⁷ Ö. Rengin GÜN, *Birleşmiş Milletler Örgütünün Örgütlenme İlkeleri Ve Örgüt Yönetimi Açısından İncelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2, Sayı:2, 2000.

¹⁴ A.Leroy Bennett, *a.g.e.*, ss.75-76.

* Organizasyonun en yüksek seviyeli memurudur.

* Birleşmiş Milletlerde bulunan ve üyeleri seçimle belirlenen tüm organlara sekreterlik yapar.

* Genel Kurul ve üç konsey tarafından kendisine tevcih edilen fonksiyonları yerine getirir.

* Genel Kurula organizasyonun işleri hakkında yıllık rapor hazırlar.

* Genel Kurul tarafından belirlenen kurallar ışığında sekreterlik çalışanlarının iş atamalarını yapar.

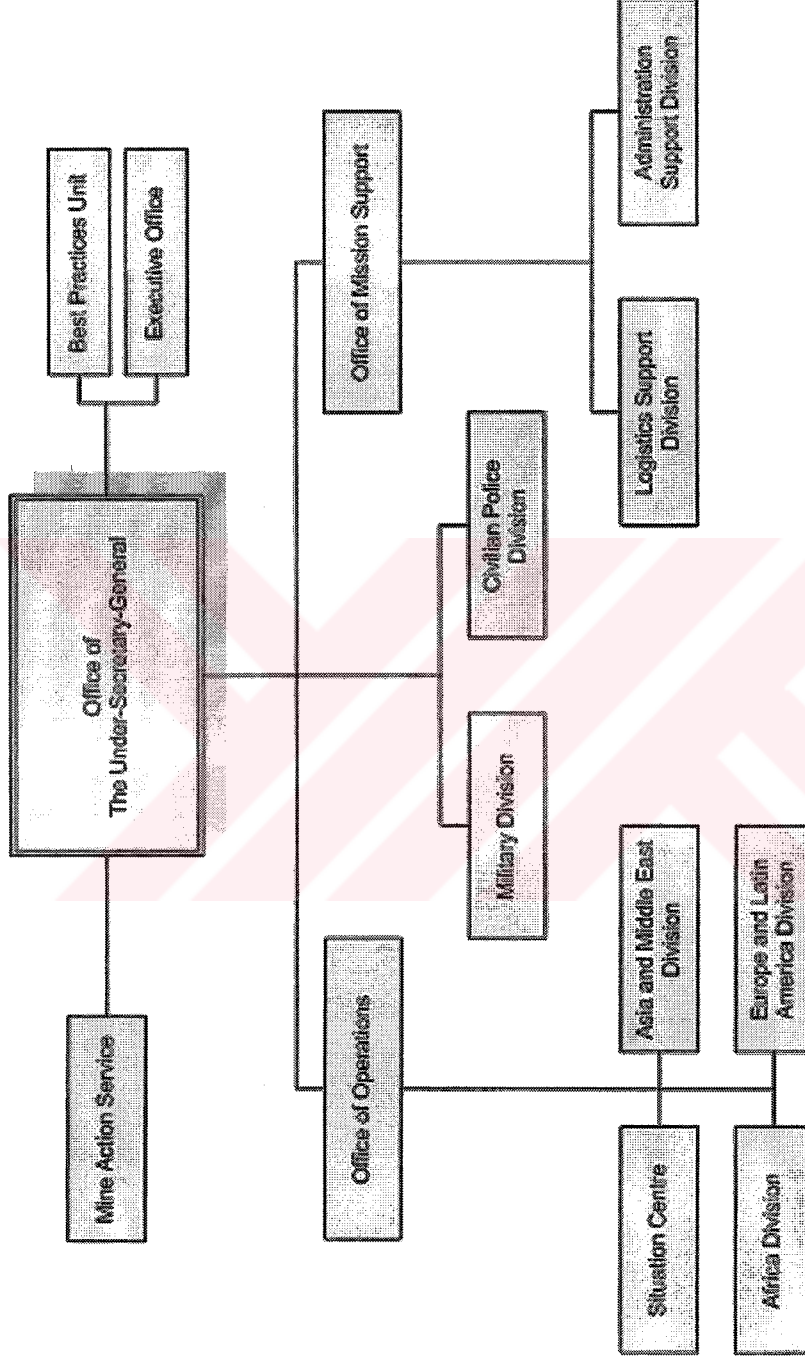
Genel Sekreterin aynı zamanda uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden konuları Güvenlik Konseyine getirme yetkisi de bulunur.

I.2.3. İhtisas Kuruluşları ve diğer organları

Birleşmiş Milletlerin tüm üyeler tarafından imzalanarak kabul edilen şartına göre, organizasyon kendi üzerine aldığı görev ve ilgilenmesi gereken konularda ihtisas kuruluşları oluşturabilir ve bunları kullanır. Bu kuruluşlar genel organizasyon yapısı içinde Şekil I.1’de gösterilmiştir.

Bu bölümlerden birisi de Güvenlik Konseyi’ne direkt bağlı organlardan biri olan “Barışı Koruma Operasyonları Departmanı”dır. Bu departmanın organizasyonel yapısı Şekil I.2’dedir

Department of Peacekeeping Operations Organizational Chart

Şekil: I.2 Barış Koruma Operasyonları Departmanının Yapısı

Kaynak: www.un.org. Birleşmiş Milletler resmi internet sitesi.

Burada dikkati çeken husus ihtisas kuruluşları ve konuyla ilişkili diğer departmanlar içinde “Barışın Tesisi ve Korunması İçin Halka İlişkiler” faaliyetlerini organizasyon adına yürütecek bir alt kuruluşun olmamasıdır. Bu eksiklik görev bölgelerinde kurulan yönetim kadrolarına da benzer şekilde yansımaktadır.

Bu açıdan dünyanın muhtelif bölgelerinde faaliyet gösteren barışı koruma görevlerine bakıldığında; bölgesel organizasyonlar içinde “Basın ve Halkla İlişkiler Departmanı” veya sorumlularının görevlendirildiği, bunların genelde her görevde bir sivil görevli olduğu göze çarpmaktadır. Görev alanları incelendiğinde, departmanda bulunan personel azlığı açısından çok fonksiyonel olmadığı ve görevinin genellikle basınla olan ilişkileri düzenlemek olduğu değerlendirilmektedir.

I.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN BELLİ BAŞLI İŞLEVLERİ

Birleşmiş Milletler bilinen şekilde bir devlet olmamasına rağmen, yapısı ve fonksiyonları itibariyle bir dünya devleti gibidir. Üyeleri egemen devletlerdir ve bunlardan aldığı gücünü elinde bulundurur. Birleşmiş Milletler örgütünün amaçları özet olarak;

- Uluslar arası barış ve güvenliği sağlamak,
- Uluslararası dostça ilişkiler geliştirmek,
- Ekonomik, sosyal kültürel alanlarda uluslararası işbirliğini sağlamak,
- Üyelerin dış siyasetlerini uyumlaştıran bir merkez olmak,

I.3.1. Birleşmiş Milletlerin Genel işlevleri

Yukarıda açıklanan amaçlara ulaşmak için BM örgütü kendisine anayasa ile emredilmiş olan bir takım işlevleri yerine getirir. Yönetmel işlevler olarak; insan hakları, hukuki, barış ve barışın korunması, ekonomik ve sosyal işlevleri sıralanmaktadır.

I.3.1.1. İnsan Hakları İle İlgili İşlevi

10 ARALIK 1948’de genel kurul, insan hakları evrensel bildirisini kabul etmiştir. Ekonomik ve Sosyal Konsey ve bu konseye bağlı komisyon özellikle insan hakları komisyonu bu bildirinin uygulama şartlarını inceler ve özel anlaşmaları hazırlarlar. İnsan Hakları Evrensel Beyanname koşullarının uygulanması, çalışma ve insan hakları ile ilgili özel sözleşmelerin hazırlanması çalışmaları bu işlevi çerçevesinde yürütülen faaliyetlerindendir.

I.3.1.2. Hukuki İşlevi

Birleşmiş Milletler Teşkilatı, Devletler Hukuku’nun denenmesi ve gelişmesi için çalışır. Dünyada kendisini kanıtlamış ünlü hukukçulardan kurulu devletler hukuku komisyonu, derleme tasarıları üzerine çalışmalar yapar. Birleşmiş Milletler’in yardımı ile toplanan Milletlerarası konferanslar tasarıları tartışır ve kabul ederler. Örneğin çeşitli toplantılar ile deniz hukuku konusunda çalışmalar bu yöntem çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalar kapsamındadır. Birleşmiş Milletler teşkilatının işlevinin sınırları mevcuttur. Birleşmiş Milletler anayasasının ikinci maddesi yedinci paragrafı “Anayasanın hiçbir hükmü Birleşmiş Milletler’e, üye devletin doğrudan doğruya yetkileri içine giren konulara karışma hakkı vermez” demektedir.

Birleşmiş Milletlerin uluslararası hukukun değerlendirilmesi ve uyumlu hale getirilmesi konularında çalışmaları vardır. Birleşmiş Milletler, hiçbir ülkenin kendi içişleri ile ilgili aldığı karara müdahale etmez.

I.3.1.3. Ekonomik ve Sosyal işlevi

Birleşmiş Milletlerin ana işlevlerinden biri de uluslararası alanda barış ve dostluk ilişkilerini geliştirerek ve refah ve istikrar sağlamaktır. Bu işlevi yerine getirmek için ekonomik, sosyal, düşünsel, kültürel, eğitim ve sağlık alanlarında uluslararası sorunlarla ilgili incelemeler yapar ve yaptırır. Bu alanlardaki bulguları kullanarak gerekli şekilde örgütlenir. Yetkisine giren konularla ilgili olarak anlaşma tasarıları hazırlar. Herkesin insan haklarına ve ana özgürlüklerine saygı gösterilmesini sağlamak üzere örgütlenir. Yetki alanına giren konularda uluslararası konferanslar düzenler. Bütün bu işlevlerini Ekonomik ve Sosyal Konsey vasıtasıyla yerine getirir²⁰.

I.3.2. Barışın Tehdidi, Bozulması veya Saldırı Karşısında İşlevi

Bu konuda hukuki bakımdan birinci planda yetkili organ Güvenlik Konseyi'dir. Barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu veya bir savaş karşısında bulunduğunu tespit eder, tavsiyelerde bulunur. Hatta milletlerarası barış ve güvenliğin korunması için kararlar alır. Silahlı kuvvet kullanılmasını öngörmeyen tedbirlere başvurabilir. Örneğin iktisadi tedbirler, ekonomik ambargolar veya diplomatik tedbirler bu kapsamda değerlendirilirler. Bununla beraber, barış ve güvenliğin korunması için gerekli silahlı kuvvet yardımı ve imkanlarını Güvenlik Konseyi'nin emrine veren bir üye devleti veya devletlerin kara hava ve deniz kuvvetleri ile her çeşit askeri hareket yapabilir.

I.4. ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ KAPSAMINDAKİ İŞLEVLERİ

"Uluslararası hukukun anayasası olarak görülen Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 1 nci maddesine göre; örgütün ilk ve en önemli görevi uluslararası barış ve güvenliğin korunmasıdır. Antlaşmanın içeriğinde örgütün bu amacını gerçekleştirmek üzere, prensip olarak iki tedbir öngörülmektedir. Antlaşma bir yandan üyelere uyuşmazlıklarını barışçıl yollardan çözmeyi görev olarak yüklerken, diğer yandan üye devletlerin uluslararası ilişkilerinde öteki devletlerin toprak bütünlüğüne ve siyasal

bağımsızlığına saygılı olmalarını ve hiçbir şekilde tehdide veya kuvvet kullanılmasına başvuramalarını emretmektedir²¹.”

“Birleşmiş Milletler Antlaşmasının bu iki ilkesinden birincisi, antlaşmanın altıncı bölümünde “Uyuşmazlıkların Barış Yolu ile Çözülmesi” başlığı altında, ikincisi yedinci bölümde “Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırma Fiili Halinde Yapılacak Hareket” başlığı altında ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Böylece Birleşmiş Milletler Antlaşmasında barışa açılan iki ayrı komşu sistem öngörülmüştür²².”

Uyuşmazlıkların çözülmesinde antlaşmada yer alan her iki sistem esas olarak, devletler arasındaki çatışmalar için tasarlanmıştır. Sistemler devletlere prensip olarak kendi sınırları içerisinde münhasır yetki veren egemenlik anlayışına dayanmaktadır. Bu nedenle devletlere ait iç çatışmaların, hatta uluslararası blok veya grupların çatışmalarının çözülmesinde Birleşmiş Milletler Antlaşmasının getirdiği sistem çoğu zaman yetersiz kalmaktadır²³.

I.4.1. Anlaşmazlıkların Barışçıl Yollarla Çözümü

Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 6 ncı bölümü uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözülmesi ile ilgili hükümleri içermektedir. Bu hükümler esas itibariyle, antlaşmanın 2 nci maddesinin 3 ncü fıkrasında yer alan ve “Teşkilatın üyeleri uluslararası barış, güvenlik ve adaleti tehlikeye koymayacak şekilde barış yolları ile çözerler.” şeklinde açıklanan prensibe dayanmaktadır. Uyuşmazlıkların barışçıl yollardan çözümüne ilişkin hükümler aynı zamanda, antlaşmada “uluslararası barış ve güvenliği korumak” şeklinde ifade edilen Birleşmiş Milletler Örgütünün en önemli amacını gerçekleştirmeye yönelik

²⁰ Mehmet Gönübol, a.g.e., s.508.

²¹ Birleşmiş Milletler Antlaşması, md. 2/4.

²² Peter R. Baehr, Leon Gordenker, *The United Nations in the 1990's*, St.Martin's Press, 1992, s.66.

²³ Orhan Nalcioğlu, a.g.e., ss.3-4.

bir sistemdir²⁴. Uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesine ilişkin üye devletlerin yükümlülükleri 33 ve 37 nci maddelerin 1 nci fıkralarında yer almaktadır:

“Uzaması, uluslararası barış ve güvenliği tehdit edebilecek nitelikteki bir uyuşmazlığa taraf olanlar, bu uyuşmazlığın çözülmesini her şeyden önce görüşme, soruşturma, ara bulma, uzlaşma, tahkim ve yargı yollarıyla veya bölge teşkil veya antlaşmalarına başvurarak veyahut kendi seçecekleri başka barış yolları ile aramalıdır²⁵.”

Bu hükümden de anlaşılacağı üzere, tahkim ve yargı yolları dışında, uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde öncelikle başvurulması gereken yol ve yöntemler;

* **Görüşme**, (Bu yöntemde devletler yetkili temsilcileri vasıtasıyla uyuşmazlıklarını çözmek ve ilişkilerini düzenlemek ve iyileştirmek için görüşmede bulunarak bir çözüme ulaşmaya çalışmaktadırlar.)

* **Dostça girişim**, (Burada önemli olan, uyuşmazlığa taraf olan devletler arasında elverişli ortam yaratarak, onları görüşme masasına oturtmaktır.)

* **Arabuluculuk**, (Bu yöntemle dostça girişim arasındaki en önemli yöntem farkı; arabulucu devlet veya devletlerin veya arabulucu kişi veya kişilerin aralarında uyuşmazlık olan devletler arasında başlayan görüşmelere katılabilmeleri ve çözüm önerileri getirebilmeleridir.)

* **Soruşturma Komisyonları**, (Bu sistemde amaç, uyuşmazlığa neden olan olayın, tarafsız bir soruşturma yapılarak sonuçlarının bir raporla, herhangi bir çözüm önermeksizin ortaya konulmasıdır.

²⁴ A.g.e., s.4.

²⁵ Birleşmiş Milletler Antlaşması, md. 33/1.

* **Uzlaştırma**, (Hukukçulardan ve diplomatlardan müteşekkil bir komisyonun tetkik ve faaliyeti neticesinde gerçekleşir.) şeklindeki diplomatik çözüm yolları oluşturmaktadır.

“33 ncü maddede zikredilen nitelikteki bir uyuşmazlığa taraf olanlar onu, anılan maddede gösterilen yollarla çözmeyi başaramazlarsa, Güvenlik Konseyine sunarlar²⁶.”

Milletlerarasında bir anlaşmazlık veya anlaşmazlığa yol açabilecek bir durum karşısında Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletler’e üye olsun veya olmasın bir devletin veya Genel Sekreter’in isteği üzerine veya kendi teşebbüsü ile harekete geçebilir. Konsey anlaşmazlıkla ilgili bir anket açabilir, tarafları barışçıl yollarla anlaşmaya davet edebilir. Duruma uygun usul ve yöntem tavsiyesinde bulunabilir. Görüşme, soruşturma, aracılık, uzlaştırma, hakemlik gibi yollara başvurabilir, hukuki anlaşmazlık çözümü için Milletlerarası Adalet Divanı’nı tavsiye edebilir.

I.4.2. Anlaşmazlıkların Zorlayıcı Önlemlerle Çözümü

Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında Birleşmiş Milletlerin alacağı zorlayıcı önlemler antlaşmanın 7 nci bölümünde düzenlenmiştir. Zorlayıcı önlemlerin alınması Güvenlik Konseyinin görev ve yetkisine dahildir. Konsey bu yetkisini kullanırken Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine uygun hareket etmek zorundadır²⁷.

Devletler arasında ortak önlemlerle uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması girişimlerine ginceye kadar, devletlerin savaşa başvurdukları gibi, varmayan zorlamalara da başvurdukları görülmektedir. Söz konusu BM şartının VII nci bölümünde gösterilen kuralları içeren ve Birleşmiş Milletler sisteminde Ortak Güvenlik içerisinde olgunlaşan bir “savaşa varmayan zorlamalar hukuku” oluşmuştur. Şartın 25 inci maddesine göre bu hukuk örgüte üye tüm devletleri bağlamaktadır. Zorlayıcı

²⁶ Birleşmiş Milletler Antlaşması, md. 37/1.

²⁷ Orhan Nalcioğlu, a.g.e., s.8.

önlemler kapsamında olan ancak silah kullanmayı gerektirmeyen şu önlemler alınabilmektedir:

* Ekonomik, her türlü ulaşım ve iletişim ile siyasi ilişkilerin kesilmesi,

* Uluslararası ceza mahkemesi kurulması.(Burada her ne kadar devletin cezai sorumluluğundan söz edilmekte ise de, gerçekte bu sorumluluk; devletin dış siyasetini belirleyen ve savaşın başlatılması, yönetilmesi veya savaş kurallarına uyulması ile ilgili olan ve savaşın içinde yer alarak, faaliyetlerde bulunan kişilerin sorumluluğuna dönüşmektedir.)

Barışçıl yöntemlerin yeterli olmayacağının düşünüldüğü durumlarda, antlaşmanın 41 nci maddesinde söz edilen ve yukarıdaki silahlı kuvvet kullanılmasını gerektirmeyen zorlayıcı önlemlere başvurulabilmektedir. Madde metninde bu önlemlerin neler olduğu kesin olarak sayılmamıştır, ancak karar yetkisi Güvenlik Konseyine aittir.

Antlaşmanın 41 nci maddesinde söz edilen ve silahlı kuvvet kullanılmasını gerektirmeyen zorlayıcı önlemlerin yetersiz kalacağının düşünüldüğü veya bu tedbirlerin başarısız kaldığı durumlarda Güvenlik Konseyi antlaşmanın 42 nci maddesi gereğince ve uluslararası barış ve güvenliği korumak veya yeniden tesis etmek için yeterli derecede hava, deniz ve kara kuvvetleri birliklerinin kullanılmasını gerektirecek önlemleri alabilir²⁸. 43'ncü maddenin 1nci fıkrasında “Birleşmiş Milletlerin bütün üyeleri; milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazasını desteklemek üzere, Güvenlik Konseyinin çağrısı ile ve özel bir anlaşma uyarınca, milletlerarası barış ve güvenliğin muhafazası için konseyin emrine gerekli silahlı kuvvetler vermeyi ve geçit hakkı da dahil olmak üzere yardım ve kolaylıklarda bulunmayı taahhüt ederler” şeklinde bağlayıcılığı açıklanmaktadır.

Bu şekilde kuvvet kullanılması durumunda kullanılan başlıca hareket tarzları;

²⁸ Orhan Nalcioğlu, a.g.e., s.11.

* **Gösteriler:** Birleşmiş Milletlerin hedef ülke veya bölgeye karşı kararlılığını gösterici şekilde önceden planlanmış direkt güç kullanımını içermeyen ancak barış için gerektiğinde güç kullanılabileceği konusundaki askeri yığınak oluşturma ve bölgede tertiplenmeyi içeren askeri hareketlerdir.

* **Abluka:** Hedef ülke veya bölgenin dış dünya ile ilişkisinin, ticaretinin kısıtlanması ve silah akışının durdurulmasına yönelik olarak çevresinin veya ulaşım yollarının kontrol altına alınmasını hedefleyen önlemlerdir. Bu hareket tarzında da askeri birlikler kullanılır.

* **BM üyesi devletlerin hava, deniz veya kara kuvvetlerinin diğer hareketi** şeklinde olabilir.

Birleşmiş Milletlerin kararı neticesinde NATO silahlı güçleri tarafından bu yöntemlerin başarı ile uygulandığından söz edilebilir.

I.5. BM ŞARTI VE İLGİLİ MADDELERİNİN ANALİZİ

1945 yılında yayınlanan bu şartı imzalayan Birleşmiş Milletler üyeleri, uluslararası ilişkilerde bir başka devletin ülke bütünlüğüne, siyasal bağımsızlığına karşı, ya da Birleşmiş Milletlerin amaçlarına ve ilkelerine aykırı şekilde kuvvet kullanma tehdidinde bulunmaktan kaçınma konusunda yükümlü olduklarını kabul etmişlerdir. Bu anlamda Birleşmiş Milletler şartı uluslararası toplumun, tehditleri bertaraf ederek barış ve güvenliği sağlayabilmesi için bazı çözümleri de içermektedir.

Birleşmiş Milletler şartı ile üye ülkeler tarafından imzalanan ve Birleşmiş Milletler anayasası olarak da tanımlanabilecek bölümü şöyledir:

“Bizler Birleşmiş Milletler halkları olarak:

- *Gelecek nesilleri, ömrümüzde iki kez yaşadığımız ve insanlığı anlatılamayacak kadar çok üzüntüye boğan savaş denilen musibetten korumayı başarmak,*

- *Temel insan haklarında insanın hak ettiği saygınlık, kadın-erkek, küçük-büyük ülkelerde eşitlik, güveni gerçekleştirmek,*

- *Uluslararası hukuk ve antlaşmalar diğer kaynaklardan gelen yükümlülöklere saygılı olmak ve bunların ışığında bir ortam oluşturmak,*

- *Daha fazla özgürlük içinde daha iyi hayat standartları ve sosyal gelişim sağlamak ve bu amaçla,*

- *Birbirimizle iyi komşular olarak hoşgörü oluşturmak ve barış içinde birlikte yaşamak,*

- *Uluslararası güvenlik ve barışı sağlamak amacıyla güçlerimizi birleştirmek,*

- *Bu prensiplerin ve kurumsal metotların kabulü ile, askeri güç kullanmamak ve ortak çıkarları garantiye almak,*

- *Uluslararası mekanizmayı tüm halkların sosyal ilerleme ve ekonomik gelişmeleri için kullanmak,*

- *Tüm çabalarımızı bu amaçlara ulaşmak için birleştirmek olarak belirlediğimiz,*

- *Bundan dolayı temsilcileri vasıtasıyla San Francisco şehrinde bir araya gelen iyi durumda ve gerekli görölen her türlü güçlerini gösteren her bir üye devlet,*

burada ortaya konan Birleşmiş Milletler şartını tanıdığını ve böylece uluslararası bir organizasyon olarak Birleşmiş Milletlerin kurulmuş olduğunu kabul ederler²⁹.”

İmza altına alınan bu şart metni ile, Birleşmiş Milletler üyeleri, Birleşmiş Milletlerin uygun ve etkin bir şekilde hareket edebilmesini temin amacıyla, uluslararası barış ve güvenliğin korunması hususunda temel sorumluluğun Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde olduğunu, Güvenlik Konseyi'nin bu sorumluluğu yerine getirirken kendileri adına hareket ettiğini de kabul etmişlerdir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, barışa yönelik herhangi bir tehdit, barışı bozan bir eylem bulunup bulunmadığını kararlaştırmaya yetkilidir. Konsey, uluslararası barış ve güvenliği korumak veya yeniden kurmak amacıyla tavsiyelerde bulunmaya yahut Birleşmiş Milletler şartında yazılı önlemlerin alınmasını kararlaştırmaya yetkilidir.

Bütün Birleşmiş Milletler üyesi devletler, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunmak amacıyla, özel antlaşma veya antlaşmalara uygun olarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin çağrısı üzerine uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli olan silahlı kuvvetleri, geçiş hakları dahil, yardım ve kolaylıkları Güvenlik Konseyi'ne temin etmeyi yükümlenmişlerdir.

Birleşmiş Milletler üyeleri, Güvenlik Konseyi'nce kararlaştırılan önlemlerin yerine getirilmesinde karşılıklı olarak yardımlaşacaklardır. Güvenlik Konseyi kararlarının bölgesel örgütler eliyle (NATO, BAB) yerine getirilmesi de mümkündür.

Birleşmiş Milletler, barışı tesis etme (*peacemaking*), barışı koruma (*peacekeeping*) ve barışı güç kullanarak uygulatma (*peace enforcement*) gibi fonksiyonlarını yerine getirirken, Birleşmiş Milletler şartındaki maddelerden dayanak almaktadır. Aşağıda bu önemli maddeler üzerinde durulacaktır:

²⁹ A.Leroy Bennett, a.g.e, ss.466-467.

Bölüm VI, Madde 33: Anlaşmazlıkların Barışçıl Yollarla Çözümü

“(1) Devam etmesi uluslararası barışı ve güvenliğı tehlikeye düşürebilecek bir anlaşmazlığa taraf olan ülkeler, bu anlaşmazlığı önce müzakere, soruşturma, arabuluculuk, uzlaştırma, mahkeme kararı, bölgesel kuruluşlara başvurma veya bölgesel düzenlemeler yapma, veya kendilerince uygun görülecek diğer yollarla halletme şeklinde gideceklerdir.

(2) Güvenlik Konseyi, gerekli gördüğü takdirde taraflardan aralarındaki anlaşmazlığı yukarıdaki şekilde çözümlemelerini talep edecektir.³⁰”

Yine, ilgili taraflar arasında yapılacak “sorunu barışçıl yollarla çözme” işi başarısızlığa uğrarsa, tarafların konuyu Birleşmiş Milletler’e getireceklerine ilişkin hüküm ise şu şekildedir;

Bölüm VI, Madde 37: Güvenlik Konseyine Başvurma

“Eğer taraflar arasındaki anlaşmazlık 33 ncü maddede yazılı yöntemlerle çözümlenemez ise, taraflar Güvenlik Konseyi’ne başvuracaklardır³¹.”

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin görevlerinden ve yapılmasından daha önce söz ederken, Konsey’ in bu tür başvurulara karşı nasıl bir görev anlayışı içerisinde olduğundan söz edilmişti.

Birçok barışı koruma hareketinin yasal dayanağı olarak şu madde gösterilmiştir:

³⁰ A.g.e., s.476.

³¹ A.g.e., s.477.

Bölüm V, Madde 29: Barışı Koruma Gücü ve Teşkilatının Kurulması

“Güvenlik Konseyi, gerekli görüldüğünde görevini yerine getirmek için kendine bağlı organlar teşkil edebilir³².”

BM Güvenlik Konseyi’nin rolünü Barış Gücü’ne ilişkin konularda analiz etmek gerekmektedir. BM üyeleri, BM’nin uygun ve etkin şekilde hareket edebilmesini temin amacıyla, uluslararası barış ve güvenliğin korunması hususunda temel sorumluluğun BM Güvenlik Konseyi’nde olduğunu, Güvenlik Konseyi’nin bu sorumluluğunu yerine getirirken kendileri adına hareket ettiğini kabul etmişlerdir.

BM Güvenlik Konseyi barışa yönelik herhangi bir tehdit, barışı bozan bir eylem veya saldırı eylemi bulunup, bulunmadığını araştırmaya yetkilidir. Günümüzün karmaşık veya daha fazla askeri güç kullanılması gerektiren Barışı koruma operasyonlarının hukuksal dayanağı, BM Anayasasının VII nci bölümünde yer alan maddelerdir. Örneğin, 1991’de Irak’a karşı güç kullanımına olanak veren Güvenlik Konseyi’nin 678 sayılı kararı, BM yasasının VII nci bölümünün 42 nci maddesine dayandırılmıştır. Bu bölümün önemli maddeleri aşağıdadır:

Bölüm VII, Madde 39: Yaptırım ve Güç Kullanma

BM Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği korumak veya yeniden kurmak amacıyla tavsiyelerde bulunmaya veya Birleşmiş Milletler Anayasasının 41 ve 42 nci maddelerinde yazılı önlemlerin alınmasını kararlaştırmaya yetkilidir.

Bölüm VII, Madde 41: Ekonomik, Politik Yaptırımlar

Güvenlik Konseyi, silahlı kuvvetler kullanılması hariç olmak üzere kararlarını etkili kılmak amacıyla ne gibi önlemler alınması gerektiğini kararlaştırabilir ve Birleşmiş Milletler üyesi devletlerden bu önlemlere uyulmasını isteyebilir. Bu önlemler;

* Ekonomik ilişkilerin ve,

* Kara, deniz, hava, posta, telgraf, telsiz, diğer iletişim bağlantılarının tamamen veya kısmen kesilmesi,

* Diplomatik ilişkilerin kesilmesi, gibi yaptırımları içerebilir.

Bölüm VII, Madde 42: Askeri Güç Kullanma

Güvenlik Konseyi, yukarıda sayılan önlemlerin uygun olmayacağını veya sonuçsuz kalacağını değerlendirirse, uluslararası barış ve güvenliğin korunması veya yeniden kurulması için gerektiği ölçüde hava, deniz ve kara kuvvetleri kullanılmasına karar verebilir.

Görüldüğü gibi, Madde 42, Irak-Kuveyt krizi esnasında yürürlüğe konmuş çok önemli bir maddedir. Bu madde, bir devlet içinde o devlet kurumlarının tamamen çöktüğü hallerde, insani ihtiyaçları karşılamak için yapılacak operasyonları da kapsamına almaktadır.

Bölüm VII , Madde 43: Kuvvet Oluşturma

Bütün Birleşmiş Milletler üyesi devletler, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunmak amacıyla özel antlaşmalara uygun olarak, BM Güvenlik Konseyi'nin çağrısı üzerine, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli olan silahlı kuvvetler, yardım ve kolaylıkları Güvenlik Konseyi'ne temin etmeyi yükümlenmişlerdir.

Yukarıdaki madde gereğince, ilgili ülkeler oluşturulan Barış Gücü'ne kuvvet vermektedirler. Ancak, tecrübeler göstermiştir ki, soğuk savaş sonrası “Çokuluslu Barış

³²A.g.e., s.475.

Güçleri”nin başarılı olması için bir lider ülkenin, operasyonun ağırlığını üzerine alması gerekmektedir.

Bölüm VII, Madde 51: Bireysel ya da Toplu Meşru Müdafaa Hakkı

Birleşmiş Milletler şartının hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı saldırıya uğraması durumunda, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya kadar, bu üyenin doğal olan kendi başına ya da toplu olarak meşru savunma hakkını zedelemes³³.

Bu maddenin, bir ülkenin meşru yönetimi tarafından, diğer bir ülkeyi kolektif savunmaya çağırmada kullanabileceği ifade edilmektedir. Nitekim, örneğin Türkiye; Ermeni işgaline uğrayan Azerbaycan’ın savunulmasında, gerektiğinde bu madde çerçevesinde hareket edebileceğini BM Genel Kurulu’nda gündeme getirmiştir.

BM Şartının ilk maddesinde Birleşmiş Milletlerin kuruluş amacı belirtilmektedir. Birleşmiş Milletlerin ana hedefinin uluslararası barış ve güvenliği korumak olduğunu ve bunu tehdit eden tüm şartların ortadan kaldırılması olduğunu belirtir.

24 ncü madde Güvenlik Konseyi’nde bunun yapılmasının ana sorumluluk olduğunu ortaya koyar. Güvenlik Konseyi tüm dünyada bağlayıcı kararlar alabilirken, Genel Kurul sadece tavsiye kararları alabilir.

BM Şartı’nın VI ncı bölümü görüşme ve hakem kararı ile uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesini sağlarken, VII nci bölümü genelde zorlayıcıdır ve Güvenlik Konseyi’nin 5 daimi üyesinin uzlaşması halinde, savaş durumunda egemen ülkelere karşı hareket etmede kullanılır. Bir sonraki bölüm, Güvenlik Konseyi’nin politik ve ekonomik baskı ya da kuvvet kullanılmasını sağlar. Ayrıca 43 ncu madde üye ülkelerin Güvenlik Konseyi’ne, zorlayıcı görevler için takviye güç sağlamasını gerektirir ve 46 ncı ve 47 nci maddeler Askeri Uzmanlar Komitesi’nin oluşturulmasına yetki verir. Bu

komite Güvenlik Konseyi'ne tavsiyelerde bulunur ve askeri müdahale konusunda olasılık planlarını hazırlar.

³³ A.Leroy Bennett, **a.g.e.**, ss.480-481.

İKİNCİ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN BARIŞI TESİS VE BARIŞI KORUMA GÖREVLERİ İLE İLGİLİ YAPILANMASI VE POLİTİKALARI

II.1. BARIŞI SAĞLAMAK VE KORUMAK FAALİYETLERİ

BM şartı'nın ilgili maddelerinden de anlaşılacağı gibi; barışı sağlamak ve korumak adına uygulanan Barışı Destekleme, zorlama ve koruma hareketleri genellikle ülkelerin silahlı güçlerini oluşturan güvenlik birimleri ile bunları destekleyen sivil kuruluşlar ve insani yardım örgütleri gibi organizasyonlar ile sivil toplum örgütleri tarafından birlikte yürütülen faaliyetlerdir.

II.1.1. Barış Görevlerinin Ortak Özellikleri

Çalışmanın ileriki bölümlerinde açıklanacak olan ve bu bölgelerdeki uygulanan / uygulanacak olan Halkla İlişkiler faaliyetlerinin bir anlamda çerçevesini de oluşturan her iki hareket türünün ortak özellikleri şu şekilde sıralanabilir³⁴:

*** Askeri hareket politik hedeflerin elde edilmesine yönlendirilir:**

Politik ve hukuki hususlar, Barışı Destekleme Harekatının her safhasında, klasik askeri harekata nazaran daha fazla ağırlık taşır. Çünkü BM tarafından veya denetiminde

gerçekleştirilecek olan hareket, kayıtsız şartsız uluslararası hukuka uygun olmalıdır. Uygulanacak politik hususlar ise geçmiş dönemlerle kıyaslanabilir ve BM Şartında belirlenen standartlar çerçevesinde olmalıdır. Bu nedenle normal bir askeri harekatta olduğu gibi, barışı destekleme hareketinde de politik hedefleri gerçekleştirebilecek hareket tarzları ve planlar geliştirilir. Atılacak her adımın ve seçilecek her askeri hedefin tarafları barışa yönlendirici veya özendirici olmasına gayret edilir. Ayrıca seçilecek hedefler askeri hareket sona erdiğinde başlatılacak olan barış gücü oluşturma faaliyetlerini desteklemeli ve bölgede gerçekleştirilecek barışa yönelik halkla ilişkiler faaliyet ve kampanyalarını olumsuz etkileyecek özellikte olmamalıdır.

*** Harekat belirsiz ve karmaşık bir ortamda icra edilir:**

Çatışmanın / krizin tahrip ettiği toplumsal yapının onarılması ve düzenin yeniden tesis edilmesine yönelik sivil faaliyetler için uygun ortam sağlamayı hedefler ve genellikle politik, askeri ve kültürel yönden hassas bir ortamda icra edilir. Bir anlamda hedef kitlenin içinde bulunması muhtemel ortam ve şartları ortaya koyacağı değerlendirilen “belirsizlik ve karmaşa ortamı” olarak nitelenebilecek ortamın oluşmasının nedenleri şunlardır:

- Bir ateşkes antlaşmasının yapılmamış olması veya ateşkese uyulmaması,
- Ülkedeki alt yapının (ulaşım, haberleşme, vb.) tahrip edilmiş ve kullanılamaz durumda olması,
- Ülke / bölgede kanun ve nizamın uygulanamaması,
- Devlet teşkilatının işleyemez hale gelmesi,
- Ekonominin sanayi tesislerinin büyük kısmının, bankacılık sisteminin ve iş hayatının tahrip olması,

³⁴ MT 145-2, TSK Barışı Destekleme Harekatı, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2001, ss.2/1-2/2.

- Mahalli silahlı unsurların barış gücüne mukavemet gösterme riskinin mevcudiyeti,
- Suç oranının artması, potansiyel suçluları var olan kaos ortamı içinde suç işleme sıklıklarını arttırmaları,
- Sivil halka yönelik şiddet kullanılması, etnik temizlik,
- İnsan haklarının yaygın bir şekilde ihlal edilmesi,
- Çok sayıda yerinden edilmiş kişi ve göçmenlerin bulunması,
- Sağlık sisteminin işlemez hale gelmiş olması,
- Çatışmaların genellikle meskun mahallerde meydana gelmesi ve çatışma alanlarında sivillerin bulunması,
- Tarafların ve sivil halkın ayırt edilmesinin güç olmasıdır.

Durum özetlendiğinde; temel ihtiyaçlarını karşılamalarının çok zor olduğu, güven ortamının yok olduğu ve güvenilebilecek bir otoriteden söz edilemediği ve gelecekle ilgili ciddi endişelerin bulunduğu bir kaos ortamının varlığından söz edilebilmektedir.

Böylesine karmaşık bir ortam içinde olması nedeniyle işlemeyen sistemin tekrar işler duruma getirilmesinde hareket öncesinden başlanacak şekilde uygulanacak halkla ilişkiler kampanyaları önem kazanmaktadır. Mevcut durumun iyileştirilmesi, barış kuvvetinin ve diğer insani örgütlerin görevlerini etkinlikle yapabilmesi için her konu için ayrı ayrı kampanyalar hazırlanmalı ve yürütülmelidir.

*** Düşman yoktur, çatışan taraflar vardır:**

Barışı Destekleme Harekatını diğer askeri hareket çeşitlerinden ayıran en önemli özellik, bu hareketin bir düşmana karşı icra edilmemesidir. Bu harekatta düşman yoktur, çatışan taraflar vardır. Çatışan taraflar, iyi organize edilmiş düzenli birlikler, organize olmayan düzensiz birlikler, teröristler ve değişik liderlere bağlı dağınık gruplar halinde olabilir. Çatışan taraflar; küçük direniş gruplarından, kara, hava ve deniz yeteneklerine sahip büyük askeri kuvvetlere kadar değişebilir ve hafif silahlardan, mayın , nükleer, biyolojik ve kimyasal kitle imha silahlarına kadar değişik cins ve miktarlarda silahlara sahip olabilirler.

Çatışan taraflara ve sivil halka Birleşmiş Milletlerin orada bulunma sebebi, barışın sağlanması ve normal demokratik yaşama geçilmesinin ardından yabancı askerlerin ülkeyi terk edeceği, bu süre zarfında kendini savunmak haricinde silah kullanılmayacağı anlatılmalıdır.

*** Çok uluslu ve çeşitli bir kuvvet yapısına sahiptir:**

Barışı Destekleme kuvveti genellikle çok uluslu bir kuvvet yapısına sahiptir. Bu hareket; askeri gözlemci görevlerinden; kara, hava ve deniz kuvvetlerinin kullanılmasını gerektiren büyük çaplı harekata kadar geniş bir yelpaze içinde icra edildiğinden Barışı Destekleme Kuvveti değişik yapı, imkan ve kabiliyete sahip askeri birlikler ile hareket bölgesinin de aynı hedefe yönelik faaliyette bulunan hükümet kuruluşları ve sivil toplum örgütlerini kapsayabilir. Bu nedenle Barışı Destekleme Kuvvetinin çok uluslu ve çeşitli nitelikte birlik, kuruluş ve personel ihtiva eden yapısı özel düzenlemelere ve normal askeri harekattan daha fazla koordinasyona ihtiyaç gösterir.

Özellikle sivil halk, barışı koruma kuvvetlerinin çok uluslu bir güç olduğu, bunun Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından verilen bir karar neticesi ve tüm üye ülkelerin kabul etmesi neticesi orada oldukları konusunda ikna edilmelidir.

*** Başarının ölçüsü zafer değil, uzlaşmanın sağlanması ve idamesidir:**

Barışı Destekleme Harekatının nihai hedefi ile bu hedefe ulaşmak için gerekli şartların bilinmesi her kademedeki komutan ve sivil yöneticiler için önem arz eder. Barışı Destekleme Harekatında, klasik askeri harekatta olduğu gibi zafer elde edilmesi söz konusu değildir. Çatışan taraflar arasındaki sorunların barışçıl şekilde çözümü harekatın başarısının göstergesidir. Barışı Destekleme Harekatı, politik ve diplomatik faaliyetlerin icra edilebileceği bir ortam sağlamak amacıyla icra edilir. Bu maksatla gerçekleştirilecek bir askeri hareket, politik hedeflere ulaşılabilmesi amacıyla, diplomatik, ekonomik ve insani faaliyetlerin desteklenmesini sağlamalıdır. Çatışan tarafların veya uluslararası toplumunun desteğinin azalması gibi faktörlerden kaynaklanan nedenlerle görevin başarılamama ihtimali de her zaman dikkate alınmak durumundadır.

Taraflar arasındaki sorunların çözümü sadece askeri harekata değil, çeşitli uluslararası tedbirleri ve bölgede her görevli kişi ve kurum tarafından uygulanması gereken planlı Halkla İlişkiler faaliyetleri vasıtasıyla sağlanır. Çatışan taraflar arasında uzlaşma sağlayan bir çözüm, kuvvet kullanılmasına tercih edilir.

*** BM'in verdiği yetki çerçevesinde icra edilir:**

Harekata katılan barışı koruma kuvvetlerine Güvenlik Konseyinin önerisi ve Genel Kurulun onayı ile hedef ülke topraklarında askeri hareket icra edebileceği yetkisi verilmiştir.

Bu anlamda sahip olunan yetki ve göreve yönelik olarak hazırlanan görev emrinin (mandate) detayları ev sahibi ülkenin yetkilileri ile paylaşılması ve sivil halka ulaştırılması sağlanmak ihtiyacı ortaya çıkacaktır.

*** Medya kuruluşlarının yakın kontrolü altında icra edilir:**

Birleşmiş Milletlerin kuruluşu itibariyle evrensel bir organizasyon olması ve barış için bulunulan ülke ile ilgilenen diğer ülkelerin duruma olan yakın ilgisi, ev sahibi ülkenin geleceğinin şekillenmesi açısından önemli rol oynayacak olan barış gücünü yakından izleme istek ve dürtüsü iç ve dış medya kuruluşlarının bölgede bulunmasına neden olacaktır.

Medya Birleşmiş Milletler unsurlarının ülkede bulunmasının haklılığını ve meşruiyetini destekleyen önemli bir unsurdur. Bu nedenle medya ile kurulacak ilişkiler önem kazandığı gibi; periyodik ve anlık hazırlanacak basın açıklamaları, basın bildirileri ile gerektiğinde düzenlenecek basın toplantıları, üzerinde önemli durulması gereken faaliyetlerdir.

Kuruluşundan bugüne kadar Birleşmiş Milletler herhangi bir problem durumunda, çatışma halindeki kuvvetlerin sorunlarının savaş yerine diplomatik yollardan çözümlenmesi, barışın tekrar sağlanması veya en azından savaşın durdurulması amacıyla devreye girmiştir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için Birleşmiş Milletler, barışı sağlamak ve barışı korumak diye adlandıracağımız iki önemli fonksiyonu yerine getirmektedir.

- Birleşmiş Milletler Yasasının 4 ncü bölümü, problemlerin çözümüne ayrılmıştır. Sorun çıktığında düşman tarafların problemlerini barışçıl yollardan çözmelerini sağlamak için alınacak tedbirler barışı sağlamak olarak adlandırılır.

- Barışı korumak, Birleşmiş Milletler'e ait Barış Gücü personel, araç ve malzemelerinin problemleri bölgelere konuşlandırılması suretiyle Birleşmiş Milletler'in duruma müdahalesi olarak tarif edilebilir.

II.1.2. Barış Gücü görevleri ile ilgili temel kavramlar

Barış Gücü'nün fonksiyonu ve icra ettiği görevlerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla çalışma içinde geçen bazı temel kavramların açıklamaları aşağıda özetlenmiştir:

*** Çatışmayı Önleme**

BM Anayasasının VII nci maddesi altında, çatışmaların yayılmasını ve silahlı çatışmaya dönüşmeden krizlerin önlenmesini amaçlayan önleyici birlikler konuşlandırmaktan, diplomatik girişimlere kadar uzanan bir dizi değişik faaliyeti kapsar. Bu faaliyetler;

- Gerçeği Araştırma Görevleri,
- Karşılıklı Danışma ve Görüşmeler,
- İkaz ve Uyarılar,
- Denetleme ve kontrol,
- Krizi önlemek için sivil unsurlar ve askeri birlikler gönderme.

*** Barış Yapma**

Çıkan bir krizi barışçıl bir çözüme ulaştırmak amacıyla, krizin başlamasıyla birlikte icra edilen diplomatik faaliyetlerdir. Bunlar;

- Arabuluculuk,
- Olayı Yatıştırma,

- Diplomatik Yalnızlık,

- Diplomatik Yaptırımlar.

*** Barışı Koruma**

Barışı koruma; devletler arasında veya devletlerin kendi içinde çıkan çatışma ve krizlerin azaltılması ve sona erdirilmesi için, tarafsız bir uluslararası nitelikli askeri güç ve sivil unsur tarafından politik, askeri girişimler icra etmek, barışı yeniden tesis ve idame ettirmektir. Barışı koruma kuvveti tüm taraflarca tarafsızlığı kabul edilen bir kuvvettir.

“Uluslararası barış ve güvenliği tehdit edebilecek çatışmalarda şiddeti düşürerek, ilgili hükümetlerin barışçıl çözümleri daha kolay tartışabilecekleri ılımlı politik ortamın yaratılması, Birleşmiş Milletlerin barışı koruma faaliyetlerine ilişkin ana görevlerinden biridir. Barışı koruma hareketinin amacı bir durumu kontrol altına almak, kan dökülmesini durdurmak, uyuşmazlığın altında yatan sorunun çözümü için gerekli koşullardan bazılarını sağlamaktır³⁵.”

Eski Birleşmiş Milletler sekreterlerinden bir olan Dag Hammarskjöld bu görevin özelliğini “*Barışı koruma görevi askeri olmayan, ancak yalnızca askerler tarafından yapılabilen bir iştir.*” şeklinde yorumlamıştır³⁶.

Ortaya çıkmasından bu yana, Birleşmiş Milletler barışı koruma hareketi sürekli gelişen bir uygulamadır. Bu uygulamada barışı koruma kuvvetleri çeşitli görevleri yerine getirmişlerdir. Bu görevler ilk önceleri ateşkes antlaşmalarının denetlenmesi ve korunması, askerlerin çekilişine ve tampon bölge oluşturmaya yardım şeklinde olmuştur. Barışı koruma hareketinin esnek bir doğası olması nedeni ile farklı kullanım

³⁵ Orhan Nalcioğlu, a.g.e., s.22.

yöntemlerinin ortaya çıkması da kaçınılmaz olmuştur. 1988 yılına kadar Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen 13 barışı koruma harekatında kuvvetlere, soğuk savaş döneminin özelliğinden kaynaklanan ve yukarıda söz edilen tipte görevler yüklenmiştir. Bu tip görevler geleneksel barışı koruma kapsamında değerlendirilmektedir³⁷.

II.1.3. Geleneksel Barış Görevleri

BM Anayasasının VII nci bölümünde de yer alan geleneksel barış görevleri çatışan tarafların muvafakati ile;

- Askerden arındırılmış belirli sınırları gözlemek,
- Ateşkesi kontrol etmek,
- Tampon bölgeleri kontrol etmek,
- Savunan tarafların silahtan arındırılmasını sağlamak,
- Sınırların kontrolünü sağlamak ,
- İnsani yardımların korunmaya alınması,
- Mülteci operasyonları, olarak özetlenebilir.

Barışı Koruma Harekatını gerçekleştiren Birleşmiş Milletlerin bu fonksiyonunu gerçekleştiren iki unsuru vardır:

³⁶ William W.Allen, A.D.Johnson, J.T.Nelson, “Peace Keeping and Peace Enforcement Operation”, Military Review, Vol.73, No.10, Ekim 1993.s.7.

³⁷ Orhan Nalcioğlu, a.g.e., s.23.

Birinci unsur olan Gözlemci Heyetlerinin gerçekleştirdiği faaliyetler, ateşkes karar veya antlaşmalarının denetlenmesi gibi düşük düzeyde askeri faaliyet içeren geleneksel bir hareket türüdür. Bir uyuşmazlıkta çatışan tarafların düşmanca davranışları durdurma konusunda antlaşmaya varmış olmaları çoğu kez yeterli olmamaktadır. Ateşkes kararlarının uygulanması hususunda ortaya çıkan teknik güçlüklerin üstesinden gelinmesi gereksinimi yanında tarafların iyi niyetle davranacaklarının da yeterince garanti edilmesi gerekmektedir.

Uygulamada çoğu kez silahsız küçük çaplı Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin, diğer bir deyişle gözlemci gruplarının bu tür görevlere uygun olduğu kanıtlanmıştır. Bunun ilk deneyimi UNTEA (Yeni Gine) ve UNTSO (Kudüs) hareketleridir³⁸. Gözlemci faaliyetleri askeri birliklerin geri çekilmesine ilişkin antlaşmaların, antlaşan devletler tarafından yerine getirilmesinin denetlenmesiyle, savaş esirlerinin karşılıklı değişimini de içerebilmektedir. Örneğin UNIMOG görevinde 1988 yılında 400 gözlemci İran-İrak savaşını müteakip görevlendirilmiştir. Bu kategori içinde özellikle 1988 yılından sonra yeni tanınan devletlerin topraklarından yabancı birliklerin çekilmesini, UNTAC görevinde olduğu gibi, doğrulamak görevi önem kazanmıştır. Bu görevlerin başarısı, ev sahibi ülkelerin işbirliğinin yanı sıra; etkili bir Birleşmiş Milletler rapor verme sistemine, gözlemci grupların taktik hareket kabiliyetine, gelişmiş gözlem teknolojilerinden yararlanma yeteneğine sahip olmayı gerektirmektedir³⁹.

Gözlemcilik görevi silahsız görev yapan subay gözlemciler tarafından yerine getirilir. Ana görevleri ateşkes ve mütarekenin gözetlenmesinde gözetleme noktalarında görev almaktır. Teşkil edilecekleri bölgede barışı koruma kuvveti varsa, bu bölgeye atanan gözlemciler bu kuvvetin hareket kontrolüne verilirler. Ancak, idari yönden kendi ana gözlemci organizasyonlarının komutasına bağlı kalırlar. Gözlemci grupları belli bir süre için tayin edilirlse de genellikle Güvenlik Konseyi tarafından sona erdirilebilen, süresi belli olmayan bir görev talimatına bağlı olarak çalışırlar.

³⁸ Y.Fisher Damrasch, David J.Scheffer, *Law and Force in the New International Order*, Westview Press, Boulder, 1991, s.80.

İkinci unsur olan Barışı Koruma Kuvvetleri Birleşmiş Milletler Teşkilatına üye ülkeler tarafından BM komutasına verilmiş silahlı kuvvetlerdir. Bu kuvvet bir Uluslararası BM karargahı komutası altındaki lojistik ve haberleşme üniteleri olan barışı koruma rolündeki muharip kuvvetlerden oluşur. Genellikle 6 ay nadiren 12 ay fakat bazen 3 ay gibi Güvenlik Konseyi tarafından yenilenebilen kısa süreler için barışı koruma kuvveti görevlendirilir.

II.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE BARIŞ GÜCÜ

Barış gücü tarafından yürütülen Barışı Koruma görevleri geniş kapsamlı faaliyetleri içerir. Genellikle katılan kişilerin antlaşmaları kontrol etmelerini ve ateş-kes şartlarının yerine getirilip getirilmediğinin kontrolünü gerektirir. Barışı koruma görevlilerinin savaşı taraflar arasında güveni oluşturma gayreti içinde olmaları kaçınılmazdır. Aynı zamanda toplumsal ve sivil karmaşayı da uzlaştırmaya gayret ederler. Bu faaliyetler genellikle savaşı tarafların silahsızlandırılması, insani faaliyetlerin korunması, yerleşim, su ve elektrik ihtiyacı gibi temel hizmetlerin yeniden tesisi gibi faaliyetlerdir. Kanunların uygulatılması, yerel kolluk güçlerinin eğitimi ve desteği de bu görevlerden sayılabilir⁴⁰.

II.2.1. Barış Gücü Kullanımının Amaçları

Caydırıcılıktan cezalandırmaya kadar değişik amaçlara yönelik olabilecek muhtemel bir Barışı koruma harekati, başlıca şu hususların biri veya birkaçını içerebilir;

* Gelecekteki bir çatışmanın veya eski bir çatışmanın yeniden patlak vermesinin önlenmesi,

* Tarafların ayrılarak aralarına girilmesi ve tampon işlevinin yerine getirilmesi,

³⁹ Mats Berdal, a.g.e., s.18.

⁴⁰ Defender, *Journal of the Australia Defence Association*, Sydney,1995, Vol:3.

- * Bozulan bir durumun yeniden tesisi,
- * İyice yerleşmemiş ve tehdit altındaki bir barışın korunması,
- * Çoğu zaman sadece antlaşmaların uygulanmasının temini suretiyle siyasal çözüm ve uzlaşmanın kolaylaştırılması,
- * Kamu düzeninin, kamu güvenliğinin ve kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinin sağlanması,
- * Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanması,
- * Antlaşmaların veya Güvenlik Konseyi kararlarının ihlalinin cezalandırılması⁴¹.

Barışı koruma faaliyetleri, askeri faaliyetlerden ibaret değildir. Sağlık ekipleri, yönetim, polis işleri, lojistik faaliyetler gibi daha çok sivil unsurlarda Barışı koruma hareketinde görev almaktadırlar. Bu ekipler içinde Kızılay / Kızılhaç gibi gönüllü yardım kuruluşları da yer almaktadır.

Böyle bir görevin başarılı olabilmesi için şu unsurlara ihtiyaç vardır;

- * İlgili tarafların rızası,
- * Görev talimatını hazırlayan makamın sürekli desteği,
- * Etkin bir askeri güç,
- * Açık ve icra edilebilir bir görev talimatı,

- * Kesin bir tarafsızlığın korunması.

Barış Gücü'nün görev talimatının açık ve uygulanabilir olması gerekir. Özellikle de Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinin, gerekli mali ve lojistik desteği sağlamaları ve sürdürmeleri de büyük önem taşır.

II.2.2. Barış Gücü Kullanma Konsepti

BM şemsiyesi altında askeri faaliyetler başlıca şu unsurlardan oluşabilir;

- * Harekat alanında ilgili faaliyetlerin gözlenmesi,
- * Harekat alanındaki olayların tespit ve bildirilmesi,
- * Kişiler veya cihazlar tarafından harekat bölgesine yöneltilebilecek saldırıların önlenmesi,
- * Harekat alanında antlaşmaların uygulanmasını gözetmek,
- * Harekat alanındaki tarafların silahtan arındırılması,
- * Esas olarak mevcudiyeti ve bunun sürekliliğini göstermek suretiyle, harekat alanında artan gerilimi düşürmek.

Barışı koruma Harekatı genelde;

- * Çatışmaların Önlenmesi (Conflict Prevention),
- * Barışı Tesis (Peace Making),

⁴¹ Orhan Nalcioğlu, a.g.e., s.22.

- * Barışı Koruma (Peacekeeping),
- * Barışı zorla tesis (Peace Enforcement),
- * Barışı Pekiştirme (Peace Building) ve
- * İnsani yardım görevleri olarak tasnif edilmektedir.

Barış Gücü'ne iştirak edecek unsurlardan normal olarak, klasik bir savaş hareketinden farklı görevler icra etmeleri istenecektir. Deniz ve Hava unsurlarından beklenen fonksiyonlar; ambargonun uygulamaya konması ve takibi, kara unsurlarına destek sağlanması gibi, nispeten düşük yoğunluklu ve nispeten az riskli görevleri gerektirirken, kara unsurlarından; kendilerine tahsis edilen sorumluluk sahası içinde tam kontrolü tesis etmeleri, çatışan taraflarla ve yerli halkla dengeli ve mesafeli ilişkiler tesis etmeleri, insani yardımın dağıtımından, emniyet ve asayişin teminine kadar çok kompleks görevleri icra etmeleri istenebilir.

Bu görevler genel olarak şunlar olacaktır:

- * Savaşan veya çatışması muhtemel tarafları birbirinden ayıracak tampon bölgeleri ve gözetleme noktalarını tesis etmek, devriye dolaşmak,
- * Ateşkes veya bir mütarekenin uygulanmasını gözlemek, ihlalleri rapor etmek,
- * Çatışan taraflar arasında müzakerelerin başlatılması için girişimlerde bulunmak,
- * Kanun hakimiyeti ve asayişi temin etmek, haydutlar ve çetelere karşı yerel polisi organize etmek, desteklemek,

- * Normal koşullar için gerekli şartları oluşturmak,
- * Silahsızlanma ve silahlı kuvvetlerin dağıtılmasına nezaret etmek,
- * Silah kaçakçılığını ve hareket bölgesinde çatışan taraflara her türlü askeri yardımı önlemek,
- * Sınır geçişlerini, ikmal yollarını, mülteci ve göçmen kamplarını korumak,
- * İnsani yardım faaliyetlerini desteklemek, depoları, konvoyları, ve dağıtım merkezlerini korumak,
- * Yolları onarmak, geçici köprüler inşa etmektir.

Barışı zorla tesis türü operasyonlar, normal muharebe hareketını geciktirecek şekillerde icra edilecek ve şehir savaşı, gerillaya karşı hareket türü görevleri de gerektirebilecektir.

Bu görevlerin başarılabilmesi için yerel yönetim ve halktan ayrı olarak; çeşitli tlkelerden münferit personel (gözlemci, karargah subayı, irtibat subayı), tek veya çokuluslu karargahlar, çeşitli kuvvetlerden ve sınıflardan muharip unsurlar, hükümet dışı kuruluşlar (UNICEF, UNHCR, ICRC, CARE gibi BM ihtisas kuruluşları ile CARE gibi hükümet dışı kuruluşlar), Birleşmiş Milletler'in; diplomatik politik insan hakları, sivil yönetim, seçim işleri ile uğraşan personeli ve sivil müteahhitlerle yakın ve uyumlu bir işbirliği şarttır.

II.2.3. Barış Gücünün Oluşturulması

Karar verme süreci:

Dünya'nın herhangi bir yerinde kriz çıkması ve bunun dünya barışını tehdit eden ciddi boyutlara ulaşması durumunda, krize taraf BM üyesi ülkelerden birinin müracaatı veya Güvenlik Konseyi'ndeki üye ülkelerden birinin konuyu konseye getirmesi ile işlem başlamış olur. Genel sekreter, Güvenlik Konseyi Başkanından bilgi toplamasını, gayri resmi ve resmi toplantılara başlamasını ister.

1991 yılından bu yana BM Barış koruma operasyonları, eski yıllara nazaran çok daha fazla hız kazanmıştır. Bu husus, soğuk savaşın sona ermesinden ve bloklaşmanın çözülmesinden sonra dünyanın ne denli istikrarsızlık ortamına girdiğinin de bir göstergesidir. Soğuk savaşın sona ermesinden sonra Rusya ve Çin'in BM Güvenlik Konseyi'nde veto kullanmamaları, Güvenlik Konseyi'ni daha etkin hale getirmiştir.

Güvenlik Konseyi Başkanı ve üyeleri resmi, gayri resmi ve ikili görüşmelere başladıktan sonra bu görüşmeler ve tartışmalar esnasında, gönüllü birkaç ülkeden oluşan gruba karar tasarısı hazırlama görevi verilir. Daha sonra Güvenlik Konseyi, karar tasarısını görüşmek üzere toplanır. Karar tasarılarında genellikle, Genel Sekreter'e Barış Gücü oluşturması ve bunun uygulanması için Güvenlik Konseyi'ne bir plan sunması yönünde yetki verilir.

BM Barış Gücünün oluşturulması:

Bu işlemler sürerken, diğer yandan Güvenlik Konseyi'nin karar tasarısını hazırlayan temsilci ülkeler tarafından bir talimat hazırlanır. Görüşmeler sonucunda işbirliği yöntemleri, düşünülen kuvvet yapısı, mali desteğin sağlanması gibi hususlar bu talimata ilave edilerek son şekli verilir. BM Genel Sekreteri, Barış Gücü uygulamalarına ilişkin tek yetkili makam olduğundan kendisine verilen talimatın ışığı altında;

- * Kuvvetin gücünü,
- * Bu güce destek verecek ünitelerin yapısını,
- * Birliklerin sayısını,
- * Polis ve gözlemci ihtiyacını,
- * Sivil unsurları, tespit eder ve ilgili devletlerle görüşmelere başlar.

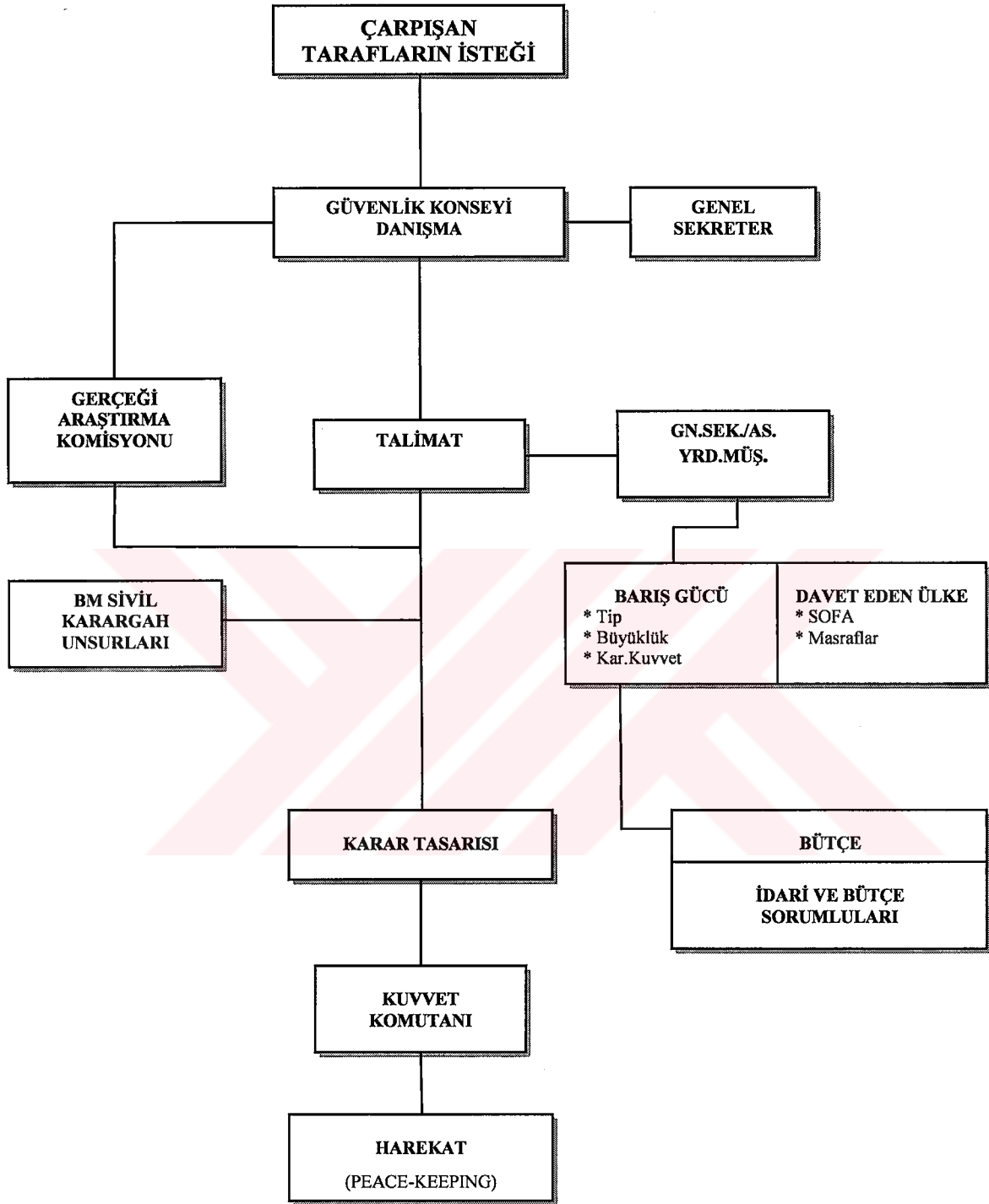
Barış Gücüne Katılma:

Barış Gücünün teşkili çalışmaları, Genel Sekreter ile katılmaya davet edilen ülkeler arasında resmi olmayan danışma görüşmeleri ile başlamaktadır. Katılacak ülkelerin teklifleri hususunda, Genel Sekreter de Güvenlik Konseyi ile temas halinde olmaktadır. Konseyin onayı halinde, kuvvet sağlanmasına ilişkin antlaşma, Genel Sekreter ile ilgili hükümet arasında mektup alış-verişi şeklinde yapılmaktadır. Aynı zamanda gönderilecek askeri unsurun kuruluşa katılma süresi, mali şartlarla ilişkin hususlar da mutabakata bağlanmış olmaktadır. Bu süreçte ev sahibi ülke ile de görüşme ve danışma faaliyeti bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler ile gönderen devlet arasında yapılan ve kuvvetlerin hizmet esas ve usullerini, şartlarını düzenleyen antlaşmaya, “Katılma Antlaşması” denmektedir. Burada, Genel Sekreter tarafından daha sonra düzenlenecek ayrıntıları içerecek olan Kuvvetler Statüsü Sözleşmesine ve Kuvvet Yönergesine atıf yapılmaktadır.

Antlaşmaya, gönderen devletin milli unsur komutanının milli unsur üzerinde gerekli disiplin ve komuta yetkisine sahip olmasını, makul bir süre önceden haber verilmeden milli unsurun geri çağrılmamasını temin edecek hükümler de konulmaktadır.

Genel olarak herhangi bir Barışı Koruma Operasyonunun sivil yönünü, daimi bir Birleşmiş Milletler kadrosu yürütür. Bu kadroya çekirdek kadro veya iskelet kadro denir. Bu kişilerin genelde daha önce operasyon tecrübesi olan kişilerden seçilmesine özen gösterilir. Bu kadro, askeri kuvvetlerin görevlerine uyum sağlamalarına yardımcı olmakla sorumludur. Politik, idari ve mali işleri yürütürler ve operasyon bölgesinde görev yaparlar.

Şekil II.1. BM Karar Alma ve Kuvvet Oluşturma Şeması

Genel Sekreter, görüşmeler sonucu hazırladığı raporunu Güvenlik Konseyi'ne sunar. Konsey, raporu inceler ve üzerinde görüşmeleri tamamlayarak, Barışı Koruma Gücü kurulduğuna dair diğer bir karar tasarısı çıkartır. Konunun mali yönü de bu karar tasarısına eklenerek, Genel Kurulun önüne onay için çıkar. Onaylandığı takdirde, artık resmi bir karar tasarısı oluşmuş olur. Karar tasarısının oluşturulmasına yönelik hazırlanan akış şeması Şekil II.1 de gösterilmiştir.

Konu ile ilgili BM Şartının ilgili maddelerine bakacak olursak; bütün Birleşmiş Milletler üyesi devletler uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına katkıda bulunmak amacıyla özel antlaşma veya antlaşmalara uygun olarak BM Güvenlik Konseyi'nin çağrısı üzerine barış ve güvenliğin korunması için gerekli olan silahlı kuvvet yardım ve kolaylıkları Güvenlik konseyine temin etmeyi yükümlenmişlerdir⁴².

Birleşmiş Milletler üyeleri Güvenlik Konseyi'nce kararlaştırılan önlemlerin yerine getirilmesinde karşılıklı olarak yardımlaşacaklardır⁴³.

Güvenlik Konseyi'nin kararlarının uluslararası diğer kuruluşlar ile yerine getirilmesi mümkündür. Harekata katılma;

- * Barış Gücü için askeri birlik,
- * Barış Gücü için gözlemci,
- * Barış Gücü için ulaştırma aracı,
- * Barış Gücü için mali katkı tahsisi suretiyle olabilir.

⁴² Birleşmiş Milletler Antlaşması, md. 43, 46, 48, 50.

⁴³ Birleşmiş Milletler Antlaşması, md. 49.

II.3. BARIŞI KORUMA HAREKATI GÖREV VE KATEGORİLERİ

Barışı Koruma görevlerinde kullanılan görev türleri:

- Gözlemci,
- Devriye,
- Uzlaştırma,
- Hareketlerin Kontrolü,
- Yardımın Kontrolü,
- Korumasız noktalarda kontrol sağlamak,
- Kuvvet göstermek,
- Görüşme,
- Arama operasyonları,
- Takip etme,
- Eskort görevleri.

Birleşmiş Milletler bu görevleri; Askeri gruplar, Sivil gruplar, Sivil polis, Askeri gözlemcilerle yerine getirir.

II.3.1. Barışı Koruma Teknikleri hakkında genel bilgi

“Barışı Koruma geniş kapsamlı faaliyetleri içerir. Genellikle katılan kişilerin antlaşmaları kontrol etmelerinin ve ateş-kes şartlarının yerine getirilip getirilmediğinin kontrolünü gerektirir. Barışı koruma görevlileri faaliyetlerini savaşıyan taraflar arasında güveni oluşturma gayreti içinde sürdürürler. Aynı zamanda toplumsal ve sivil karmaşayı da uzlaştırmaya gayret ederler. Bu faaliyetler genellikle savaşıyan tarafların silahsızlandırılması, insani faaliyetlerin korunması, yerleşim, su ve elektrik ihtiyacı gibi temel hizmetlerin yeniden tesisi gibi faaliyetlerdir. Kanunların uygulanması, yerel kolluk güçlerinin eğitimi ve desteği de bu görevlerden sayılabilir. Seyrek olarak da olsa zaman zaman barışı koruma görevlileri kendi güvenlikleri veya görevleri tehdit altında olduğunda güce güçle karşılık verme durumunda kalabilirler. Barışı koruma görevlerinde askeri personel, polis güçleri, sivil personel ve diplomatlar görevlendirilirler. Bu görevliler genellikle kişisel güvenliklerini garantiye almak amacıyla hafif silahlar taşıyabilirler.

Barış güçleri ve görevlileri kendilerine kişisel bir kasıt olmasa bile bir çok tehlike ile karşı karşıya kalırlar. Genelde merkezden uzak bölgelerde ve sorunlu alanlarda görevlendirilirler. Bunlar aşırı soğuk veya sıcak, uygunsuz sağlık koşulları ve sonuçta sağlık kuruluşları ile muhatap olmayı gerektirebilen durumlardır. Yolların, hava alanlarının ve haberleşmenin kötü durumda oluşu da tehlike yaratan durumlardır. Yüksek tempolu bir operasyonda kara ve hava araçları ile yapılan kazalar oldukça belirgindir. Diğer bazı olaylar da mayın kazaları, patlamamış cephaneler, tehlikeli kimyasallar ve kontrolsüz silahlardan kaynaklanır ve bunlar görevde bulunan kişinin kendi tedbirleri ile azaltılabilecek olaylardır.

Ancak barış görevlilerin yerli halkla olan zayıf veya kötü ilişkilerinden kaynaklanabilecek diğer olaylar vardır ki; bu çeşit olaylar topyekün ve ciddi bir halkla ilişkiler faaliyetini gerektirir. Bu olaylara örnek olarak rasgele veya kasıtlı olarak yapılan silah ve topçu ateşleri verilebilir. Eski Yugoslavya’da görev yapan barış güçleri keskin nişancı atışlarına önemli sayıda zayıat vermişlerdir. Pusuya düşürülen, üzerlerine ateş açılan personel kendini korumak ve mevzilere girmek zorunda kalmıştır. Uçaklara da

benzer saldırılar yapılmış, yerde ikmal yapılırken, sıhhi tahliye yapılırken ve keşif uçuşları esnasında taciz olayları yaşanmıştır. Bazı barış görevlileri kaçınılarak alıkonulmuş ve öldürölmüşlerdir. Bazıları bir daha bulunamamış ve öldükleri kabul edilmiştir.

Barış güçleri zaman zaman karşı saldırı yapmak zorunda da kalırlar. Örneğın Amerikan Barış Gücü askerleri Somali’de Pakistan askerlerini pusuya düşüren yerel milislere karşı operasyonlar düzenlemişlerdir. Birleşmiş Milletler askerleri Belçika Kongo’sunda ayrılıkçı hareketin silahlı unsurlarına karşı operasyon yapmışlardır. Birleşmiş Milletlerin isteğı ve izni üzerine eski Yugoslavya’da misilleme amaçlı hava saldırıları NATO uçakları tarafından gerçekleştirilmiştir⁴⁴.”

Birleşmiş Milletler Çokuluslu Barış Gücü’nün iştirak ettiğı Barışı Koruma (Peacekeeping) hareketi günümüzdeki uygulamalar dikkate alındığında üç kategori halinde ve 9 değışik şekilde uygulanmaktadır.

II.3.2. Birinci Kategori Teknikler

Geleneksel Barışı koruma Kavramı: Genel bir deyim olarak Barışı koruma hareketi hem gözlemci gruplarının hem de askeri birliklerden oluşan Barış Gücü’nün faaliyetlerini kapsar. Gözlemciler genel olarak silahlı kuvvetler mensupları olmakla birlikte “birlik” bazında değıl, “kişi” bazında görev yaparlar. Bu nedenle de “kuvvet” sayılmazlar.

Barış gücünün diğeri bir unsuru olan silahlı birimler ise kendilerine Güvenlik Konseyi tarafından verilen barışı koruma görevini gerektiğinde silahlı güçlerini de kullanarak yerine getirir. Temel ilke, Barış Gücü’nün kuvvet kullanmamasıdır. Zira, Barış Gücü’nün genel yaklaşımında muharebe görevi yoktur. Kuvvet kullanma, kendini

⁴⁴ Defender, *Journal of the Australia Defence Association*, Sydney, 1995.

savunma amacıyla son çare olarak mümkündür. Barış Gücü askerleri çoğunlukla hafif silah taşırlar. Ancak, bu silahları yalnızca kendilerini korumak için kullanabilirler.

Barış Gücü faaliyetleri esasen askeri faaliyetlerden ibaret değildir. Sağlık ekipleri, yönetim, polis işleri, lojistik faaliyetler gibi daha çok sayıda sivil unsurlar da Barışı koruma hareketinde görev almaktadır.

*** Gözlemci Görevleri :**

Askeri veya sivil gözlemciler bu görevler için görevlendirilebilirler. Daha önce taraflar arasında varolan anlaşmaya uyulup, uyulmadığını gözler ve rapor ederler. Bu anlaşmalar genel itibariyle taraflar arasındaki silahtan arındırılmış bölgeye müsaade edilmeyen silahların sokulmamasını sağlamak ve silah ve birlik hareketleriyle ilgili kısıtlamalara uyulup uyulmadığını gözlemlemektir.

Genelde silahsızdırlar. Bazı istisnai durumlarda silah taşıyabilirler. En önemli yaptırımları devriye görevleri esnasında yerli, sivil halktan aldıkları bilgileri derleyerek rapor haline getirmek ve değerlendirilmek üzere üst kademelere ulaştırmaktır.

Küçük gruplar halinde, ferdi, irtibat subayı olarak veya kontenjan tabir edilen küçük birlik teşkilleri halinde görev yapabilirler.

- Görevleri:

-Çatışma sahasında istikrar sağlamaya yönelik olarak;

- * Rakip tarafı ayırmak,
- * Ateşkes sağlamak ve kontrol etmek,
- * Esirlerin güvenliğini temin etmek,

- * İnsani yardım malzemelerinin dağıtımını sağlamak,
- * Askerden arındırılmış bölgeleri ve bölgelere yönelik silah mevzilerini gözlemek,
- * İrtibat subayı olarak görev yapmak
- * Barış anlaşması ihlallerini soruşturmak,
- * Taraflar arasında mahalli anlaşmazlıkları görüşmek,
- * Tehdide maruz bölge ve halkına gözetim sağlamak,
- * BM veya bölgede bulunan caydırıcı güç için erken uyarıda bulunmaktır.

- Yasal Kaynağı:

BM Anayasasında açıkça, Gözlemci Görevleri’ni içeren direk bir madde yoktur. Bu görev, ilk defa 1948 yılında Filistin-İsrail krizinin çözümü için Birleşmiş Milletler tarafından bölgeye gönderilen gözlemci teşkilatı UNTSO tarafından uygulanmıştır. BM Güvenlik Konseyi’nin sorunu barışçıl yöntemlerle nasıl halletmesi gerektiği konusunda usul belirleyen Bölüm VI, Md.33’de geçen “diğer barışçıl görevler” kapsamında mütalaa edilebilir. Gözlemci görevleri ile ilgili diğer maddeler; 34, 36, 37(2), 38, 39, 40 ncı maddeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

*** Barışı Koruma Görevleri :**

Barışı Koruma, Birleşmiş Milletler görevlileri tarafından “Herhangi bir zorlayıcı tedbire başvurmayan, uluslararası barış ve güvenliği sağlama amacına yönelik olarak,

Birleşmiş Milletler otoritesi ve gözetimi altında teşkil olunan uluslararası gücün hareketi” olarak tanımlanmıştır.

Barış Gücü, çatışma sahasında görev aldığında, görevliler küçük çaplı ve hafif silahlar taşırlar. Örnek BM operasyonları; Kıbrıs 1964-UNFICYP, Golan 1974-UNDOF, Sina- 1967 UNEF.

- Görevleri:

Barış Gücü gözlemcilerine göre daha geniş yetkiler taşırlar;

- Hassas bölgelerde devriye gezmek,
- Bazı yerlerde ve araçlarda silah araması yapmak,
- Hududa yakın noktalarda yol kapaması yapmak,
- Bir taraf kuvvetin anlaşma uyarınca bölgeden çekilmesini denetlemek,
- Muharip kuvvetleri birbirinden ayırmak,
- Tampon bölge veya ara bölge tesis etmek,
- Sınırlı silah ve kuvvete sahip bölgeler oluşturmak,
- Geniş sahada BM'nin uluslararası gücünün varlığını o bölgeye hissettirmek,

- Yasal Kaynağı:

BM Anayasası: 29, 33, 34, 36(1), 37(2), 38, 39, 40 ncı maddeler.

II.3.3. İkinci Kategori Teknikler

Uluslararası çatışmalardan ziyade bir devlet içindeki gruplar arasındaki olaylara müdahale durumlarında kullanılan yöntem ve hareket türlerini içermektedir.

*** Önleyici Konuşlandırma :**

BM Çokuluslu Barış Gücü tarafından taraflar arasında gerginliğin tırmandığı bölge ve çatışma hudutlarına karşı yapılan ve yapılacak olayları önlemeye yönelik konuşlandırmalardır.

Bu nevi konuşlandırma genelde bir barış planına ve ateşkese dayanmaz.

Her ne kadar BM Barış Gücü, bütün tarafların rızası ile konuşlandırıyor olsa da, bu kuvvetlere verilen bazı özel görevler için muvafakat almak gerekmektedir.

Önleyici konuşlandırma şu hallerde uygulanır:

* Ülke içi ve uluslararası çatışmalarda hükümet veya tarafların talebi üzerine,

* Devletlerarası anlaşmazlıklarda ilgili tüm tarafların talebi üzerine,

* Devletlerarası anlaşmazlıklarda, ülkelerden birinin tehdit altında olduğunu hissederek, tehdit oluşan hududa Birleşmiş Milletler gücünün gelmesini talep etmesi durumunda uygulanır.

- Teşkili:

Önleyici konuşlandırma birlikleri klasik Barış Gücü Birlikleri gibi çeşitli ülke birliklerinden oluşabilir. Sahilden uzakta gemilerde bulunan kuvvetlerinin varlığı ile etkinlikleri ve caydırıcılıkları artırılabilir. Meşru müdafaa amacıyla silah taşırılar. Örneğin, son dönemde, ABD Kosova'ya bu amaçla 300 kişilik bir asker grubu göndermiştir.

- Görevleri:

-Tarafları şiddete başvurmada evvel onları görüşmeye ikna etmek üzere baskı unsuru oluşturmak,

-Şiddeti durdurmak için iki taraf arasında ayırıcı bir konumda mevzilenmek,

-İnsani yardımların mahalli dağıtımına nezaret etmek,

-Tehdit altındaki azınlıklara gerekli gıda, su, ilaç ulaştırılmasına ve kanun/nizamın teminine yardımcı olmaktır.

İkinci nesil barışı koruma görevlerinin esas yapısı içinde en üst düzeyde genel sekreterin görevle ilgili özel temsilcisi bulunur. Özel temsilciye bağlı özel temsilci vekilleri ikinci kademe yöneticileridir. Görevin yerine getirilmesi için uzmanlar heyeti olarak da nitelenebilecek üçüncü kademe yönetiminde;

* Barış Kuvvet Komutanı,

* Sivil Polis Bölüm Başkanlığı,

* Seçim Bölüm Başkanlığı,

* İdari Görevler Başkanlığı ve

* İnsancıl Yardım Bölüm Başkanlıkları şeklinde başkanlıklardan oluşmaktadır.

- Yasal Kaynağı:

BM Anayasasının 29, 37(2), 5(2), 39 ve 40 ncı maddeleridir.

*** Ülke İçi Çatışmaları Önleyici Tedbirler :**

Bu hareket bir ülke içinde birden fazla tarafın katıldığı ve olaya karışan tarafların sayısının ve teşhisinin zor olduğu durumlarda uygulanır. Genelde mahalli düzeyde üçüncü bir taraf olarak olaya karışan BM Gücünün müdahalesi desteklenmeyebilir. Harekat sahası çok iyi belirlenmediği gibi bazen bu saha tüm ülke sathı da olabilir.

Böyle bir hareket sahasında, konvansiyonel bir harbe nazaran Birleşmiş Milletler Barış Gücü'ne karşı daha büyük bir tehlike vuku bulabilir. Bölgedeki tarafları kontrol altına almak zor olduğu gibi, bölge mayın ve cephane yönünden tehlike arz edebilir.

Böyle bir hareketin en çok muvaffak olacağı durum, elbetteki tarafların tam olarak muvafakatinin alındığı bir durumdur.

- Görevleri:

- Taraflar arasında irtibat sağlamak,
- Çok taraflı ateşkes teminine yardımcı olmak,
- Güvenli bölgeler tesis etmek,

- Tarafları silahsızlandırılmasını sağlamak,
- Savaş teçhizatının korunması ve muhafazasını sağlamak,
- Ev sahibi ülkenin polis ve ordusunun yeniden teşkilatlandırılmasını gerçekleştirmektir.

- Yasal Kaynağı:

BM Anayasası: 29, 33, 34, 36(1), 37(2), 38, 39, 40 ncı maddeler.

*** Geçici Sivil Otoriteye Yardım :**

Bu önlem genelde başarılı bir ateşkesi takip eder. Ateşkesi takiben, sivil otorite güçlendikçe, askeri faaliyetlerin aktivitesi düşer.

Askeri unsurların en önemli görevi;

* İnsani yardım,

* İnsan haklarının korunması,

* Sivil idare konularıdır.

Yönetimin sivil mahalli idareye devredilebilmesi için kanun ve nizamın sağlanması şarttır. Kanun ve nizam hakimiyetinin bozulması durumunda, bölgeye gelen yeni Barış Gücüne daha önce o bölgede bulunan mahalli Birleşmiş Milletler unsurlarının yardımı şarttır. Sivil halka karşı azami güç gösterisi, fakat bunun asgari kullanımı esas olmalıdır. Bu harekate katılan piyade birlikleri, mobil bir hareket kabiliyetine sahip olmalıdır. Bu harekate katılacak Birleşmiş Milletler unsurları bölgeye gelmeden önce çok iyi eğitilmiş olmalıdır. Birleşmiş Milletler Güvenlik konseyi ve katkıda bulunan ülkeler bu hareket

için bir süre belirlemelidirler. Birleşmiş Milletler askeri güçlerinin artık başarılı olamayacağını anlaşıldığı hallerde kuvvetler geri çekilmelidir.

- Görevleri:

- Kanun ve nizam hakimiyetinin tesisine yardım etmek,
- Bir yerel seçim öncesi seçim güvenliğine katkı sağlamak,
- Lüzumlu hizmetlerin tesisine yardım etmek, (Elektrik, su, telekomünikasyon vb.),
- Milli savunma kuvvetlerinin ve yerel polis gücünün yeniden oluşturulmasına ve planlanmasına yardım etmek,
- Yerlerinden göç etmiş halkın eski yerlerine dönmesini temin etmek,
- Patlamamış silah, cephane ve mayınların temizlenmesine ve kaldırılmasına nezaret etmektir.

- Sivil İdare:

Otoritenin Birleşmiş Milletlerden sivil mahalli otoriteye devri zamanı geldiğinde, mahalli sivil idareye tarafsız bir idare ve geniş çaplı sorumluluğu alma konusunda büyük görevler düşmektedir. Bu idarenin sorumluluğuna Birleşmiş Milletlerin ilgili ajansları ile yakın koordinasyon da dahil edilebilir.

- BM Polis Teşkilatı:

BM Polis Birlikleri, BM kuvvetinin bir parçası olarak bu nevi harekate iştirak ettirilebilir.

İlgili bölgede cereyan eden insan hakları ihlalleri ve cinayetleri soruşturmak ve tahkik etmek üzere mahalli Birleşmiş Milletler sivil yöneticilerinin talimatı altında görev yapabilecek insan hakları subaylarına ihtiyaç olabilir. Bu subaylar, BM gözlemcileri, askeri birlikler ve BM Sivil Polisi ile yakın işbirliği içinde olacaklardır.

*** İnsani yardım Faaliyetlerinin Korunması :**

İnsani yardım faaliyeti kapsamındaki yardım malzemesi birçok durumda, askeri destek olmaksızın düzenli ve emniyetli bir şekilde dağıtılabilir. Mevcut çatışmaların dağıtım işlemlerini tehdit ettiği durumlarda, mahalli taraflar ile işlemi yürüten ajanslar arasında yakın koordinasyon şarttır. Birleşmiş Milletler insani yardım malzemelerini çoğu zaman askeri uçaklarla taşımaktadır. Burada bahsi geçen, insani yardım faaliyetlerinin korunması, çok uluslu askeri yardım ve koruma gücünün ilgi alanı içine giren konulardır. Bu konudaki bazı olaylar, bazen başlı başına bir hareket yapılmasını gerektirir. Böyle bir operasyonun başlatılması için, yardımların mahalli olarak engellenmesi ve bu işlemi yürüten ajansın yetersiz kalması gereklidir.

Çokuluslu yardım operasyonunun aşağıdaki karakteristikleri bulunmaktadır;

- Yardımların dağıtımında sürat, başarı için şarttır. Doğru zamanda yerine ulaşmayan yardımlar zor durumda kalan insanlar için faydasız olabilir.

- Askeri kuvvetin yapısı, çokuluslu ve üç kuvvetin elemanlarını ihtiva edecek tarzda oluşturulabilir. Fakat olayın çapı büyüdüğünde, bu bir zorlayıcı operasyon gerektirir.

- Bölgesel ve ev sahibi ülkenin yardım konusundaki muvafakati gerekli olabilir.

- Bazen komşu bir ülke, yardım ve dağıtım operasyonlarına ev sahipliği yapabildiği gibi, bazen planlama ve destek konusunda da önderlik yapabilir.

- BM'nin resmi ve gayri resmi birçok yardım kuruluşları faaliyetlerinin, tek bir yardım kuruluşu tarafından koordine edilmesi gereklidir.

- Görevleri:

- Destek Üssü teşkil edilmesi; Hem deniz ve hem de hava limanını ihtiva eden güvenli bir bölge olması gereklidir. Burada Birleşmiş Milletlerin yetkilerine ilaveten ev sahibi ülke temsilcilerinin bulunması gerekir.

- Dağıtım yerinde yardım alacak topluluk için güvenliği sağlamak;

- Dağıtım yerinde güvenliği sağlamak çok önemli bir askeri görevdir. Aşırı izdiham ve lüzumsuz kalabalıklar, yardım operasyonunu tehlikeye düşürür. Askeri birliklerin görevi, yardımın yerine ulaşmasını kolaylaştırmak ve korumak olmalıdır. Dağıtım işini sivil kuruluşlar yapmalıdır.

- Taktik Dağıtımın Güvenliği; Destek üssü ile bu üsten uzakta bulunan topluluklara yardım ulaştırmak için güvenli koridorlar oluşturmak çok önemlidir. Bu arada yardım konvoylarını korumak için teşkil edilecek askeri gücün çapı, yardımların başarısı üzerinde etkilidir. Ancak en iyi yöntem, katılımcı ülkelerin ve Birleşmiş Milletlerin hem ev sahibi ülke, hem mahalli makamlar ve hem de yardım alacak topluluk liderleri ile bazı belirli şartlar üzerinde anlaşmasıdır.

*** Belirli Bölgelerde Kara / Hava / Deniz Trafiğinin Engellenmesi :**

BM Güvenlik Konseyi, bazen belirli bölgeler ve hatlar boyunca hava, kara ve deniz trafiğinin uluslararası operasyonlarca tahdit edilmesini isteyebilmektedir. Bu hareket bazen harp gemilerinin ve savaş uçaklarının ihtilafli bölgeler üzerinde koordineli hareket ve yaptırımını gerektirebilir. Bu tedbire örnek olarak Yugoslavya ve Kuzey Irak Operasyonlarından bahsedilebilir.

Bu operasyonlar, kuşatma altındaki şehir ve topluma uçaklarla ve ayrıca tehdit altında tutulan su yolundan gemilerle ulaşacak ve emniyetli bir geçiş garantisi temin edecek şekilde yürütülmelidir.

Uluslararası operasyon, suçlu bulunan rejim veya hükümete ilişkin bir bölge veya topluluğun hava sahasına girmeyi yasaklamak (No Fly Zone) şeklinde uygulanır. Burada amaç, masum sivil halkın hava taarruzlarından, kimyevi ve ağır hava bombardımanından mağdur olmasını önlemektir.

Bu tip operasyonlar genelde yüksek teknolojiye sahip harp gemilerinin ve uçaklarının kullanılmasını gerektirmektedir. AWACS havadan erken uyarı uçakları gibi elektronik algılayıcılara sahip stratejik ve taktik istihbarat yapan cihaz ve araçlara ihtiyaç vardır. Bu nevi harekatta kullanılacak birliklerin komuta ve kontrol ihtiyaçları genelde mevcut bir askeri ittifaktan temin edilir.

- Yasal Kaynağı:

BM anayasasının askeri olmayan yaptırımlarla ilgili 41 nci maddesi.

II.3.4. Üçüncü Kategori Teknikler

Uluslararası barış ve güvenliğe yönelik büyük bir tehdide karşı BM güçlerinin ağır silahlar kullanarak durumu düzeltmesine ilişkin operasyonlara işaret eder.

Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan krizler, Soğuk Savaş süresince çıkan krizlere oranla değişik bir karakter ortaya koymaya başlamıştır. Yukarıda açıklanan BM Barış Gücü faaliyetleri artık günümüzde Yugoslavya, Azerbaycan, Gürcistan gibi ülkelerde cereyan eden kanlı iç savaşlara müdahale edebilecek boyutlarda değildir. Günümüzdeki olaylar, müdahale eden kuvvetler çok güçlü askeri ve sivil organizasyonlara sahip değil

ise, akan kan ve gözyaşlarını durdurmanın mümkün olmadığı gerçeğini gün ışığına çıkarmıştır.

Son yüzyıla girildiğinde, dünyadaki olaylara müdahale edebilecek 4 Süper Güç odağı bulunmaktaydı.

Çok basit tanımla bu güçler;

* ABD ve onun önderliğindeki Çokuluslu Kuvvetler,

* BM Genel Sekreteri ve onun yönetimindeki Çokuluslu Kuvvetler,

* NATO ve NATO'ya bağlı Çokuluslu Kuvvetler,

* Batı Avrupa Birliği (BAB) ve BAB' a ait Çokuluslu Kuvvetlerdir.

Bunların sonuncusu olan BAB ve ona bağlı güçlerden oluşan güç birliği Avrupa Birliğinin kurulması ve bu çerçevedeki yapılanmalar neticesinde etkinliğini yitirmiş ve AGSK (Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği), daha sonra da AGİT (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) olarak revize edilmiştir.

Ancak, kararlı bir müdahale için bu güçlerin bir organizasyonların Birleşmiş Milletler yönetiminde, çok sıkı bir işbirliği içinde olmalarının gereği ortaya çıkmıştır. Aksi takdirde Birleşmiş Milletler kararlarının yasal çerçevesini aşarak illegal operasyonlar icra etmek ve keyfi davranışlarda bulunmak her an olasıdır. Birleşmiş Milletlerin olaya karşı kayıtsız kalışı ise, bu güçleri tam anlamı ile bir belirsizlik ve kaos ortamına sürüklemekte, krizlere zamanında ve etkin müdahale güçleşmektedir. En üst düzeyde etkin olabilecek Birleşmiş Milletlerin üçüncü kategori hareketi, iki grupta mütalaa edilmektedir:

* Yaptırımlar,

* Yüksek Yoğunlukta Harekat.

*** Yaptırımlar :**

Bu yaptırımlar, BM Anayasasının 41 nci maddesinde yer alan destek yardımının kesilmesi, diplomatik ve ticari imtiyazların askıya alınması ve belirlenmiş saldırgan topluluğun hareketini kısıtlama olarak bilinmektedir. Genelde, diplomasinin başarısızlığa uğradığı durumlarda uygulanır. Esasen bu nevi tedbirler, mütecavizin savaş kabiliyetinin azaltılmasını hedeflemektedir.

Bu nevi yaptırımların yararlı olması için;

- Birçok ülkenin rızası ile çıkan bir karar sonucu oluşmalı, bölgesel ve komşu ülkelerin desteği alınmalı,
- Akılcı tedbirler alınmalı ve tedbirler hedef ülkenin masum halkını zarara uğratmadan, o ülkenin yakıt ve savaş desteğini zaafa uğratacak tarzda uygulanmalı,
- Geniş bir bölgede koordineli bir tarzda uygulanarak, yasaklanmış destek malzemesi ve teçhizatın ülkeye sokulması önlenmelidir.

-Karakteristikleri:

Yaptırımları uygulayacak kuvvet çokuluslu olmalı, müşterek hava, kara ve deniz kuvvetlerini ihtiva etmelidir. Bu kuvvetin caydırıcılığı, bulundurduğu ağır silahların varlığıyla orantılı olarak artar.

Bu nevi yaptırımları uygularken, çatışma olasılığı piyade tüfekli askerler arasında değil, gemiler ve uçaklar arasında olur. Yanlış uygulamaları ve çatışmaları önlemek için iyi koordine edilmiş operasyonlar ve birlikler gereklidir.

Görev kuvvetlerinin emniyetli hareketi için elektronik imkan ve kabiliyetin taarruz amacıyla kullanılması faydalıdır. Böylelikle karşı kuvvetin yüksek etkili silahları devre dışı bırakılarak üstünlük sağlanabilir.

Bu nevi kuvvetlerin uygulayacakları yerleşik usul ve tedbirler, genelde mevcut bir askeri ittifakın kurallarından alınmalıdır. NATO'nun Birleşmiş Milletler adına gerçekleştirdiği operasyonlardaki başarısı bu ilkenin uygulanmasının neticesidir.

Bu nevi yaptırımlar, aralıklarla devam ettirilen tedbirler manzumesi olarak, ilgili kuvvet tarafından uygulanır.

Yanlış ve acele olarak hazırlanmış bir yaptırım gücü, tecrübesiz birlikler arasında yanlış uygulamalara sebebiyet vererek, tahrip edici bir karşı ateşle karşılaşma riskini taşır.

*** Yüksek Yoğunlukta Harekat :**

Bu nevi zorlayıcı harekat, BM Anayasasının 42 nci maddesinde yer alan ve milletlerarası barış ve güvenliğin tehlikeye düştüğü durumlarda Birleşmiş Milletlerin başvurabileceği nihai tedbir olarak belirmektedir. Bu çözüm yolu, genelde diğer bütün tedbirler uygulanıp da çare bulunamadığı zamanlarda uygulanır. Belirlenmiş saldırgan bir devlete karşı büyük harp gemilerine ve ateş desteğine sahip olmakla birlikte, zorlayıcı tedbirlerin başarıya ulaşmasında asgari kuvvet kullanımı, esas prensip olarak ele alınmalıdır.

Bu nevi harekatı uygulayacak operasyon kuvvetleri;

- Çokuluslu bir yapıda olmalı,
- Müşterek kuvvetleri-deniz, hava, kara-ihiva etmeli,
- Güçlü bir taarruz kabiliyetine sahip olmalı,
- Geniş ölçüde mevcut bir askeri ittifakın kuvvetlerinden oluşmalıdır.

Birleşmiş Milletler tarafından uygulanmasına karar verilen bu tür operasyonlarda, konvansiyonel harp usulleri yürürlükte olacaktır. Bu kuvvetlerin harekatının çerçevesi genelde, BM Güvenlik konseyi tarafından çizilir. Bu husus güçlü bir lojistik desteği ve kaynak yönetimini gerektirir.

Bu tür operasyonlar, en azından büyük bir ittifakın aktif desteğini gerektirdiği gibi, operasyona aktif olarak katılmayan diğer askeri güçlerin de muvaffakatını almalıdır.

Böyle bir operasyona katılan kuvvetler, 1 nci ve 2nci Kategori operasyonlara nazaran daha yüksek zayıat ihtimalini göz önünde bulundurmalıdırlar.

Komuta ve savaş karakteri itibariyle, bir konvansiyonel harbin tüm tanımlarını içine alan çok kapsamlı bir çokuluslu kuvvet harekatı, burada ifade edilen II. nesil Barışı koruma harekatı içinde mütalaa edilmez.

- Yasal Kaynağı:

BM Anayasasının 42 ve 43 ncü maddeleri.

II.4. TÜRKİYE’NİN BARIŞ GÖREVLERİNE YAKLAŞIMI VE TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİNİN BARIŞ GÖREVLERİ İÇİN YAPILANMASI

Konunun bu bölümünde incelenecek olan hususla ilgili olarak halihazırda Türkiye'nin 24 Kasım 1945 tarihinden bu yana üyesi olduğu Birleşmiş Milletler ve onun bünyesinde oluşturulan barış güçlerine katkı ve yaklaşımlarını incelemekte yarar vardır.

II.4.1. Türkiye’nin Birleşmiş Milletler Barış Görevlerine Katkısı

“Türkiye, Kore Savaşı’ndan bu yana Birleşmiş Milletlerin barışı koruma çabalarına özverili ve somut katkılarda bulunmuştur. 2004 yılı itibariyle dünyanın çeşitli yerlerine konuşlandırılmış BM barış operasyonlarına ülkemiz 159 sivil polis ve 7 gözlemci subay ile katkıda bulunmaktadır.

1993-1994 yıllarında Somali’ye gönderilen ikinci barış gücü UNOSOM-II’ye (BM Somali Operasyonu), Haziran 1994-Mart 1995; Nisan-Aralık 1995 dönemlerinde Eski Yugoslavya ile ilgili UNPROFOR’a (BM Koruma Gücü) ve bilahare BM Misyonlarına destek veren NATO’nun SFOR ve KFOR hareketlerine birer tabur seviyesinde birliklerle katılımları, Türkiye'nin bu konuda izlediği aktif politikanın somut örneklerini oluşturmuştur.

Türkiye, Arnavutluk’a yapılan insani yardımların bu ülkeye süratli ve güvenli bir şekilde ulaştırılması amacıyla oluşturulan "Çokuluslu Koruma Gücü"ne 779 kişiden oluşan bir birlik ile katılmıştır.

Ülkemiz halen, BM Gürcistan Gözlemci Misyonu’nda (UNOMIG) 5 ve Doğu Timor Destek Misyonu’nda (UNMISSET) 2 olmak üzere toplam 7 Gözlemci Subayı Birleşmiş Milletlere tahsis etmektedir.

Türkiye, barışı koruma operasyonlarının önemli bir unsuru olan sivil polis faaliyetlerine de önemli katkılarda bulunmaktadır. Ülkemiz, Bosna-Hersek’te Dayton

Barış Anlaşması'nın uygulanmasına yardımcı olmak ve barış sürecinde toplumsal düzenin sağlanmasına katkıda bulunmak üzere "BM Uluslararası Polis Gücü"ne (UNIPTF) 101 personel ile katkıda bulunmuştur. Ocak 2003'te görevini AB Polis Gücü'ne (EUPF) devreden UNIPTF'e son olarak 30 civarında personel ile katılan Türkiye, halen AB Polis Gücü'ne 8 polis memuru ile katkı sağlamaktadır. Ülkemiz, Kosova'da görev yapmakta olan Polis Gücü'ne (UNMIK-CIVPOL) de 119 sivil polis ve 42 gözetim memuru ile katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, BM Doğu Timor Destek Misyonu'nda (UNMISSET) 20, BM Sierra Leone Misyonu'nda (UNAMSIL) 5, BM Kongo Gözlem Heyeti sivil polis misyonunda (MONUC - CIVPOL) 11 ve BM Afganistan'a Yardım Misyonu'nda (UNAMA) 1 polis memurumuz görev yapmaktadır.

Son olarak ise 19 Eylül 2003 tarihinde kurulan ve 1 Ekim 2003 tarihinde Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu'ndan (ECOWAS) görevi devralan BM Liberya Misyonu'na Türkiye ilk aşamada 3 polis memuru ile katılım sağlamış olup, bu sayının 50'ye çıkarılması öngörülmektedir.

Türkiye, Birleşmiş Milletler misyonlarının bütçelerine ve bu misyonların barışı tesis etme ve yeniden imar faaliyetlerine kayda değer maddi katkılarda da bulunmaktadır. Bu kapsamda ülkemiz, Kosova'nın yanı sıra Afganistan'da da yeniden imar projelerine maddi kaynak tahsis etmiştir.

Birleşmiş Milletler, uluslararası barış ve güvenliğe bir tehdit vaki olduğu takdirde derhal barış gücü hareketi düzenleyebilme kapasitesine kavuşmak üzere BM Hazır Barış Gücü Düzenlemeleri Sistemi'nin ("United Nations Standby Arrangements System") kurulmasını öngörmüştür. Türkiye, Mayıs 1997'de anılan sisteme bir tabur görev kuvveti tahsis etmek suretiyle katılacağını, Ocak 1999'da İçişleri Bakanlığımızın da 100 kişilik bir güçle anılan sisteme katkıda bulunmayı öngördüğünü BM Yazmanlığı'na bildirmiştir.

Ülkemiz, Birleşmiş Milletler ile 14 Haziran 2000 tarihinde bir “Ortak Niyet Beyanı” imzalayarak halihazırda 79 ülkenin katıldığı bu sistemdeki yerini daha da kurumsallaştırmış, sisteme katılan 33 ncü ülke olmuştur.

Türkiye, imzaladığı bu niyet beyanıyla BM Şartı esaslarına göre BM barış misyonlarına 14 ile 30 gün içerisinde konuşlandırılmak üzere silahlı güçlerimizden ve emniyet mensuplarımızdan yaklaşık bin kişilik bir personeli BM barış misyonlarına göndermeyi taahhüt etmektedir. Birlik ve personel gönderme kararı, Türkiye’nin inisiyatifinde bulunmaktadır. Birleşmiş Milletlerin olası güç taleplerinin karşılanıp karşılanmaması her seferinde Türk Hükümeti’nin vereceği kararla belirlenecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dışişleri Komisyonu’nun 23 Kasım 2000’de düzenlenen toplantısında, 5010 sayılı "Birleşmiş Milletler Hazır Barış Gücü Düzenlemeleri Sistemi'ne Katkılar Hakkında Türkiye Hükümeti ve Birleşmiş Milletler Arasında Ortak Niyet Beyanı'nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" kabul edilmiştir. Anılan Kanun Tasarısı halen TBMM Genel Kurulunda onaylanarak 3 Aralık 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁴⁵. Türkiye’nin halen katılım sağladığı barışı koruma operasyonları ve katılan resmi görevlilerin sayıları Şekil II.1’de gösterilmiştir.

MART 2004 İTİBARIYLA TÜRKİYE’NİN BM BARIŞ GÜÇLERİNE KATKILARI

MONUC		
United Nations Organization in the Democratic Republic of the CONGO (BM Kongo Demokratik Cumhuriyeti Misyonu)	Sivil Polis	11
UNAMSIL		
UN Mission in Sierra Leone (BM Sierra Leone Misyonu)	Sivil Polis	5
UNMIK		
United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (BM Kosova Geçici Yönetim Misyonu)	Sivil Polis	119
UNMISSET		
United Nations Mission of Support in East Timor (BM Doğu Timor Destek Görevi)	Askeri Gözlemci	2
	Sivil Polis	20
UNOMIG		
United Nations Observer Mission in Georgia (BM Gürcistan Gözlemci Misyonu)	Askeri Gözlemci	5
UNAMA		
United Nations Aid Mission for Afghanistan (BM Afganistan Yardım Misyonu)	Sivil Polis	1
UNMIL		
United Nations Mission in Liberia (BM Liberya Misyonu)	Sivil Polis	3

Şekil. II.1. Türkiye’nin BM Barış Güçlerine Katkıları.

Kaynak: <http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupe/cb/03.htm> Dışişleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi.

⁴⁵ <http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupe/cb/03.htm>, Dışişleri Bakanlığının Resmi İnternet Sitesi.

Son yıllarda ülkemizin daha fazla rol almaya başladığı barışı koruma operasyonlarında barış gücü olarak da katılım sağlanmıştır. Bu kapsamda önemli sayıda personel bu görevler için planlanmış ve Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde kurulan özel barış birlikleri vasıtasıyla bu görevler yerine getirilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri görev aldığı barış görevleri konusunda son derece titiz ve hassas bir çalışma içine girmekte ve bu görevlerde halka ilişkiler biliminin sunduğu avantajlardan azami ölçüde yararlanmaktadır. Barış için bulunulan bölgede halkla ilişkiler konusunda çalışma yapmak, barışın bir an önce tesis edilmesi ve kalıcı olmasını sağladığı kadar, barış için bulunulan yabancı topraklarda silahlı kuvvetler mensuplarının güvenliği ile de yakından ilgilidir. Buradan da anlaşılacağı gibi çatışma ve kriz bölgelerinde uygulanacak halkla ilişkiler faaliyetlerinin en önemli bölümü karşılıklı güven ortamının yaratılmasına dayanmaktadır.

Somali, Kosova ve en son olarak da Afganistan'da görev yapan Türk Silahlı Kuvvetlerinin bölgelerde sağladığı başarı tartışılmazdır. Bunun yanı sıra tersi örnekler de mevcuttur. Kosova'da diğer ülkelerin askeri mensupları karşı yapılan saldırılar, Somali'de ABD güçlerine karşı alınan tavır ve olumsuz tutum, Afganistan'da yerli halkın yine ABD karşıtı hareketleri ve saldırıları gibi. İkinci körfez harekatı sonrası bugüne kadar ortamın hala istikrara kavuşmamasının nedeni tek kelimeyle ABD ve koalisyon güçlerinin Irak'ta halkla ilişkiler faaliyetleri konusunda başarısız olmasıdır. Bu başarısızlık yerli ve yabancı basında da zaman zaman yer almıştır. Hukuki anlamda tipik bir Birleşmiş Milletler operasyonu olmamasına karşın dikkat çekmesi açısından örnek olarak gösterilebilecek olan ve Turkish Daily News gazetesinde konuyla ilgili yer alan haber Ek-II'dedir.

II.4.2. Türk Silahlı Kuvvetlerinin Barış Görevleri İçin Yapılanması İçinde Halkla İlişkilerin Yeri

Türk Silahlı Kuvvetleri unsurlarının son yıllarda Barışı Destekleme Harekatı kapsamında gittikçe artan sayıda görevler ifa etmeye başladığı bilinmektedir. Söz konusu bu görevlerin ortak özelliklerine bakıldığında, görevle ilgili tüm faaliyetlerin

aynı zamanda Türk Milleti'ni ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ni temsil boyutu da taşıdığı görülmektedir. Barışı Destekleme Harekatı kapsamındaki Sivil Asker İşbirliği ve Basın ve Halkla ilişkiler konularının Türk Silahlı Kuvvetleri için henüz yeni bir çalışma alanı olarak düşünülmesi gereken bir konu olduğu ancak yaşanan deneyimlerin bu konudaki birikimleri hızla arttırdığı değerlendirilmektedir.

Batılı ülke silahlı kuvvetleri tarafından, dünyanın çeşitli bölgelerinde meydana gelen kriz ve çatışmalara yönelik olarak yapılan müdahaleler sırasında Sivil Asker İşbirliği faaliyetleri yaygın bir şekilde uygulanmıştır. Bu uygulamalar sırası ile; 1989 yılında Panama'da, 1991 yılında Kuveyt'te, 1992-1995 yılları arasında Somali'de, 1994 yılında Haiti'de, 1995 yılından günümüze kadar Bosna Hersek' te, 1997 yılında Arnavutluk' ta, 2000 yılından günümüze kadar Kosova'da ve en son olarak da Afganistan'da icra edilmiş ve bir kısmı halen etmektedir.

II.4.2.1. Basın Ve Halkla İlişkiler Ve Amacı:

Barışı koruma Harekatı, bütün yönleriyle kamuoyunun gözleri önünde cereyan eder. Halkla ilişkiler, komutana, silahlı kuvvetlere ve icra edilen harekate güven telkin eden şartları kurarak destekler. Medya tarafından verilen bilgiler, harekatın meşruluğu ile politik ve diplomatik hedeflerin başarılmasına katkıda bulunur. Halkla ilişkiler faaliyetleri ile ilgili personel, kamuoyunun düşünce ve eğilimlerini izlemeli ve açık ve net mesajlar üreterek yaymalıdır⁴⁶.

Halkla ilişkiler planlamacıları, açık ve bağımsız raporları ve bunların birliklere ve askerlere ulaşımını desteklerler. Halkla ilişkiler personeli tam, doğru ve zamanında akan bir bilgi ağıyla, silahlı kuvvetlerin bakış açısını dengeli, adaletli ve inanılır bir şekilde sunmayı amaçlar.

Barış gücü komutanlığının bilgi ihtiyaçlarının belirlenmesi, anlaşılması ve yerine getirilmesi, başarı için esastır. Belirsizlik ve değişik şartlar askerlerin

bilgilendirilmelerini gerektirir. Birlik personeli, komutanlık kanallarından, yerel, dünya ve milli haber kaynaklarından hareketla ilgili bilgileri almalıdırlar. Bu husus birlik ruhu ve moralini artırır. Görev ortamının özellikleri hatırlanacak olursa; bu sayede askerler can sıkıntısı, korku, tecrit, belirsizlik, söylenti ve yanlış bilgi gibi Barışı koruma Harekatı'nda varolan olumsuzluklardan bir ölçüde kurtulmuş olurlar⁴⁷.

Halkla ilişkiler faaliyetleri, Barışı koruma Harekatının başarısı için son derece önemli ve gereklidir. Barış gücünü kabul eden ülke kadar, barış gücünü gönderen ülke kamuoyunun da, ordusunun Barışı koruma Harekatı'na katılımı hakkında bilgi almaya hakkı vardır. Daha da önemlisi, ordu görevlendirildiği konu hakkında kamuoyunu bilgilendirme sorumluluğu taşımaktadır. Askeri kesim tarafından medyaya verilen bilgilerdeki boşluklar, düşman veya kötü niyetli grupların olumsuz propagandası ve medyanın bilinçsizce gerçekleştirebileceği spekülasyonlar ile doldurulabilir.

Bir askeri kuvvetin halkla ilişkiler faaliyetlerinin maksadı, hareket icra edilen bölge halkını ve mensubu bulunduğu toplumu, icra edilen askeri faaliyetler ile ilgili olarak bilgilendirmek ve bu sayede onların güvenini kazanmaktır. Bu bilgilendirme, halkın ve yerel yöneticilerin doğrudan bilgilendirilmesi ile beraber ve ondan da büyük ölçüde basın ve yayın organlarının bilgilendirilmesi suretiyle gerçekleştirilir⁴⁸.

II.4.2.2. Basın ve Halkla İlişkilerin Özellikleri ve Sağladığı Katkılar :

Halkla ilişkiler, askeri hareketin, askeri ve sivil ortama olan etkilerinin değerlendirilmesinin yanı sıra silahlı kuvvetlerin başarıları hedefleri, imkan ve kabiliyetleri ile ihtiyaçları konusunda sivil toplumun bilgilendirilmesi hususunu da içerir.

Sadelik ve emir komuta birliği Halkla ilişkiler faaliyetlerinin en belirgin prensipleridir. Bu hususları gerçekleştirmek maksadıyla faaliyetlerin bir elden idaresi ve

⁴⁶ Field Manuel 46-1 ABD Silahlı Kuvvetleri Halkla İlişkiler Talimnamesi ,1997.

⁴⁷ JP 3-57 ABD Silahlı Kuvvetleri Sivil İşler Doktrini.

ayrı ellerden icrası esas olmalıdır⁴⁹. Bu yaklaşım kararların tek merkezden alınması ve icrasının uzman kişi veya kurullarca yerinde yapılmasına imkan tanır.

Harekat sırasında, halkla ilişkiler faaliyetleri erkenden başlatılmalıdır. Bunun sebebi basın yayın organlarının harekat bölgesine çoğu zaman askeri birliklerden önce ulaşması ve olayların takibi konusunda ön almasıdır.

II.4.2.3. Basın Ve Halkla İlişkiler Teşkilatı :

Harekat alanından Tugaya kadar her seviyedeki muharip, muharebe destek ve muharebe hizmet destek birlikleri bünyesinde genel ve direk destek sağlayacak ve harekat kontrolü veya taktik kontrol altında görev icra edecek şekilde, modüler bir yapıda teşkil edilmişlerdir. Teşkilatta yer alan unsurlar ve görevleri şunlardır⁵⁰:

*** Basın ve Halkla İlişkiler Merkezi**

Genellikle yarbay rütbesinde bir personel tarafından idare edilen modüler yapılı bir teşkilattır. Ordu seviyesinde teşkil edilen bir birliğin harekat kontrolüne veya emrine girerek teşkilata entegre olur. Bu durumda, bir Mobil Halkla İlişkiler Müfrezesi tarafından takviye edilir. Görevi, bir harekat alanına emirle intikal etmek ve bu harekat alanındaki en yüksek kara birlik komutanının emrine girmektir. Bu komutanlık bünyesinde teşkil edilecek olan Müttetik Basın Bilgi Merkezi Basın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü veya Müsterek Bilgilendirme Bürosunun teşkilatı içinde tertiplenme ve hazırlıklarını tamamlamayı müteakip, kendisine tahsis edilmiş Mobil Halkla İlişkiler Müfrezesi ve Yayın Müfrezesinin komuta ve kontrolünü üstlenerek faaliyetlerini icra eder.

⁴⁸ Field Manuel 46-1 ABD Halkla İlişkiler Talimnamesi.

⁴⁹ Field Manuel 46-1 ABD Halkla İlişkiler Talimnamesi.

*** Mobil Halkla İlişkiler Müfrezesi**

Genellikle binbaşı rütbesinde bir personel tarafından sevk ve idare edilen bir Halkla İlişkiler birimidir. Görevi, tahsis edildiği Ordu veya Birleşik Görev Kuvvet Komutanına Basın ve Halkla İlişkiler konularında direk destek sağlamak ve Basın ve Halkla İlişkiler Harekat Merkezi'ni takviye etmektir. Mobil Halkla İlişkiler Müfreme'leri, harekat alanında, müstakil bir Basın ve Halkla İlişkiler ünitesine sahip olmayan birlikler için teşkil edilirler. Genellikle 2 veya 3 tim halinde bölünerek, Basın ve Halkla İlişkiler Harekat Merkezi'nin taktik kontrolünde veya harekat kontrolünde görev yapar. Bir Mobil Halkla İlişkiler Müfrezesi tugay seviyesindeki 3-5 adet birliğe destek sağlayabilecek şekilde teşkilatlandırılmışlardır.

Sorumluluk sahasında bulunan tugay ve üstü seviyedeki, tüm birlikler ile Muharebe destek ve muharebe hizmet destek birliklerinin Basın ve Halkla İlişkiler birimleri ile irtibat tesis eder ve koordinasyon sağlar.

*** Yayın Müfrezesi:**

Genellikle binbaşı rütbesinde bir subay tarafından sevk ve idare edilen bir birimdir. Görevi, harekat alanı veya Birleşik Müşterek Görev Kuvveti Komutanı'na direk radyo yayın desteği sağlamaktır. Bir komuta unsuru, 2 adet yayın timi ve bir bakım unsurundan oluşur.

*** Halkla İlişkiler Müfrezesi:**

Genellikle yüzbaşı rütbesinde bir personel tarafından sevk ve idare edilen bir birimdir. Kolordular veya Birleşik Müşterek Görev Kuvvet Komutanlığı bünyesinde, tugay sayısı kadar teşkil edilirler. Kolordu Basın ve Halkla İlişkiler Harekat Merkezi veya Şube Müdürlüğünün harekat kontrolünde ya da taktik kontrolünde görev icra ederler. Tahsis edildikleri tugaylara halkla ilişkiler planlamasından sorumludurlar.

⁵⁰ JP 3-57, ABD Silahlı Kuvvetleri Sivil İşler Doktrini, 1997.

*** Organik Basın ve Halkla İlişkiler Birlikleri:**

Kuruluşunda oldukları birliklere basın ve halkla ilişkiler desteği sağlarlar. Bu birlikler ve görevleri aşağıda sıralanmıştır:

- Harekat Alanı Basın ve Halkla İlişkiler Birliği

Kuruluşunda bulundukları Harekat Alanı Komutanlığı ve bu komutanlığa bağlı birliklere destek sağlarlar. Bu birimin komutanı genellikle albay rütbesinde bir subay olup; aynı zamanda Harekat Alanı Komutanının şahsi karargah subayıdır. Diğer bir deyişle; harekat alanı komutanına uygulanan harekatın halkla ilişkiler boyutu hakkında danışmanlık görevini de yürütür.

Kuruluştaki bulunan kolordu veya tugay seviyesindeki birlikler ile muharebe destek ve muharebe hizmet destek birliklerinin basın ve halkla ilişkiler birimleri ile irtibat tesis eder.

- Kolordu Basın ve Halkla İlişkiler Birimi

Genellikle yarbay rütbesinde bir personel tarafından sevk ve idare edilir ve kolordu komutanı ile kolordunun organik kuruluşundaki birlikler ile emre ve harekat kontrolüne verilen birliklere destek sağlar.

- Tümen / Tugay Basın ve Halkla İlişkiler Birimi:

Tümenler içinde binbaşı veya yarbay rütbesinde tugaylar içinde ise yüzbaşı rütbesinde bir personel tarafından sevk ve idare edilirler. Kuruluşunda bulundukları birliklerin Basın ve Halkla İlişkiler Harekat Merkezini açarak işletirler.

Genel anlamda değerlendirildiğinde Türk Silahlı Kuvvetleri barış zamanından itibaren kurduğu Basın ve Halkla ilişkiler teşkilatı ve bu teşkilat içindeki hiyerarşik yapısıyla giriştiği her türlü harekatı halkla ilişkiler açısından desteklemek için gerekli organizasyonel yapısını oluşturmuş ve bu görevin uygulanma esaslarını da içerecek şekilde hazırlamış olduğu yönerge ve yönetmeliklerle de kurumlaşma aşamasını tamamlamıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri, bu yapıyı ve teşkilatı BM veya diğer çokuluslu kuvvetlerle birlikte giriştiği barış gücü operasyonlarında koruyarak halkla ilişkiler faaliyetlerini başarıyla yürütmekte ve görevlendirildiği bölgelerde halkın sevgi ve destek ve güvenini kazanmaktadır.

II.5. H.İ. TEKNİKLERİNİN BARIŞI TESİS VE KORUMADA KULLANILMASI AMACIYLA YENİ AÇILIMLAR: CIMIC

“Barışı Destekleme Harekatlarında ve ülke dışında gerçekleştirilen operasyonlarda çeşitli sivil yetkililer ve organizasyonlar ile ilişkiler kurmak ve devam ettirmek yönündeki artan ihtiyaç neticesinde, müttefik komutanlar tam bir sivil-asker işbirliğini gerekli görmektedir.”⁵¹

Yirminci yüzyılın son on yılında iki kutuplu dünya düzeni yıkılmış ve yerini belirsizliklerin hakim olduğu bir ortama bırakmıştır. Komünizmin çökmesiyle Varşova Paktı ve SSCB dağılmış ve bunun sonucu olarak dünyanın birçok yerinde bölgesel krizler, etnik çatışmalar, çeşitli radikal akımlar, uluslararası terörizm, kökten dincilik, kitle imha silahları ve uzun menzilli silahların yaygınlaşması vb. faaliyetler, genel güvenlik ve barış ortamını tehdit etmeye başlamıştır.

Soğuk Savaş Dönemi’nin sona ermesiyle birlikte Türkiye ve NATO’nun tehdit algılaması da değişmiş ve askeri tehdit, yerini belirsizlik ve istikrarsızlığa bırakmıştır.

⁵¹ DPC-D (97) ABD Savunma Bakanlığı Rehberi,1997.

Bunların sonucu olarak da barış, kriz (savaş öncesi), savaş ve savaş sonrası icra edilecek hareket nevilerinde değişiklikler meydana gelmiştir.

Belirsizlik ve istikrarsızlığın hakim olduğu dönemlerde ortaya çıkan, uluslararası mahiyette olmayan; düşük / yüksek seviyeli ve / veya uzun süreli silahlı çatışmalar ile uluslararası mahiyette olan (savaş); birden fazla ülkeye mensup silahlı kuvvetlerin birbirleriyle silahlı çatışmaları ve ülkelere yönelik muhtemel yabancı işgali tehdidinin halen devam etmesi başta olmak üzere;

* Ülke yönetimlerini ellerinde bulunduran bazı aile, örgüt, grup ve çetelerin yerel sivil halka yönelik zulüm ve baskı uygulamalarına, şiddetli insan hakları ihlallerine sebebiyet vermeleri ve bu ihlaller neticesinde ortaya çıkan bireysel veya toplu nüfus hareketleri,

* Etnik, dini, siyasi, ideolojik vb. temellere dayanan terörist örgütlerin ve onlara destek sağlayan ülke ve grupların varlığı ile bu örgüt eylemlerinin bazı devlet ve vatandaşlarının bağımsızlık ve ulu sal güvenliklerini tehdit etmeyi sürdürmesi,

* Değişen iklim şartları sebebiyle dünyanın belirli bölgelerinde artış gösteren kuraklık, kıtlık ve açlık tehlikeleri,

* Meydana gelen doğal veya insan kaynaklı afetler neticesinde İnsani Yardım Harekatı (İYH) ve / veya Barışı Destekleme Harekatı (BDH)'nın icra edilme zorunlulukları ortaya çıkmıştır.

İnsani Yardım Harekatı ve Barışı Destekleme Harekatı, başta amaç olmak üzere, icra edildiği koşullar ve gereklilikler itibarıyla birbirinden bağımsız iki hareket türüdür. İnsani Yardım Harekatı, kriz, topyekün harp veya doğal afetler sonucu zarar gören insan ve toplumların yaralarının sarılması, temel ihtiyaçlarının karşılanması ve insani koşullarda hayatlarını idame etmelerini sağlamak amacıyla icra edilirken, Barışı Destekleme Harekatı, barışın, huzurun ve istikrarın tesisine yöneliktir. Ancak, icra

edildiği bölgede veya ülkede barış ve istikrarı tesis eden Barışı Destekleme Harekatı, kriz veya savaş süresince ve / veya sonrasında zarar gören insan ve toplumların, normal hayata dönmelerini kolaylaştırmak ve sağlamak amacıyla icra edilen İnsani Yardım Harekatını da bünyesinde bulundurduğundan, her iki hareket da eş zamanlı olarak yürütülebilen faaliyetlerdir.

Devletler ve milletler arasındaki uyum, dostluk, barış ve güvenlik ile insan haklarına saygının sağlanması, artırılması ve geliştirilmesini amaçlayan Birleşmiş Milletlerin önemi ve etkinliği, İnsani Yardım Harekatı ve Barışı Destekleme Harekatının birer zorunluluk olarak ortaya çıkmasıyla daha iyi anlaşılmış; Birleşmiş Milletler önderliğinde, İnsani Yardım Harekatı ve Barışı Destekleme Harekatını icra edecek Çok Uluslu Müşterek Kuvvetler (MJF-Multinational Joint Forces)'in teşkil edilmesinin kaçınılmaz olduğu hususunda ülkeler, uluslararası organizasyonlar ve sivil toplum örgütleri tarafından mutabakata varılmıştır.

Bu paralelde; NATO, değişen askeri tehdit algılamasıyla, yürürlükte olan müşterek yönerge, standart ve uygulamaların güncelleme çalışmalarını başlatmış olup, bu faaliyetler halen devam etmektedir. Ayrıca karşılıklı ilişkide bulunulan ülke ve teşkilatlara yönelik olarak NATO'nun Dışa Açılması (The Opening Up of the Alliance) gündeme gelmiştir. Bu faaliyetler de halen devam etmekte olan, Barış İçin Ortaklık (BİO-Partnership for Peace), NATO ve Rusya arasında İşbirliği (Cooperation between NATO and Russia), NATO'nun Ukrayna ile Ortaklığı (NATO's Partnership with Ukraine), İttifak'ın Akdeniz diyalogu (the Alliance's Mediterranean Dialogue) ve diğer İş birliği, Ortaklık ve Diyalog Kuruluşları'nın (the Institutions of Cooperation, Partnership and Dialogue) faaliyetleri sayılabilir.

Görüldüğü gibi NATO'nun faaliyetleri de kendi üye ülkeleri dışına da kayarak, çok daha geniş bir boyuta ulaşmıştır. Bu genişleme neticesinde NATO üyesi ülkelerin askeri kuvvetleri ve ortaklık veya diyalog kapsamında bulunan öteki ülkelere ait askeri kuvvetlerin de katılımları ile ortak eğitim planlamaları ve müşterek tatbikatlar icra

edilmekte ve Çok uluslu Müşterek Kuvvetler teşkil edilerek, çok uluslu hareket düzenlenebilmektedir.

Kasım 1990'da Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) zirvesinde imzalanan ve soğuk savaş dönemini sona erdiren Paris Şartı'nı takip eden gelişmeler, dünyadaki pek çok ülkenin dış ilişkileri ve ulusal güvenliğini ilgilendiren konularda köklü değişikliklere neden olmuştur. Bu değişim ve gelişimin ortak sonuçları, sadece ülkelerin stratejik konumlarında, dış ilişkilerindeki köklü değişimlerle sınırlı kalmamakta, ayrıca askerlik mesleğinin yeniden tanımlanması, Silahlı Kuvvetlerin yeniden yapılanması gibi eksenlerde de izlenmektedir.

Tüm dünyada; askerlik mesleğinin muharpilik unsurlarının yanı sıra özellikle son dönemlerde NATO ve / veya Çok uluslu Müşterek Kuvvetler tarafından icra edilen Barışı Destekleme ve İnsani Yardım Harekatlarında, komutanlık karargahı ile hareket alanında bulunan ve bulunmaları muhtemel olan, yerel sivil halk ve yönetim, Hükümet Destekli Kuruluşlar (Governmental Organizations-GO's) Hükümet Dışı Kuruluşlar (Non-Governmental Organizations-NGO's), Uluslararası Kuruluşlar (International Organizations-IO's) ve diğer tüm yerel ve uluslararası kurumlar arasında kurulacak olan irtibat ve koordinasyon, bir hareket ihtiyacı ve zorunluluğu olarak ortaya çıkmıştır.

Harekat alanında bulunan ve hareketin icrasını direkt olarak etkileyen sivil unsurlardan her biri, birbirlerinden çok farklı yapılara sahip ayrı birer ilgi ve problem sahası olarak karşımıza çıkmaktadır. Sivil ve askerler arasındaki amaç, metot ve yaklaşım farklılıkları nedeniyle problemlerin yoğunluğu artabilmektedir. Bu nedenle sivillerle işbirliğini arttırmak ve muhtemel olumsuzlukları azaltmak için etkili bir ilişki kurmak gerekmektedir.

Komutan ve karargahı ile yukarıda bahsedilen bu sivil çevreler arasında, icra edilen Barışı Destekleme Harekatı ve/veya İnsani Yardım Harekatının icrasını kolaylaştıracak, meşruiyetini artıracak, komutan ve karargahına yerel ve uluslararası toplumdan destek sağlayacak şekilde ilişkiler kurmak yönünde icra edilen faaliyetlere Sivil-Asker İşbirliği

(CIMIC) (Civil and Military Cooperation-CIMIC) denilmekte ve hareket alanında bu ilişkileri her kademedede düzenleyen birliklere de Sivil-Asker İşbirliği Birlikleri (Civil Military Cooperation Units-CIMIC Units) denilmektedir.

Günümüzde CIMIC Birlikleri; kriz, zulüm, çatışma veya afetler nedeniyle normal yaşam düzeni bozulan yerlerde görev alarak,

* Komutan ve komutanlık karargahı ile yerel halk ve yerel yönetim arasındaki ilişkileri düzenleyen,

* Bölgenin siyasi, ekonomik, psiko-sosyal, coğrafi vb. portresini çıkaran,

* Yerel halk ve yerel yönetimin her türlü ihtiyacını tespit ederek karşılanması için projeler oluşturan,

* Projeler için gerekli mali ve idari desteği, mahalli kuruluşlar ile Hükümet Destekli Kuruluşlar, Hükümet Dışı Kuruluşlar, Uluslararası Kuruluşlar, Gönüllü Yardım Kuruluşları ve diğer tüm yerel ve uluslararası kurumlardan temin eden,

* Bölgedeki istikrarsızlığın ortadan kalkmasına destek sağlayan, sivil ve askeri uzmanlardan oluşan teşkilatlar olarak kabul edilmektedirler⁵².

II.5.1. CIMIC'in çeşitli kaynaklardaki tanımları

Genel anlamda CIMIC: milli/askeri hedeflere ulaşmak, bunları sağlamlaştırmak, ülkede bozulan istikrarı sağlamak ve askeri hareketi kolaylaştırmak için milli/dost, tarafsız veya düşman bölgesinde, barış, kriz (savaş öncesi), savaş ve savaş sonrası dönemlerde, askeri kuvvetler, resmi veya devlet dışı sivil organizasyonlar, sivil otoriteler ve yerel sivil halk arasındaki ilişkileri kurarak devam ettiren ve bu ilişkileri milli/kurumsal/askeri menfaatler doğrultusunda kullanan faaliyetler bütünüdür.

Milli askeri dokümanlarına göre CIMIC: “Askeri hareketin sivil potansiyel güç ile desteklenmesini sağlamak amacıyla, tüm sivil kaynakların uyumlu ve dengeli bir biçimde planlanması ve kullanılması ile sivil sektörün, gerektiğinde askeri güçten yararlandırılması için askeri ve sivil makamların merkezi ve mahalli seviyede yapacakları karşılıklı işbirliği⁵³” olarak tanımlanmaktadır.

NATO dokümanlarında ise; “bir askeri hareketi kolaylaştırmak ve ülkede bozulan istikrarı sağlamak maksadıyla dost, tarafsız veya düşman bölgesinde askeri kuvvetler, resmi veya hükümet dışı sivil organizasyonlar, sivil otoriteler ve yerel halk arasındaki ilişkileri kuran ve bunları devam ettiren ve bu ilişkileri, düzenin yeniden tesisi doğrultusunda kullanan faaliyetler bütünüdür⁵⁴” şeklinde ifade edilmektedir.

CIMIC, NATO'da daha önce Sivil İşler (Civil Affairs) ve Sivil-Asker İlişkileri (Civil and Military Relations) olarak ifade edilmiş, daha sonraki dönemlerde bu ifadelerin yerini Sivil-Asker İşbirliği Civil and Military Cooperation (CIMIC) i fadesi almıştır.

II.5.2. CIMIC'm Önemi

Değişen günümüz koşullarında, ülkeler arasında bulunan anlaşmazlıkların savaş yoluyla halledilmesi veya isteklerini birbirlerine zorla kabul ettirmeleri beklenmemekte, sorunların kriz yönetimi ile çözülmesi yaygın olarak kullanılmaktadır.

Ülkemizin içinde bulunduğu bölgenin jeostratejik önemi, Türkiye'nin NATO içindeki yeri, bölge ülkelerindeki istikrarsızlık ve iç çatışmalar, komşu devletlerin ülkemiz üzerindeki emelleri, iç ve dış kaynakların desteği ile sürdürülen yıkıcı ve bölücü faaliyetler ile yüksek doğal afet risk ihtimali dikkate alındığında geçmişte

⁵² Hava Kuvvetleri Komutanlığı Dergisi, Hv.K.K.Basımevi, Şubat, 2003, Sayı:343.

⁵³ MS 76-3, Genelkurmay Müsterek Askeri Terimler Sözlüğü, Genkur Basımevi, Ankara, 2002.

⁵⁴ AJP01 (A), NATO Müsterek Doktrini, Bruksel, 2001.

olduğu gibi gelecekte de kriz yönetimi ve CIMIC faaliyetlerinin yoğunlukla icra edileceği açıktır.

CIMIC faaliyetleri, hareket alanının anlaşılması, politik sonuçların değerlendirilmesi, kurumlar arası faaliyetlerin kolaylaştırılması, tahdit önceliklerinin belirlenmesi, uzun süre devam edecek etkilerin dikkate alınması, askeri hareketin yasallığı, psikolojik etkilerin değerlendirilmesi ve kontrolü, imkanların dolaylı olarak kullanılması, muhtemel planlar oluşturarak komutana hareket esnekliğinin sağlanması, uzun vadeli programların devamlılığının garanti altına alınması, yeterli bilginin sağlanması, görevlerin daha güvenli olarak icra edilmesinin sağlanması bakımından önemlidir.

CIMIC, barış gücünün sivil otorite ve yerel yönetimler ile kuracağı iletişim ve koordinasyon faaliyetlerinin esasını teşkil etmektedir. CIMIC, doğal felaket ve insani yardım faaliyetlerinde olduğu gibi komutana verilen görevlerin başarılmasında başlıca faktördür.

Bunun yanı sıra CIMIC birlik ve unsurları, söz konusu kriz bölgesi veya ülkede, ülkesinin menfaatleri doğrultusunda kendisine destekleyecek bir kamuoyu yaratabilmekte, gelecekte elde edilebilecek siyasi ve ekonomik çıkarlar için bir alt yapı oluşturabilmektedir.

Özellikle Bosna-Hersek ve Kosova krizleri de göstermiştir ki; kriz ve çatışmaların çözümüne yönelik Barış Destekleme Operasyonlarının başarısı ve operasyon sonrası bölgenin süratle normal yaşam düzenine geçirilmesi, büyük ölçüde CIMIC faaliyetleriyle mümkündür.

Operasyonların büyük çoğunluğunda, hareket sahasında konuşlandırılmış olan askeri birlikler ile yerel halk ve hükümet kurumları arasında iletişim kurulması zorunludur. Bu sebeple, askeri kuvvetin uluslararası örgütler ve sivil toplum örgütleri ile olan ilişkileri önem kazanmaktadır.

Sivil kaynakların askeri görevlerin başarılmasında etkili şekilde kullanılmasını sağlamak, sivil otoritenin kaynak kullanımı konusunda yönlendirilmesine ve sivil kaynakların kullanımı ile ilgili esasların belirlenmesine yardımcı olmak, kaynakların her iki kesime de yetecek seviyede tutulmasını sağlamak, sivil-asker işbirliğinin esas hedefleri arasındadır. “CIMIC faaliyetlerinin askeri amaçları şunları kapsayabilir:

- * Belirli bir hareket alanı içinde sivil ve askeri ilişkileri bağdaştırmak,
- * Kaynakların kullanımını koordine etmek ve artırmak,
- * Barış gücünün güvenilirliğini sağlamak,
- * İşbirliğini ve hareket için sivil halkın muvafakatini teşvik etmek,
- * Çatışma taraflarını ve ev sahibi ülkenin herhangi bir taahhüt altına girmemiş üyelerini en iyi çıkarların barış ortamında elde edilebildiğine ikna etmek⁵⁵.”

CIMIC faaliyetleri karşılıksız yardım faaliyetleri olmayıp, milli çıkarlar doğrultusunda, Devlet Organizasyonları (GO's), uluslararası Organizasyonlar (IO's), Hükümet Dışı Organizasyonlar (NGO's) arasında köprüdürler.

Ancak bunları yaparken madalyonun öteki yüzündeki ve CIMIC'in pek de etik olmayan bir kullanım alanı daha vardır. Özellikle gelişmiş ülkeleri bu alana yıllar öncesinden çeken ve bu alanda ilerlemelerini sağlayan kullanım alanı şudur:

Kargaşalığın başlaması muhtemel olan ve tahribata uğrayacağı önceden belli olan hedef ülkede çalışmaları önceden başlatıp, tahribat gerçekleştikten sonra, o ülkenin içinde bulunduğu kötü ekonomik ve sosyal koşullar sebebiyle değerlendiremediği tüm

⁵⁵ Silahlı Kuvvetler için Silahlı Çatışma Hukuku Kılavuzu, Genel Kurmay Basımevi, Ankara, 2000, s.29.

ekonomik kaynakları kendi menfaati yönünde değerlendirmek ve o ülkeyi uzun dönemde kendine bağımlı hale getirmektir.

Örnek vermek gerekirse; hedef ülkenin, onarım ekonomisine kazandıramadığı bir fabrika, maden, rafineri, boru hattı vb... gibi ekonomik değeri olan tesisleri onarım, bu tesisleri o ülkenin kendi ekonomisine kazandırarak o ülke vatandaşlarının buralarda çalışmalarını sağlamak gibi insani maskenin arkasında bu tesislerin gelirine çok uzun vadeli olarak ortak olup, o ülkeyi kendisine ilk önce yarı bağımlı, daha sonra tam bağımlı hale getirmek şeklinde özetlenebilmektedir.

Klasik anlamda eskiden beri bilinen ve uygulanmış olan Sivil Asker İşbirliği faaliyetleri (CIMIC) son on yılda çok yeni bir çehre kazanmıştır. Başta ABD olmak üzere birçok batılı ülke CIMIC faaliyetlerini kendi devlet politikaları ile bütünleştirmişler, ağırlıklı olarak Balkanlar olmak üzere dünyanın her yanında uygulamaya geçmişlerdir.

Bu anlayışla NATO da kendi CIMIC faaliyet ve teşkilatını yenilemeye başlamış; merkezi Hollanda'da olan, Almanya, Hollanda, Norveç, Danimarka, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'nden oluşan Kuzey CIMIC Grubunu kurmuş ve faaliyete geçirmiştir.

Merkezi İtalya'da olacak, İtalya, İspanya, Türkiye ve Yunanistan'dan oluşacak Güney CIMIC Grubunun kuruluş çalışmaları ise çok hızlı bir şekilde devam etmektedir.

Türkiye'nin bu oluşumlarda en etkin şekilde yerini alabilmesi için CIMIC faaliyetlerinin devlet politikası olarak benimsenmesi ve buna göre bir an önce yapılanması gereği çok açık olarak hissedilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN KRİZ VE ÇATIŞMA BÖLGELERİNE YÖNELİK HALKLA İLİŞKİLER FAALİYETLERİ

III.1. KRİZ VE ÇATIŞMA BÖLGELERİNİN TANIMLANMASI VE ÖZELLİKLERİ

Barışı koruma görevlerinin çatışma ve kriz bölgelerinde uluslararası barış ve güvenliği yeniden kurmak ve korumak üzere, Birleşmiş Milletler tarafından askeri birliklerin , askeri gözlemcilerin ve sivil unsurların kullanılmasını gerektiren, rıza ve işbirliğine dayanan kuvvete başvurulmasını son çare olarak ve kendini savunma amacıyla sınırlayan ve uyuşmazlıkta tarafsız olan bir hareket olduğu ifade edilmektedir. Barışı korumak amacıyla görev yapılan ortamların genel bir sınıflandırmasının yapılması gerektiğinde, kriz ve çatışma bölgesi olarak iki ortamdan söz edilmektedir.

Bu iki ortamın birbirine benzer ve ayrılan yönleri, barış gücünün yapısından, uygulanacak zorlayıcı tedbirin türüne kadar varan farklılıklara neden olacaktır.

III.1.1. Kriz Bölgesi Kavramı

Uluslararası siyaset bilimcisi Hermann'a göre kriz; “karar verme biriminin üst düzey hedeflerini tehdit eden, karar verilip uygulamaya geçilmeden önceki tepki süresini kısıtlayan ve oluşumu ile karar vericileri için sürpriz niteliği taşıyan durumdur.

Bu tanımda ortaya çıkan ve kriz yönetiminin temellerini oluşturan üç unsur; tehdit, zaman baskısı ve sürprizdir. Tehdit, olası kayıplardır ve tehdidin ciddiliği, krizin gelişimini, sonuçlarını, alınması gereken tedbirler ile çözüm yollarını belirleyen önemli bir etkidir. Zaman baskısı, mevcut zaman ile karar verilebilecek son an arasındaki farktır. Genellikle tehdit arttığında yükselen bu baskı, karar vericilerin bilişsel ve kişisel özellikleri ile örgütsel iklimin toplam kalite kültürüyle oluşmasına göre farklılık gösterir. Sürpriz ise örgütü rahatsız eden beklenmedik ve ani değişimdir. Karar vericilerin krizi algılamadaki yetersizlikleri sürpriz niteliğini arttırabilir⁵⁶.”

Birleşmiş Milletlerin barış gücü görevleri açısından değerlendirildiğinde “kriz” kavramının direkt olarak bir ülkenin veya belirli bir bölgenin ve bu bölgede yaşayan insanların güvenliği ile ilgili bir kavram olduğu sonucuna varılmaktadır.

Genel anlamda kriz bölgesi, ülkeler arasında veya tek bir ülke içindeki farklı grupların (etnik, siyasi, vb) birbirleri ile olan ve siyasi yollarla demokratik platformda çözemedikleri sorunlarını kaba kuvvetle çözmeye girişimlerine başlamadan önceki ancak bu olasılığın var olduğu ortamı ifade etmektedir. Bu ortamda krizin tarafları arasındaki diyalog zorlamalarla sürmekte veya zaman zaman kesintiye uğramış olabilir. 1995 yılında Türkiye ve Yunanistan arasında yaşanan ve “Kardak krizi” diye bilinen gerginlik olayında kriz bölgesi olarak, iki ülkenin muhtemel bir çatışmaya girmesi durumunda savaşın bilfiil gerçekleşeceği bölgeden bahsedilebilir.

Kriz bölgelerinin ortak özellikleri olarak;

- * Gerginliğin artması,
- * Diyalogların kesilmesi,
- * Karşılıklı güvenin yok olması,

⁵⁶ Aylin Pira, Halkla İlişkiler Üzerine Çeşitlemeler, ”Halkla İlişkiler Perspektifinden Kriz Yönetimi ve Toplam Kalite Kültürü”, Üniversiteliler Ofset, İzmir, 2000, s.220.

* Güvenlik ortamının bozulması,

* Diplomatik ve siyasi çözümsüzlüğün artması sayılabilir.

Ülkeler arasında yaşanan krizlerle, ülke içinde yaşanan krizler de birbirinden bir takım farklılıklar gösterirler. Bunun en önemli göstergesi ülkeler arasındaki krizlerde ülke insanları birbirine kenetlenip, sorunun ülke menfaatine sonuçlanması için gayret gösterirken, ülke içindeki kriz ortamında taraflar kendi menfaatleri doğrultusunda veya sadece karşı grubu yıpratmak uğruna ülke kaynaklarına ve insanlarına zarar verebilirler. Ülkeler arasında devletin kurumları faaliyetini sürdürürken, ülke içinde kriz olduğunda ülkede ekonomik ve sosyal yaşam sekteye uğrayabilir.

Kriz bölgelerine barış gücünün halkla ilişkiler uygulamaları açısından bakıldığında ise; iç krizlerde halkla ilişkilerin uygulamasının daha karmaşık bir yapıda, ülkelerarası krizlerde ise daha kolay uygulanabilir olduğu görülecektir. Ülke içinde birbirine kültürel açıdan karışmış ve bir çok alanda ince bir çizgi ile ayrılmış olan gruplara iletilecek mesajlar da karmaşık olacaktır. Ayrıca Birleşmiş Milletlerin yaptırımlarının uygulanabilirliği ve caydırıcılığı ülkeler arası krizlere daha etkilidir.

III.1.2. Çatışma Bölgesi kavramı

Çatışma, kişi ya da grubun başka bir kişi ya da grubun hedeflerine ulaşmasını engellemek üzere kasten planladığı davranışlar sonucunda ortaya çıkan durumdur. Bir başka şekilde, engelleme davranışı, birbirini saf dışı bırakmak isteyen iki savaşçı durumunda olduğu gibi aktif olabilir. Çatışmanın tanımlanmasında anahtar konu, “birbirine uymayan hedefler” dir. Kişi ya da grup diğer bir kişi ya da grupla hedefe ulaşmayı reddediyorsa “çatışma” ortaya çıkar. Karşı tarafın hedefine ulaşmasının engellenmesi üç şekilde ortaya çıkabilir:

* Engelleme davranışı kaynaklara ulaşma sırasında ortaya çıkabilir,

* Engelleme davranışı kaynağa ulaşma aşaması yerine faaliyet aşamasında ortaya çıkar,

* Hem kaynağa ulaşma hem de faaliyet aşamalarında ortaya çıkar.

Askeri ve uluslararası anlamda ise çatışma kavramı; genelde silahlar ve güçlerin fiziki teması olarak algılanır. Krizin bir sonraki aşamasıdır. “Ülkelerin silahlı kuvvetlerini görevlendirdiği ya da devlet makamları ile örgütlü silahlı gruplar arasındaki silahlı şiddet olaylarının yada bir devlet içindeki bu tür gruplar arasında şiddet olaylarının çıkmasıyla oluşur⁵⁷.” Çatışma durumu krizin sonrasında ülkeler arasında veya ülke içindeki gruplar arasında isteklerini zorla kabul ettirme ve egemen olma çabalarıdır. Burada kullanılan enstrüman ise silahtır. Çatışma başladıktan sonraki yegane hedef “zaferi kazanmaktır”. Kazanmak için hemen her şey göze alınır. Geri dönüşü oldukça zordur.

Ülkeler arası çatışmaların kendisine ait bir de hukuku vardır. “Silahlı Çatışma Hukuku” adı verilen bu hukuk 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerini temel alan ve değişik tarihlerde buna ek olarak hazırlanmış olan ek protokollerle düzenlenir.

Çatışma bölgelerinde barışın tekrar tesisi için halkla ilişkiler faaliyeti uygulamak oldukça zahmetli, riskli ve uzun süre gerektiren bir faaliyettir. Çatışan taraflara ulaşmak her zaman mümkün olmayabilir. Burada amaç öncelikle çatışmanın sona erdirilerek ateşkesin sağlanması, daha sonra da kalıcı barış için gerekli mesajları oluşturmaktır. Belirlenen hedef kitleler ve onlara yönelik olarak hazırlanacak mesajlarda tarafsızlık esas alınmalı ve barış gücünün herhangi bir tarafın hedefi olmasına imkan tanınmamalıdır.

⁵⁷ Silahlı Kuvvetler İçin Silahlı Çatışma Hukuku Kılavuzu, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2000, s.83.

III.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN GÖREV ALANI OLARAK BELİRLENMİŞ BÖLGELERDEKİ HEDEF KİTLELER VE ANALİZİ

“Halkla ilişkiler öncelikle örgütün kendi çalışmaları ile, daha sonra da o örgütün çalışmaları ile ilgili kişilere yönelik olarak yürütülen çalışmalardır. Örgüt çalışanları arasında bir homojenite olmadığı gibi, o örgütle ilgili halk da tam homojen bir topluluk değildir. Bu nedenle halkla ilişkiler kampanyaları hazırlanırken bu hususun göz önünde bulundurulması ve olabildiğince fazla kişiyi ilgilendirilebilecek mesajların seçilerek en anlaşılır biçimde şekillendirilmesi gerekir.

Bu mozaik yapı bir grubu oluşturan fertler arasındaki farklılık şeklinde ortaya çıkabileceği gibi, örgütün ilişkide bulunduğu muhatapların yöresel ve/veya ulusal açıdan farklı özellikler arz etmesi şeklinde de vücut bulabilir. Yani örf, adet, kültür ve gelir gibi özellikleri itibarıyla farklı yapıda kişilerin yaşadığı değişik bölgelerin hepsiyle birden ilişkide bulunabileceği gibi, uluslararası boyutlarda faaliyet gösteren bir yapıya da sahip olmuş olabilir.

Böylesi değişik özelliklere sahip hedef kitleler karşısında, halkla ilişkilerci ya çok genel kavramlarla çalışarak en azından bir ülke içindeki tüm değişik özellikli grupların anlayabileceği ve olumlu tepki göstereceği şekilde mesajlarını ve programlarını hazırlayacak ya da hepsinden etkilisi bu değişik grupların hepsi için olmasa bile benzer yapıya sahip olanları gruplamak suretiyle grup sayısını azaltarak bu birleştirilmiş gruplara özel programlar oluşturulacaktır.

Bu tür çok boyutlu bir çalışma tarzı diğerine nazaran daha yorucu ve daha titiz bir uğraşmayı gerektirmekle birlikte sonuçları bakımından diğerinden daha tatmin edicidir.

Görüldüğü gibi, ilişkide bulunulan halkın özellikleri halkla ilişkiler çalışmalarını etkilemekte, hatta etkiden de öte, bu çalışmaları şekillendiren temel unsur olarak dikkatleri çekmektedir⁵⁸.”

III.2.1. Hedef Kitle Kavramı

Kuruluşların hedef gruplarını belirlemeleri faaliyetlerin ve kaynakların önceden planlanması ve ayrılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Kuruluşlar genel olarak hedef gruplarını:

- * Bir halkla ilişkiler programıyla ilgili olan bütün grupları belirlemek,
- * Kaynaklar ve bütçe içerisindeki öncelikleri belirlemek,
- * Kullanılacak medya ve tekniklerini seçmek,
- * Kabul edilebilir ve etkili biçimde mesajları hazırlamak için belirlerler⁵⁹.

Diğer yandan, hedef kitleyi oluşturan ve iletişim sürecinde alıcı rolündeki insan, canlı bir organizma olarak biyolojik bir varlıktır. “Biyolojik varlığının toplumsal çevre ile etkileşiminden doğan psikolojik bir varlık alanına sahiptir. Bu bio-psikolojik varlık yaşamını değişik gruplar içinde birçok ilişkiyle sürdürdüğünden psiko-sosyal bir varlık olarak davranır. Ayrıca, içinde yaşadığı toplumun kültürüne göre biçimlendiğinden sosyo-kültürel bir kimliğe ve bakış açısına sahiptir. Bu nedenle, iletişimde kaynak ve alıcıdan söz ederken, her iki tarafta yer alanların gereksinimlerinin, isteklerinin, algılarının, tutumlarının, inanç ve değerlerinin, sahip oldukları birikim, yaşantı ve ilişkilerin, toplumsal rol ve statülerinin iletişimi kurmada, anlamları oluşturmada ve tepki geliştirmede belirleyici olduğunu göz önüne almak zorundayız⁶⁰.”

⁵⁸ A.Bülent Göksel, a.g.e., ss.152-153.

⁵⁹ Frank Jefkins, **Public Relations**, Fourth Edition, London: Pitman Publishing, 1992,, s.64.

⁶⁰ Merih Zıllıoğlu, **İletişim Nedir?**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1993,s.97

Hedef kitleyi; iletişim sürecinde mesajın ulaşması gereken kişi, küme ya da kitle olarak tanımlamak mümkündür⁶¹. Diğer bir deyişle; iletişimcinin ulaşmayı istediği ve iletişimin başarısı için önceden özelliklerinin ve yapısının analiz edilmesi gereken önemli bir iletişim ögesidir. Bu anlamda hedef kitle: “yapılan tüm faaliyetlerin yönlendirildiği, bu faaliyetler sonucunda kendilerinden eylem ve düşünce değişimi beklenen kişiler ve gruplar” olarak tanımlamak mümkündür⁶². “Hedef/alıcı, kaynaktan gelen iletileri, belli biyolojik ve psiko-sosyal süreçlerden alıp yorumlayan ve bunlara sözlü, sözsüz tepkide bulunan kişi ya da gruplardır⁶³.”

Halkla ilişkiler açısından hedef kitle olarak halk konusunda da değişik yaklaşım ve kabuller bulunmaktadır:

Grunig ve Hunt’a göre halk; üyelerinin aynı problem veya meseleyi meydana çıkaran, hem yüzyüze hem de iletişim kanallarından birbirini etkileyen ve tek bir vücutmuş gibi davranan kabaca yapılanmış bir sistemdir. Sosyolog Herbert Blumer'e göre ise halk şu özellikleri olan insanlardan meydana gelmektedir;

* Bir sorunla karşılaşırlar,

* Meseleyi nasıl karşılayacakları bakımından çeşitli fikirlere sahiptirler

* Meseleyi tartışırlar⁶⁴.

Filozof ve eğitimci John Dewey ise, hedef kitleyi “genel bir sorunu bilen, bunlardan etkilenen, sorunları için genel çözümleri araştıranların oluşturduğu aktif bir sosyal birim” olarak tanımlamıştır. Genel bir mesele hakkında getirilen sonuçların

⁶¹ Erol Mutlu, **İletişim Sözlüğü**, Ark Yayınevi, Ankara, 1994, s.88.

⁶² F.Kocabaş, M.Elden, N.Yurdakul, **Reklam ve Halkla İlişkilerde Hedef Kitle**, İstanbul, 2002, s.77.

⁶³ Merih Zillioğlu, **a.g.e.**, s.97.

⁶⁴ James E.Grunig, Todd Hunt, **Managing Public Relations.**, Holt, Rinehart and Winston, New York, 1984, s.144.

tanınmasıyla hedef kitlelerin oluşturulduğunu yazmıştır. İletişim olmadan, hedef kitle belirsiz ve şekilsiz kalacaktır⁶⁵.

Halkla ilişkiler uzmanları genellikle hedef kitlelerini tanımlamak için kullandıkları kategorilerin gerçekten önemli hedef kitleleri içermesine rağmen, bu kategoriler kendi kendilerini hedef kitle olarak tanımlamazlar. Hedef kitleler zamanla oluşur ve zamanla ortadan kalkarlar. Bugün bir yöre halkı hedef kitle olarak bulunurken yarın bunun yerine bir başkası geçebilir. Her şey kuruluşun ne yaptığına ve çevredeki kuruluşların ve insanların kuruluşa nasıl tepki verdiğiyle bağlıdır⁶⁶.

III.2.2. Kriz ve Çatışma Bölgelerinde Hedef Kitleler

Çatışma ve kriz bölgelerindeki hedef kitlelerin belirlenmesi, belki de problemin tanımlanması ve çözümlerin aranması faaliyetlerinin en belirgin olanıdır. Çünkü bölgede yapılacak olan halkla ilişkiler faaliyetlerinde hedef kitlelerin toplamı o ülkede yaşayan insanların tamamını oluşturduğu gibi, konu veya ülkeyle ilgili diğer tüm organizasyon, medya ve ticari ve insani kuruluşları kapsar. Ancak her bir hedef kitleye yönelik faaliyetler farklılık göstereceğinden bu hedef kitlelerin de tek tek tanımlanması ve analiz edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda söz konusu hedef kitleler aşağıdaki gibi tasnif edilebilecektir:

*** Çatışan tarafların lider ve temsilcileri,**

Çatışan taraflar kendilerini temsil etmek ve karşı taraf ve uluslar arası arenada kendi hak ve özgürlüklerini savunmak üzere birer lider seçmiş veya belirlemişlerdir. Bu lider veya temsilciler her durum ve gerektiğinde barış gücünü oluşturan unsurlarla bir araya gelirler. Amaçları kendi tez veya savlarını güçlendirici ve kamuoyu oluşturma gayretlerini Birleşmiş Milletler unsurlarına ve oradan da genel merkeze ulaştırmaktır. Ancak barış gücü de bu kimselerin varlığından kendini tanıtmaya ve kabullendirme

⁶⁵ Scott M.Cutlip, Allen H.Center, Olen M.Broom, **Effective Public Relations**, 7th Edition, Prentice-Hall, Inc., New Jersey, 1994, s.245.

⁶⁶ Grunig, Hunt, **a.g.e.**, s.138.

amacıyla yararlanmak arzusu içinde olmalıdır. Bu kişiler kendi toplumları üzerinde etkisi olan ve destekleyeni olan kişilerdir. Bunların durumla ilgili bilgilendirilmesi ve amaçlar konusunda ikna edilmeleri onları destekleyen büyük grupları da etkilemek ve inandırmak anlamına gelecektir.

*** Tarafları oluşturan halklar:**

Tarafları oluşturan halklar o ana kadar barışın bedelini en ağır şekilde ödemiş ve bir çok şeyini bu uğurda kaybetmiş insanlar topluluğudur. Sisteme, devlete inançlarını yitirmişlerdir. Ancak her şeye rağmen insanın doğası gereği umutları vardır ve normal yaşama dönme konusunda isteklidirler. Bu grubun Birleşmiş Milletler örgütünün amaçları ve bölgedeki faaliyetleri konusunda bilgilendirilmeleri ve ikna edilmeleri çok önemlidir. Operasyona katılan kişilerin güvenliği, görevin başarısı bu hedef kitleye bağlıdır.

*** Tarafların silahlı güçleri ve bunların liderleri (Milisler):**

Bölgedeki istikrarsız ve kaos ortamından silahlı kuvvetleri ve polis teşkilatı da kendilerine düşeni almıştır. Devletin silahlı kuvvetleri dağılmış ve düzensiz hale geçmiş ve bir istikrar unsuru olmaktan çıkmıştır. Bu dağılma esnasında bölünmeler ortaya çıkmış ve siyasi liderlerin etrafında toplanan eski asker ve polis liderler kendilerine bağlı ve aynı görüşü paylaşan kişilerden oluşan silahlı milisler meydana getirmişlerdir. Bunlar kontrolü ve organizesi zor olan gruplardır. Kendi içlerinde de bir disiplin içinde çalışmazlar. Zaman zaman kendi halklarına da kötü davrandıkları, maddi değeri olan eşya ve yiyecek maddeleri, canlı hayvan ve toprak ürünlerini gasp ettikleri rapor edilmiştir⁶⁷. Gelişen olaylar ve duruma göre bu gruplar arasında da bölünmeler, menfaat kavgaları ve anlaşmazlıkların ortaya çıkabileceği göz önüne alınmalıdır.

*** Barış gücü çalışanları:**

Bir kuruluştaki çalışanlar denilince en üst yöneticiden en uç noktadaki memur ve işgörenler de dahil olmak üzere bütün çalışanlar kastedilmektedir⁶⁸. Hiçbir kuruluş çalışanlarının desteği olmadan varlığını devam ettiremez. Çalışanlar eğer kuruluştan tarafından bir hedef kitle olarak görülmezlerse, mutsuz, huzursuz ve verimsiz olacaklardır⁶⁹. Kuruluşlar yaptıkları tüm faaliyetlerde verimliliklerini en üst düzeye çıkarmada asıl faktör olarak çalışanları görmekte ve onlarla iletişim kurmanın önemini farkına varmaktadır⁷⁰. Bu nedenle, çalışanlara yaptıkları hizmetin kuruluşa sağladığı faydalar hatırlatılarak, kuruluşla ilgili olarak alınan bazı kararlar çeşitli iletişim kanalları vasıtasıyla iletilmelidir. Bu faaliyet, çalışanları tatmin edebileceği gibi, çalışanların kuruluş dışında iletişimde bulunduğu çevreye de olumlu ve olumsuz olarak edindikleri bilgileri, izlenimleri aktarmaları açısından da önem taşımaktadır. Bu durumda çalışanlar hem verimliliği etkilemekte, hem de kuruluşun dışarıya tanıtılmasında rol oynayabilen önemli hedef kitleler arasında yer almaktadır.

Barış gücü Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul kararı ile bölgede istikrarı ve güvenliği sağlamak amacıyla görevlendirilmiş genellikle çok uluslu bir yapıya sahip silahlı güçlerdir. Genelde bir lider ülke karargahı tarafından sevk ve idare edilirler. Yaptırım gücünü Birleşmiş Milletler ve onun anayasasından alır. Bölgedeki gelişmeleri takip eder, olayları ve tarafların durumlarını Birleşmiş Milletlerde bulunan özel departmana rapor ederler. Bu gücün çok uluslu olması, değişik kültürlerden gelmiş kişilerin bir arada çalışmalarından dolayı, değişik olaylar karşısında değişik yorumlamaların oluşmasına da sebep olabilir. Tek bir ülke silahlı kuvvetleri bu amaçla görevlendirildiğinde ise; o ülkenin milli menfaatleri ön plana çıkabilir ve bu durum barış uygulamalarına yansıyabilir.

⁶⁷ www.unomig.org, Gürcistan BM Görevi İçin Resmi İnternet Sitesi, 2004.

⁶⁸ Güngör Önal, *Halkla İlişkiler*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1997, s.41.

⁶⁹ Barron Wells, Nelda Spinks, "Communicating with the Community", *CareerDevelopment International*, Vol.4, No.2,1999, s.108.

⁷⁰ Martin G. Crowley, "Prioritising the Sponsorship Audience", *European Journal of Marketing*, Vol.25, No.11, London, 1991, s.13.

*** Uluslararası insani yardım kuruluşları:**

Görev bölgesinde barış ve güvenliği sağlayan unsurların yanı sıra, UNHCR (United Nations High Commission of Refugees), UNICEF (United Nations Children's Fund), WHO (World Health Organisation) gibi mültecilerin eve dönüşü, çocuk sağlığı, yiyecek ve temel ihtiyaçları sağlamaya yönelik uluslararası ve uluslar üstü kuruluşlar da bulunur. Ancak bu örgütler faaliyetlerini etkili olarak yürütebilmek açısından, yeterli güvenli ortam oluştuktan sonra bölgeye yerleşirler. Bu örgütler genellikle sivil-yerli halk ile direk temas etmeyi yeğlerler. Ancak özellikle yardım kuruluşları yardımların ihtiyacı olan bölgelere ulaştırılması ve dağıtım anında ortaya çıkabilecek karmaşayı engellemek amacıyla silahlı güçlerden yardım isterler. Bunlara ait nakil konvoyları zaman zaman saldırıya uğrayabilir, depoları soyulabilir ve çalışanları bir takım siyasi isteklerin yerine getirilmesi amacıyla kaçırılabilirler. Ancak her türlü olumsuzluğa ve tehlikeye rağmen bu güne kadar yardım kuruluşları istekle olayların üzerine gitmişlerdir.

*** Medya mensupları:**

Medya son yıllarda kriz bölgelerinde oldukça yoğun faaliyet gösterir duruma gelmiştir. Hatta CNN, USA FOX TV gibi bazı uluslararası operasyonları, olay yerinden ve naklen yayınlamayı başarmışlardır. Medya, ulusal ve yabancı medya olarak iki grupta incelenebilir. Ulusal medya genelde ülke içindeki iç karmaşa ve siyasi olayları gündeme getirirken, yabancı medya ise olayların dış yansımalarını da ilgi alanına taşıyacaktır. Bu anlamda her iki medya grubu da bölgede faaliyet gösteren barışı koruma ve insani yardım kuruluşları ile ilgilenecek, bunlarla ilgili haberleri kullanacaklardır. Bunun sonucu olarak da yaptıkları haberler neticesinde, medyanın etkili olduğu alanda barış gücüne ve diğer yardım kuruluşlarına karşı olumlu veya olumsuz tepkilerin oluşmasına neden olabileceklerdir.

Medyanın etkisini barışın tesisi için olumlu bir şekilde yönlendirebilmek amacıyla, barış gücü karargahında bir basın merkezi oluşturulur ve barış gücü tarafından akredite edilecek yerli ve yabancı medya kuruluşları ve bunların temsilcileri basın açıklamaları ve toplantıları için kabul edilir. Özellikle kriz anlarında medya ile bir araya gelindiğinde son derece dikkatli olunmalı ve medya ile görüşürken bir takım kurallar uygulanmalıdır. Bunlardan en önemlisi sadece yetkili görevliler basına bilgi vermeli, verilecek bilgilerin mümkün olduğunca yazılı basın bildirileri şeklinde gerçekleştirilmesi yoluna gidilmelidir⁷¹. Barış hareketiyle ilgili verilecek haberler neticesinde, basın yayın kuruluşları, yayınları ile barış gücü hareketinin yasallığının, politik ve diplomatik amaçlarının halka ulaştırılmasında yardımcı olabilir⁷².

*** Sivil toplum örgütleri:**

Yönetilenlerin, gönüllü kuruluşlara katılarak ve bazen de yönetsel görevlerin bu çeşit kuruluşlara devredilmesi yoluyla yönetimin işleyişi üzerine eş yönlü etki göstermeleri, yönetilenlerin genel zihniyetine, yurttaşlık ödevleri bakımından yetiştirmelerine ve bu konuda yönetimin göstereceği açıklığa bağlıdır⁷³.

Birleşmiş Milletler tarafından barış gücü görevlendirilmesine karar verilen bölgelerde, sivil toplum örgütlerinin krizleri en çabuk atlatabilen ve kısıtlı da olsa yeniden faaliyete geçme süresi en kısa olan örgütlenmeler oldukları gözle çarpmaktadır. Bu örgütlerin genellikle çalışma yöntemlerini kendilerinin belirliyor olmaları; kriz döneminde ortaya çıkan yeni şartlara da kendilerini kolayca uydurma yeteneğini de kazandırabilmektedir. Bu örgütler demokratik ülkelerdeki kadar olmasa bile; toplumun büyük kesimi, mahalli ve merkezi idareler üzerinde etkili olabilmektedirler. Bu

⁷¹ James F.Broder, **Risk Analysis and the Security Survey**, Butterworth-Heinemann Publications, Burlington, 2000, ss.206-208.

⁷² MY 57-1(B), **TSK Basın Yayın Kuruluşları ile Halkla İlişkiler ve Tanıtım Yönergesi**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2000, s.5-3.

⁷³ Mümtaz Soysal, **Halkın Yönetime Etkisi**, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1968, s.69.

kuruluşlar özellikle kamusal görevler yüklendikleri durumlarda yönetimle olan ilişkileri daha da önem kazanacaktır⁷⁴.

Bu nedenle bölgede görev yapan barış gücünün de sivil toplum örgütleri ile yakın bir temas ve koordinasyon içinde bulunması gerekmektedir. Sivil halka iletilmesi düşünülen mesajların bir kısmının bu kanal üzerinden gönderilmesi mesajın etkinliğini arttırabilecektir.

*** Kanaat liderleri:**

Açıkladıkları olumlu veya olumsuz görüşlerle insanları kuruluş hakkında etkileyebilen aileden, akademisyenlere, politikacılara, yazarlara, gazetecilere, din adamlarına kadar uzanan değişik meslek ve konumlarda olan insanların oluşturduğu bir gruptur. Kanaat liderlerinin fikirlerini açıkça ifade etmeleri demokrasinin bir parçası olmakla birlikte; geleneksel, askeri, diktatöryal veya dini yönetimlerce idare edilen ülkelerde de bu önderleri görmek mümkündür. Örneğin bazı Üçüncü Dünya Ülkelerinde önemli kanaat liderleri olarak; hizmet eden yerel liderlerin yenilikçi olmaları nedeniyle aile planlaması kabul görmüştür⁷⁵.

Özellikle az gelişmiş ülkelerde kanaat liderleri aracılığıyla topluma ulaşmak, kişileri tek tek aydınlatmaktan çok daha kolay, çok daha etkili ve çabuk sonuç veren bir yöntemdir. Ancak kanaat liderlerinden yararlanmak bu kişilerin statülerini daha da güçlendirecektir. Halkla haberleşmede ve onları yönlendirmede kanaat liderlerinden yararlanma, iletişim açısından da sorun oluşturabilir. Bu kişiler yönetimden kendilerine aktarılan tüm mesaj ve bilgileri kendilerine göre bir süzgeçten geçirdikten sonra tabana iletebileceklerdir. Kendilerini ilgilendiren, kendi beklentilerine ters düşen mesajların değiştirilme ya da engellenme riski her zaman ortaya çıkacaktır. Bu da doğru bilginin

⁷⁴ Mümtaz Soysal, a.g.e., s. 74.

⁷⁵ Aydemir Okay, *Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sponsorluk*, Epsilon Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.172.

nitelik değiştirmesi demektir. Kanaat liderleri ancak kendi statü ve konumlarını güçlendirdiği taktirde aracılık yapmaktadırlar⁷⁶.

*** Dini liderler:**

Din, özellikle geri kalmış, demokrasisi az gelişmiş veya hiç olmamış ülkelerde önemli belirleyici faktörlerin başında gelir. Özellikle normal sivil yönetimin yıkılması veya etkisizleşmesinden sonra bu etki daha da artacaktır. Böylesine bir ortamda dini liderler de toplum üzerindeki etkilerini daha fazla arttırma imkanı bulurlar. şurası oldukça doğaldır ki; Düzenin kalmadığı ve insanların güvendikleri tüm kurumların yıkıldığı veya çalışamaz duruma geldiği bir ortamda, insanlar kendilerini huzura erdirecek bir manevi destek ararlar. Bu nedenle barış gücü, dini liderlerle yakın bir ilişki içine girerek faaliyet ve tanıtımlarını yaparken bu kanaldan da yararlanırlar. Barış gücünü oluşturan kuvvetlerin içinde bulunan değişik din ve mezheplerden personel bu iletişim ortamının yaratılmasında başarıya etki edecek önemli faktörler arasında sıralanabilir.

*** Yerel yöneticiler:**

Yerel yöneticiler de yerli halka en yakın ve onlarla iletişim içindeki kişilerdir. Bunlar eskiden beri aynı bölgede ve aynı insanlarla çalıştıklarından bölge insanını tanıma ve onunla ilgili sorunları çözmede katkı sağlayabilecek kişilerdir. Kurumlar etkili olarak çalışmasa bile, görev bölgelerinde yapılan araştırmaların sonucunda yerel yöneticilerin bulunarak onlarla iletişim kurulması barış gücünün bölge ile ilgili bilgi eksikliğinin giderilmesine katkıda bulunacaktır. Demokrasinin tekrar işler hale getirilmesi faaliyetlerinde bu hedef kitleden yararlanmak gerekecektir.

⁷⁶ Metin Kazancı, **Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler**, 2.Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 1997, ss.80-81. Jefkins, **Public;Relations...**, s.106.

III.3. HEDEF KİTLELERE YÖNELİK HALKLA İLİŞKİLER KAMPANYALARININ PLANLANMASI VE UYGULANMASI ESASLARI

Çalışmanın bu bölümüne kadar değinildiği üzere barışı tesis etmek ve korumakla görevli Birleşmiş Milletlerin barışı korumakla görevlendirdikleri kuvvetler amaçları ve yaptıkları görevler açısından değerlendirildiğinde, toplum yararına çalışan ve kar amacı olmayan kuruluşlar kapsamında değerlendirilebilecektir.

“Günümüzde tüm kurum, kuruluş ve üçüncü sektör olarak adlandırılan kar amacı gütmeyen kuruluşların varlıklarını sürdürmeleri kamuoyunda oluşturdıkları saygınlığa ve güvene dayanmaktadır⁷⁷”.

Kar amacı gütmeyen kuruluşlarda halkla ilişkiler ise; “kurumun ilişkide bulunduğu toplum kesiminin güven ve desteğini sağlamak için giriştiği ve böylece kurum ve çevresi arasında uyum ve denge sağlanmasına yönelik sistemli ve sürekli çabalar olarak ifade edilmektedir⁷⁸”.

Birleşmiş Milletler unsurları toplum düzeninin yeniden sağlanması için çalıştıklarından, bu faaliyetlerde halkın desteğini sağlamak zorundadırlar. Bu yönden bakıldığında söz konusu desteği sağlamak için demokratik toplumlardaki polis, jandarma ve diğer silahlı kuvvetlerinkine benzer uygulamaları gerçekleştirmek durumunda olacaklardır.

Birleşmiş Milletler barışı koruma kuvvetleri olarak gerçekleştireceği halkla ilişkiler çalışmalarının diğer kuruluşlarda olduğu gibi bir program çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir. Neyin, ne zaman yapılacağının bilinmesi, kaynağın en akıllı biçimde yönlendirilmesi ve ilgili kadronun en verimli çalışması açısından, bir halkla ilişkiler programına sahip olunması gerekmektedir.

⁷⁷ A.Bülent Göksel, **Temel Halkla İlişkiler Bilgileri**, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İzmir, 2002, s.441.

⁷⁸ Hikmet Seçim ve Diğerleri, **Halkla İlişkiler 3**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1996, s.111., Aktaran, A.Bülent Göksel, **a.g.e.**, s. 442.

Kar amacı gütmeyen kuruluşlarda bir halkla ilişkiler programı hazırlanırken, klasik bir yaklaşımla asgari dört ana sürecin göz önüne alınması gerekir. Bunlar:

- * Araştırma, bilgi toplama,
- * Planlama,
- * Uygulama,
- * Değerlendirme süreçleridir⁷⁹.

III.3.1. Araştırma, bilgi toplama:

Kar amacı gütmeyen bir kuruluş olarak değerlendirdiğimiz Birleşmiş Milletler barışı koruma kuvvetleri organizasyonunda, halkla ilişkiler etkinlikleri, diğer kuruluşlarda da olduğu gibi araştırma faaliyetleri ile başlamalıdır. Bu kapsamda neyin halkla ilişkilerinin yapılacağı öncelikle belirlenmelidir. Amaç hedef kitleler üzerinde güvenilirlik ve inanırılık yaratmak ve faaliyetlerinin desteklenmesini sağlamaksa; öncelikle bu kitleler tespit edilmelidir. Bir sonraki aşamada ise; kullanılacak araç ve teknikler ortaya konulmalı ve hedef kitlelere ulaşabilmek için kullanılması uygun olan mesajlar oluşturulmalıdır. Bölge ile ilgili elde mevcut bulunan bilgi ve bulguların programın geliştirilmesi için yeterli olup olmadığı ve bu programın gerçekleştirilmesi için görevlendirilen halkla ilişkiler personelinin nicelik açısından yeterliliği incelenmelidir. Tüm bu sıralı faaliyetler sonuçlandırılıp, araştırma neticeleri elde edildikten sonra, uygun halkla ilişkiler politikaları belirlenir ve faaliyetlerin uygulanmasına başlanmalıdır⁸⁰.

⁷⁹ A.Cengiz Üzün, *Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar ve Halkla İlişkiler*,YeniYol Matbaası, İzmir, 1995, s.73.

⁸⁰ A.Cengiz Üzün, *a.g.e.*,ss.74-75

Sağlıklı ve etkin bir halkla ilişkiler programı oluşturmak için yapılacak araştırmalar sonucunda toplanan bilgiler ve bunların kullanılması esas alınmalıdır. Bu araştırmalar neticesinde; kamuoyunun o bölgede görev yapan Birleşmiş Milletler unsurlarını nasıl gördüğü, kuruluşa ait amaçların yeterince bilinip bilinmediği ve organizasyondan beklentilerinin neler olduğu ve kurumsal imajı hakkındaki düşünceleri belirlenecektir.

III.3.2. Planlama:

Kriz ve çatışma bölgelerinde Birleşmiş Milletler barışı koruma kuvvetleri bölgeye intikallerinden önce elde mevcut ve ulaşılabilir bilgileri kullanarak bir ön çalışma gerçekleştirirler. Bu çalışma genellikle görev bölgesinin çeşitli yönlerden incelenmesini kapsar. Yapılacak çalışmada bölgenin siyasi, sosyal, coğrafi, kültürel, dinsel yapısı, ekonomik durumu, toplumsal değerleri gibi unsurlar ele alınır. Bu kapsamda elde edilen bilgilerden halkla ilişkiler faaliyetlerine temel teşkil edecek bilgiler taranmalıdır. Böylelikle planlamaya esas olacak veriler elde edilecektir.

Halkla ilişkiler programlarının oluşturulması esnasında uzmanların karşılaşılabileceği kültürel sorun alanları öncelikle ve özellikle dikkate alınması gereken konulardır. Bu yönde uluslararası işlerde bir otorite olduğu kabul edilen Vern Terpstra, *“The Cultural Environment of International Business”* adlı kitabında kültürel sorun alanları olarak şu konulara değinmektedir⁸¹:

* Din, (kutsal eşyalar, felsefi sistemler, inançlar ve normlar, ibadet, tabular, tatil günleri, dini ayin ve merasimler),

* Tutumlar ve Değerler, (Yaklaşan zaman, başarı, çalışma, zenginlik, değişim, bilimsel yöntem, risk üstlenme),

⁸¹ S.Watson Dunn, *Public Relations*, Homewood: Richard D.Irwin Inc.,1986, Aktaran: Ayla Okay, Aydemir Okay, H.İ. Kavram, *Strateji ve Uygulamaları*, Der Yayınları, İstanbul, 2002, ss.520-521.

* Kanun, (Genel kanunlar, ülke kanunu, antiterörist politikası, uluslararası kanun),

* Eğitim, (Resmi eğitim, mesleki eğitim, ilk ve orta öğretim, okur-yazarlık seviyesi, insan kaynaklarını planlama),

* Sosyal Organizasyon, (Akrabalık, sosyal kurumlar, otorite yapısı, çıkar grupları, sosyal alışkanlık, sosyal tabakalar, statü sistemi),

* Teknoloji ve Materyal Kültürü, (Taşımacılık, enerji sistemi, araçlar ve amaçlar, iletişim, şehirleşme, bilim, keşif),

* Politikalar, (Ulusçuluk, egemenlik, emperyalizm, güç, ulusal çıkar, ideolojiler, siyasi risk),

* Dil, (Konuşma dili, yazı dili, resmi dil, lingüistik çoğulculuk, dil hiyerarşisi, uluslararası diller, kitle iletişim araçları).

Halkla ilişkiler çalışmalarının planlanması konusunda pek çok kişi tarafından değişik yaklaşımlar önerilmektedir. Ancak genel bir yaklaşım olarak altı basamaklı planlama modeli tercih edilmektedir. Bu model:

* Durum analizi,

* Amaçların belirlenmesi,

* Hedef kitlelerin saptanması,

* Medya ve tekniklerin seçilmesi,

* Bütçeleme,

* Sonuçların değerlendirilmesi aşamalarından oluřmaktadıř⁸².

Hangi planlama modeli kullanılırsa kullanılsın, planlı bir halkla ilişkiler faaliyetinin temel amacı, her zaman kamuoyu değerlendirmesinin bir adım önünde olmaktır. Bu amaç özellikle yabancı bir ülkede çalışmalarını sürdüren Birleşmiş Milletler unsurları için son derece önemli ve aynı zamanda da yerine getirmesi oldukça zor bir hedeftir. Birleşmiş Milletlerin kendi amaçlarına yönelik hassas yapısı, güvenilirlik ve inandırıcılığına dayanan destek beklentisi bu kapsamda yapılacak çalışmalara ayrı bir önem kazandırmaktadır. Çünkü burada öne çıkan faktör bu unsurların güvenliğidir.

III.3.3. Uygulama:

Bir halkla ilişkiler biriminin geliştirdiği program bir bütün olarak tüm kuruluşça yürürlüğe konup, benimsendiği sürece anlamlı ve başarılı olacaktır. En üst düzey yöneticiden en alt birimlerdeki çalışanlara kadar kuruluş bünyesinde herkes, halkla ilişkiler bölümünden gelecek öneri, yardım, uyarı ve uygulamalara kapılarını açık tutmalı, bunların o kuruluşun dış dünyada “saygın bir imaj” kazanmaya yönelik çalışmaların parçalarını oluşturduğunu düşünmelidir. Bu küçücük parçalar bir araya gelip bütünü oluşturdukları noktada o kuruluşun gerçek görüntüsü kamuoyuna yansıyacaktır⁸³.

Bu yönde bir değerlendirme yapıldığında kriz ve çatışma bölgelerinde kampanya anlamında uygulamaya konulabilecek bir çok faaliyet alanı bulunduğu görülmektedir. Halkın desteğini almaya yönelik olarak yapılacak her türlü faaliyet birer halkla ilişkiler kampanyası olarak yürütüldüğü takdirde başarı daha kesin ve kısa sürede elde edilebilecektir. Burada halkla ilişkiler biriminde görev yapacak kişilerin yürütlen işbirliği faaliyetlerini ve sonuçlarını hedef kitlelere yönelik olarak hazırlayacakları mesajlar vasıtasıyla iletmeleri ile mümkün olacaktır. Sonuçta hedef kitlelere yönelik

⁸² A.Bülent Göksel, a.g.e., s.391.

⁸³ Salim Kadıbeşegil, **Halkla İlişkilere Nereden Başlamalı?**, Tkelmat A.ř., İzmir, 1998, s.28.

olarak hazırlanacak mesajlara konu olan geçmiş dönemlerde Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler ve bunlardan kampanya şeklinde yürütülebilecek olanlar aşağıda sıralanmıştır:

*** Yerinden edilmiş insanlar ve mültecilerin geri dönüşlerinin sağlanması:**

BM barış gücü görev alanı olarak belirlenen çoğu bölgede, çıkan etnik ve bölgesel çatışmalar nedeniyle yerinden edilmiş insanlar ve mülteciler olarak tabir edilen insanlar mevcuttur. Bunların tekrar evlerine ve yurtlarına dönüşleri için siyasal çabalar yerine getirilmektedir. Ancak, hem bu insanların cesaretlendirilmeleri hem de dönecekleri bölgedeki diğer insanların ikna edilmeleri aşamasında etkin halkla ilişkiler faaliyetleri ve kampanya yürütülmesi uygun olacaktır.

*** İnsani yardım faaliyetleri:**

Maslow'un ihtiyaçlar teorisinde en ön sıralarda yer alan temel ihtiyaçlar kapsamında hava, su ve yiyecek ihtiyacı yer almaktadır. Barış gücü ve diğer insani yardım örgütleri bölgenin ve gerekiyorsa tek tek hanelere ve bireylere kadar detaylı olarak planlanmış yardım faaliyetlerini yürütmek durumundadırlar. Bu faaliyetin etkinliğinden ziyade eşitlik ve adalet prensibinin titizlikle uygulanması gerekecektir. Özellikle temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak yapılacak faaliyetler, barışın tesis edilmesi aşamasında halkın desteğinin ve güveninin kazanılması girişimlerinde önemli bir etken olacaktır.

- Yiyecek yardımları:

Resim III.1.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002

Yiyecek kriz bölgelerinde genelde en zor bulunan ihtiyaç maddelerindendir. Ülke içinde durmuş veya çok yavaşlamış olan üretim halkın bu konudaki en büyük sorununu körükleyen hususlardandır. Bu nedenle barış güçleri yiyecek sorununun çözümü için üretimin az veya hiç olmadığı, tarımsal faaliyetlerin azaldığı, insanların daha fakir ve aç olduğu bölgelerde kurulacak yemek üretim merkezlerinde halkla bütünleşme fırsatları ortaya çıkacaktır.

Resim III.1.'de Demokratik Kongo Cumhuriyetinde, Nyunzu bölgesinde oluşturulan bir aşevinin önünde toplanmış kadın ve çocuklar görülmektedir⁸⁴.

- Çocukların aşılması:

Çoğu kamu kurumunun olduğu gibi sağlık kurumlarının da büyük oranda çalışamaz durumda olduğu kriz bölgelerinde, bu olumsuz durumdan dolayı muhtemelen az sayıda faaliyet gösteren hastanelerde en önemli eksiklerin başında bebek ve çocuklara yönelik sağlık ürünleri ve ilaçlar gelecektir. Özellikle sağlıklı bir neslin oluşmasına engel olabilecek aşı eksikliğinin barış gücü ve diğer insani kuruluşlar tarafından tamamlanması gerekecektir. Çocuk aşılarının yapılması ve halka duyurulması amacıyla aşı kampanyalarının düzenlenmesi uygun bir çözüm olacaktır.

Dünyada yavrusunu korumaya içgüdüsel olarak programlanmamış hemen hiçbir canlı yoktur. Kriz bölgelerinde yaşayan insanlar için de bu gerçek geçerlidir. Bu alanda yapılacak çalışmalar, insanların barış gücü ve diğer insani kuruluşlara olumsuz yaklaşmamalarını ve güvenlerinin sağlanmasında katkıda bulunacaktır.

- Acil ameliyatlar:

Sağlık sisteminin zarar görmesi nedeniyle yapılamayan acil ameliyatlar eldeki ölçüler derecesine bağlı olarak barış gücü doktorları tarafından yapılmalı, zaman zaman bazı hastalar ameliyat edilmek üzere belirlenerek gönüllü ülkelerde bulunan hastanelere götürülerek ameliyat ettirilmeli, bu çabalar ve elde edilen sonuçlarla ilgili durumsal ve sayısal veriler yerli halka duyurulmalıdır.

⁸⁴ Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve beş bölgesel eyalet arasında 1999 yılında Lusaka Ateşkes Antlaşması imzalanmıştır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 30 Kasım 1999 tarihinde taraflar arasında devam eden çatışmayı durdurmak ve diğer insani görevleri yerine getirmek amacıyla MONUC görevini kurmuştur. 24 Şubat 2000'de Güvenlik Konseyi görev anayasasını genişletmiş, asker sayısını 5537 çıkarırken, barış gözlemcisi sayısını da 500 olarak belirlemiştir.

Özellikle mayın, bomba vb. patlamalar sonucu yaralanan sivil halka ilk yardım hizmeti verilmesi konusunda tereddüt gösterilmemeli, bu şekildeki müracaatlar öncelikle değerlendirilerek, tedavi ile sonuçlandırılmalıdır.

- Sağlık taramaları:

Resim III.2.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002

Ülkenin özellikle uzak bölgelerinde ve sağlık hizmetini hiç alamayan yerlerde kurulacak gezici sağlık ekipleri tarafından periyodik sağlık taramaları yapılmalıdır. Halka daha yakın olma fırsatını da verecek bu çeşit uygulamalarla halkın desteği daha kolay sağlanabilecektir.

Resim III.2’de Doğu Timor’da Birleşmiş Milletler barış gücünde görevli bir sağlık personeli tarafından muayene edilen bir yerli görülmektedir⁸⁵.

- Ambulans hizmetleri:

Ambulanslar, söz konusu bölgelerde yaşayan insanlar için hayati öneme haiz ihtiyaçlardır. Ülkenin tamamına yetecek sayıda ambulans temin etme konusundaki maddi ve zamana dayalı sorunlar olabileceği için öncelikle barış gücü bünyesinde bulunan ambulansların gerektiği durumlarda sivil halkın ihtiyaçları için de kullanılması prensip olarak belirlenmelidir. Bu çabalar halkın gözü önünde gerçekleşeceğinden, destek sağlama çabalarına katkı sağlayacaktır.

- Günlük doktor viziteleri:

İnsanların sağlık ihtiyaçlarının bir kısmını oluşturan doktor muayenesi, ilaç temini ve basit tedaviler kapsamında planlı doktor muayene saatleri oluşturulmalıdır. Tercihen barış gücü karargahında yapılacak olan bu muayeneler sayesinde insanlarla iletişim kurmak mümkün olacak ve var olan ilişkiler ise güçlendirilecektir. Muayenelere katılmak için gelen yerli halktan genel durum ve barış gücü hakkında bilgi almak ve kamuoyu yoklaması yapmak da mümkün olacaktır.

- Yaşlıların bakımı:

Yaşlılar da çocuklar gibi özel bir ihtimam ve bakıma muhtaç kişilerdir. Yaşlılar çoğu kültürde, düşüncelerine önem verilen ve yakın çevrelerini yönlendiren kişilerdir.

⁸⁵ Doğu Timor’un 30 Ağustos 1999’da “self-determinasyon” için yaptığı halk oylamasına karşı çıkan silahlı gruplar, insanları kendi evlerinden uzaklaştırmış ve ülkenin belli başlı tüm yapılarına ve hizmet üreten kurumlarına büyük hasarlar vermişti. Birleşmiş Milletler barış gücü 20 Mayıs 2002’de bu ülkede düzeni tekrar sağlamak ve Endonezya’dan bağımsızlığına yol vermek amacıyla bu ülkeye yardım sağlamıştır. Bağımsızlığını kazanan ülke Timor-Leste adıyla 27 Eylül 2002’de Birleşmiş Milletler üyeliğine kabul edilmiştir.

Bu nedenle yaşlılara yapılacak bakım ve sağlık hizmetleri barış gücünün kredisini arttırmaya yönelik faaliyetler kapsamında düşünüldüğü takdirde kendileri ile birlikte bu kişilerin yakınlarının da olumlu tepkilerinin artacağı düşünülmektedir.

*** Okullara yardım ve eğitimi destekleme:**

Barışın bozulmasından en çabuk etkilenen kurumların başında okullar gelmektedir. Okulların tekrar faaliyete geçirilmesi normal yaşamın kurulması aşamasında önemli bir yapı taşı konumunda olacaktır. Barış kavramının toplumun tüm kesimlerine olduğu kadar çocuklara da aşılması, ancak eğitim kurumlarının faaliyete geçirilmesi ile mümkün olacaktır. Bu kapsamda okullarda yapılması gereken bir takım faaliyetler vardır.

- Okulların onarımı:

Öncelikle okulların onarımı için gayretler yoğunlaştırılmalı, yerli halktan alınacak işçilik desteği ile gerekli malzemeler temin edilerek minimum ihtiyaçları karşılayacak şekilde onarımlar yapılmalıdır. Gerekli kaynağın temini için dünya kamuoyunun da harekete geçirilmesi gerekebilir.

- Ders malzemesi ve kırtasiye temini:

Çocukların okulda ihtiyaç duymaları muhtemel olan, ancak ülkenin içindeki bulunduğu kriz nedeniyle temini zor olacak ders malzemeleri ve kırtasiye, gönüllü yardım kuruluşları tarafından temin edilerek okullara dağıtılmalıdır.

- Öğretmenlerin okullara dönüşünün sağlanması:

Eğitimin vazgeçilmezi olan öğretmenler yerinden edilmiş veya mülteci konumuna düşmüş olabilirler. Bu görevlilerin tekrar okullara döndürülmesi için büyük gayretler

gerekecektir. Aynı şekilde öğretmenlerin güvenliklerinin temini için yerel polis ve milis güçlerinin desteğine ihtiyaç vardır.

- Okullarda güvenli ve emniyetli bir ortamın yaratılması:

Çocukların okula tekrar devamlarının sağlanması için öncelikle güvenli bir ortamın temini gerekmektedir. Yerli güvenlik güçleri ile koordineli olarak yapılacak bir çalışma neticesinde okulların güvenliği temin edilerek eğitimin devamlılığı sağlanmalıdır.

*** Çevrenin yeniden düzenlenmesi ve bakım-onarım faaliyetleri:**

Savaştan çıkmış veya ateşkes dolayısıyla savaşa ara verilmiş olan bir ülkede savaşa ait izlerin bir an evvel silinmesi barışın tesisi açısından çok önemlidir. İnsanların moralini yükseltecek ve barışa olan inancını sağlamlaştıracak olan faaliyetler olarak değerlendirilebilecek çevre bakımı ve onarımı faaliyetlerine barış güçleri tarafından özel bir önem verilmelidir.

- Yıkıntı ve enkazların kaldırılması:

Savaş sırasında yıkılmış bina ve tesislere ait yıkıntı ve enkazlar mümkün olan en kısa sürede kaldırılmalıdır. Bu amaçla yerli kamu kurumları ve özel şirketlere ait olanaklar araştırılarak mevcut iş makinelerinin faaliyetinin sağlanması çabaları desteklenmelidir.

- Yol ve köprülerin onarımı:

Yollar ve köprüler hem sivil halkın normal yaşamlarına geri dönmeleri, hem de barış gücünün devriye, tahliye ve birlik yer değiştirme gibi taktiklerini uygulayabilmeleri açısından son derece önemlidir. Ayrıca barış gücünün bölgede devriye yapabilmesi, sağlık ve destek amacıyla kullanılan motorlu araçların hareket edebilmesi için yol ve köprülere ihtiyaç vardır. Yol ve köprülerin onarımı için yerli

kurum ve görevlilerin tekrar organize olmaları sağlanmalı ve bu onarımlar için cesaretlendirilmelidir.

Resim III.3.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002.

Resim III.3’de Doğu Timor’da Hera bölgesinde yol onarım çalışması yapan barış gücü personelinin çalışmaları görülmektedir.

- Devlet daireleri ve kamu binalarının onarımı:

Normal yaşama geçişin en önemli belirtilerden biri de devlet daireleri ve kamu kurumlarının normal faaliyetlerini tekrar sürdürmelerinin sağlanmasıdır. Bu amaçla tesis ve çalışanları açısından en hazır olanından başlamak üzere faaliyete geçirilmeleri

için yerel yöneticiler, toplum liderleri ve sivil halk ile iletişim kurmak ve görevlilerin cesaretlendirilmesi gerekecektir.

*** Mayınların temizlenmesi:**

Her yıl dünyadaki savaşın sürdüğü, ateşkes nedeniyle savaşa ara verilmiş bölgelerde binlerce insan mayın olayları sonucunda ölmekte veya sakat kalmaktadır. Özellikle masum insanlar ve ekonomik değeri olan besi hayvanlarının hedef olduğu mayın olaylarından en az etkilenmek için barış gücü ve Birleşmiş Milletlerin ilgili kuruluşları tarafından gereken tedbirler alınmalıdır. Bu kapsamda tarafların askeri ve siyasi liderleri ile yapılacak görüşmelerde bilinçsiz mayın döşeme faaliyetlerinin kendi halkına da zarar vereceği konusunda bilinçlenmelerinin sağlanması uygun bir çözüm olacaktır.

- Mayın bölgelerinin tespiti ve işaretlenmesi:

Savaş, iç savaş ve benzeri krizlerin yaşandığı bölgelerde bilinçsizce ve uluslararası antlaşmalara aykırı olarak mayın döşenmekte ve genelde döşenen bölgelere ait planlar ya hiç yapılmamakta, ya da yapılan planlara ait kayıtlara ulaşılamamaktadır. Böylece mayın kazaları gerçekleştikçe, mayınlı bölgelerin varlığından haberdar olunmakta ve bu bölgeler işaretlenebilmektedir. İşaretleme yapılacak bölgelere yazılı ve şekilli olarak mayın ikazları yerleştirilmeli, halkın yoğun olduğu şehir, kasaba merkezlerinde hazırlanacak ikaz tabelaları ve el ilanları ile haberdar olmaları sağlanmalıdır. Mayın konusunda bilinçlenme olarak düzenlenecek kampanyalar neticesinde bu yerler işaretlenebilecek ve kazalar önlenebilecektir. Aslında, 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmelerine göre mayın kullanımına ait sorumluluklar ve döşenmesine ait kısıtlamalar açıklanmıştır⁸⁶. Ayrıca sözkonusu antlaşmaya ait daha sonraki yıllarda yapılan ek protokollerle, anti-personel mayınları, bubi tuzaklarına ait bir takım

⁸⁶ Silahlı Kuvvetler için Silahlı Çatışma Hukuku Kılavuzu, Genelkurmay Basımevi, Ankara,2000, ss.175-176.

Resim III.4.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002.

kısıtlamalara gidilmiş ve bunlar uluslar arası antlaşmalar olarak kabul edilerek Birleşmiş Milletler tarafından onaylanmıştır⁸⁷.

Resim III.4’de İrlanda ordusuna mensup barışgücü askerleri diğer barışgücü taburlarına mensup askerleri mayın temizleme robotunun kullanımı konusunda eğitirken görüntülenmişlerdir⁸⁸.

⁸⁷ Bubi Tuzakları, Mayınların Kullanımı, Depolanması, Üretimi ve Transferinin Yasaklanması ve Yok Edilmeleri Hakkındaki Anlaşma, 18.09.1997.

⁸⁸ UNIFIL Güvenlik Konseyinin 425 ve 426 sayılı kararları gereği 1978 yılında İsrail’in Lübnan’dan çekilmesi, bölgede barış ve güvenliği tesis etmek ve Lübnan hükümetine bölgede etkin olması için yardım edilmesi amacıyla kurulmuştur. Bölgede durum hala sakinleşmemiş ve UNIFIL saldırıların önlenmesi ve sivillerin ölmesinin engellenmesi çabalarını sürdürmektedir.

- Mayın eğitimi:

Resim III.5.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002.

Mayın konusunda en önemli tehdit, mayınların herkesin ulaşabileceği yerlerde veya farkında olmadan yakınında olabilmesidir. Bazı durumlarda şehir merkezlerine yakın bölgelerde ve şehre yakın yollarda da mayınlara rastlanmaktadır. Bunların döşenmesinde bir kural ve yaptırım olmadığından her yerde ve zamana bağlı olmaksızın rastlamak mümkündür. Ayrıca mayınların temizlenmesi uzun bir süreç gerektirdiğinden bu konuda sivil halkın eğitilmesi ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Çocuklar mayın eğitimine başlamak için uygun bir hedef kitledir. Faaliyetini sürdüren okullardan başlamak üzere çocuklara yönelik hazırlanmış mayın tanıma ve korunma eğitimlerinin yerel askeri yetkililer ile koordineli olarak belirlenecek bir program dahilinde sürdürülmesi gerekmektedir. Mayın konusunda bilinçlendirme

amacıyla düzenlenecek kampanyalarda öğrencilerden ailelerine doğru yapılacak bir eğitim planlaması uygun bir sıralama olacaktır. Tehlikenin tamamen ortadan kaldırılmasının belki de onlarca yıl sürebileceği göz önüne alınarak mayın eğitimi ders programlarına dahil edilmelidir.

Sırbistan’da bir uluslararası polis gücüne mensup bir görevlinin ilkokul öğrencilerine mayına duyarlılık konusunda eğitim vermesi konusundaki gayretleri Resim III.5’de görülmektedir⁸⁹.

*** Demokrasiye dönüş programı:**

Ülke içinde yaşanan ve genelde etnik ayrımcılıktan kaynaklanan çatışmalarda Birleşmiş Milletlerin en büyük hedefi hedef ülkede demokrasinin tekrar yerleştirilmesi ve halkın sorunlarını çözmede en önemli ve tek yolun demokrasiden geçtiğini kabullenmesidir.

Bu karmaşık ve belirsiz durumun ne kadar süreceği belli olmadığından, ülkede demokrasinin ne olduğunu hiç bilmeyen ve onu hiç yaşamayan insanlar da olacaktır. Barış güçleri oluşturacakları planlı tanıtım faaliyetleri ile bu insanları ileride tanışacakları demokrasi ve demokratik haklarını anlatmalı ve onları geleceğe hazırlamalıdır. Bu durumda insanlarda da bir an evvel demokrasiye kavuşma istek ve arzusu artabilecektir.

⁸⁹UNMIBH-Birleşmiş Milletler Bosna-Hersek’teki görevinin temelinde bu bölgede değişik etnik yapıya sahip toplumların bir arada yaşamalarına imkan verecek düzenin kurulması, mültecilerin ve yerinden edilmiş insanların geri dönüşünün sağlanmasıdır.

Resim III.6.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002

Resim III.6’da Uluslararası Polis Görev Kuvvetinin Bosna’nın kuzeyindeki Arizona pazar yerinde ülkede bulunan değişik etnik kökenli kişilerden oluşturulan müşterek polis kuvvetine mensup görevlileri iş başında izlemeleri görüntülenmektedir. Birleşmiş Milletler Bosna-Hersek’te polis görevlilerine ve halka demokratik bir toplumun üyeleri olarak görevlerinin ve haklarının neler olduğu konusunda yardım etmektedir⁹⁰.

Bariş gücünün varoluş nedeni olarak değerlendirilebilecek olan demokrasiye dönüş programının gerçekleştirilmesi için yerine getirilmesi gereken faaliyetler şunlardır:

⁹⁰ Bosna-Hersek’te görev yapan UNMIBH, yerel polis güçlerini izlemek, tavsiyeler üretmek, eğitmek ve yardımcı olmak ve uluslararası en yüksek standartlarda çalışma yeteneği kazandırmakla görevli silahsız bir sivil polis görevidir

- Seçimlerin yapılması:

Seçim, demokrasinin işleyişi açısından ilk şarttır. Kriz veya yaşanan çatışmalar nedeniyle kesintiye uğramış olan demokrasinin tesisi ve yönetimin sivil idareye en kısa sürede devri açısından seçimler yapılmalıdır. Bu amaçla gerekli kurumların harekete geçirilmesi ve halkın katılımındaki çoğunluğun sağlanması için barışgücü tarafından bir takım gayretler sarf etmesi uygun olacaktır. Ayrıca seçimin adil ve şeffaf bir şekilde gerçekleşmesi için gözlemcilik yapılması halinde çabalar amacına ulaşacaktır.

Resim III.7.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002.

Resim III.7’de 26 Ekim 2002’de UNMIK gözetimi altında yerel seçimlere katılan Kosova’lılar görülmektedir⁹¹.

Resim III.8’de barış gücü görevlilerinin seçimlerin gerçekleştirilmesi için sivil görevlilere seçim sandıklarını dağıttıkları görülmektedir⁹².

Resim III.8.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002.

⁹¹ UNMIK görevi Güvenlik Konseyinin 10 Haziran 1999 tarihli ve 1244 sayılı kararı ile Kosova’yı mahveden savaş sonrasında demokratik bir yönetimi kurmak ve halkın kademeli olarak kendi kendini yönetmesini sağlamak üzere kurulmuştur.

⁹² Güvenlik Konseyi 22 Ekim 1999’da Sierra-Lione’de UNAMSIL görevine karar vermiştir. Görev; çatışan taraflar ve hükmet ile koordine kurarak Lome Barış Antlaşmasının uygulanması, silahsızlanma, birliklerin kaydırılması ve yeniden entegrasyonun sağlanması esasına dayanıyordu. 7 Şubat 2000 tarihinde Güvenlik Konseyi UNAMSIL’in görevlerini revize ederek, barış gücünü büyüttüştür. Gelişen

- Yerel yönetimlerin işbaşına dönmesi:

Gerçekleştirilecek seçimler neticesinde ortaya çıkacak tablo çerçevesinde elinde bulundurduğu yetki ve kurumları yerli halka devretme konusunda Birleşmiş Milletler tarafından ön planlamalar yapılmış olacaktır. Barış gücü bölgede bulunan halkı cesaretlendirmek suretiyle destek faaliyetlerini yürütecek ve başarının elde edilmesinde rol oynayacaktır.

*** Devriye görevleri:**

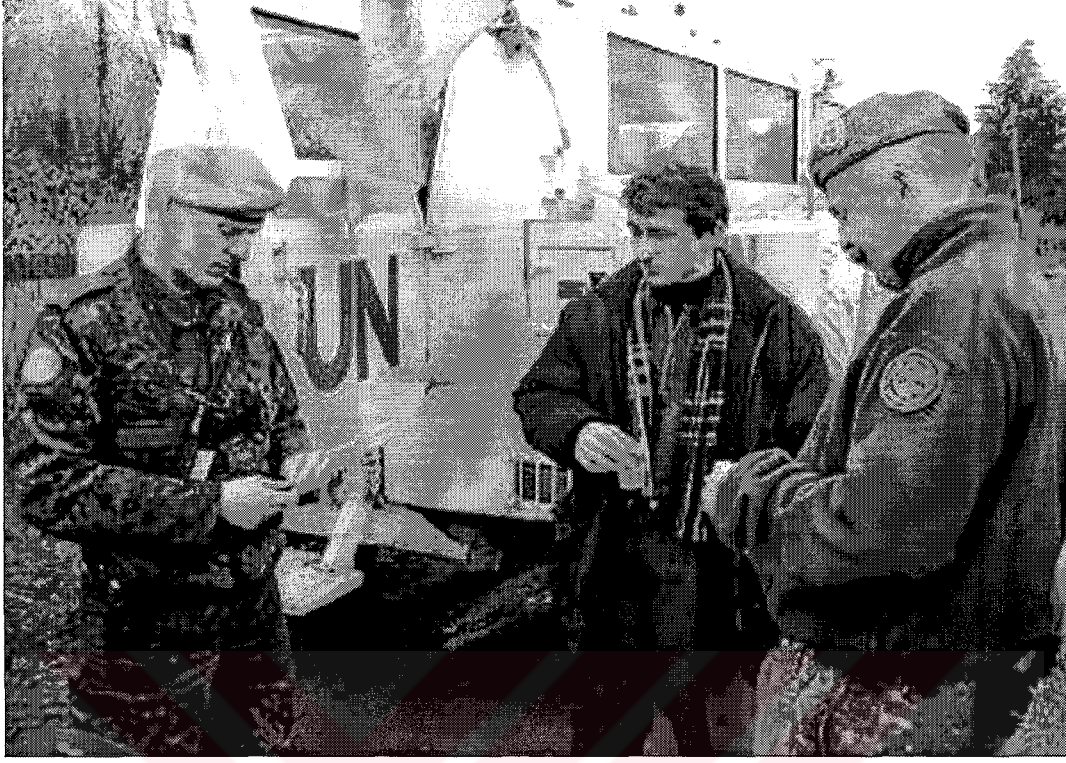
Devriye görevleri barış görevlerinde gerçekleştirilen en önemli ve etkili görevlerdendir. Devriyeler sırasında yerli halkla yüzyüze iletişim olanağı sağlanır, onlara barış gücünün amaçları hakkında doğru bilgi aktarımı yapılabilir. Aynı şekilde sivil halktan da mevcut sorunlar, çekilen sıkıntılar ve çözüm önerileri konularında bilgi alma imkanı doğar.

Bu görevler muhakkak önceden belirlenmiş güzergahlarda, belirlenen sıklıkta ve uygun nitelikli personel tarafından yapılmalı, devriye görevlerine katılan görevlilerden sivil halkın lisanını bilmeyenlerin olması durumlarında yerli halktan tercüman kullanılmalıdır.

Resim III.9’da ateşkes hattında devriye görevi yapan askeri gözlemciler sivil halkla bir söyleşi yaparken görülmektedir. Silahsız askeri gözlemcilerin emniyet ve güvenlikleri göreve ait tanımlamalar açısından ön sıralardadır.⁹³.

durumlar üzerine 19 Mayıs 2000 ve 30 Mart 2001 tarihlerinde de benzer kararlar alınarak devam etmektedir.

⁹³ UNOMIG sorumluluk alanında Birleşmiş Milletler barış görevlileri olarak askeri gözlemciler, dolaylı veya doğrudan tehdit altındadır. Dolaylı tehditler savaştan geriye kalan kara mayınlarıdır. Asiler ve haydutlar UNOMIG personeline karşı doğrudan tehdittir. UNOMIG devriyelerinin araçlı devriye görevlerinde silah ateşi ile karşılaştıkları ve pusuya düşürüldükleri olaylar olmuştur, ancak en çok karşılaşılan tehdit rehin alınma olaylarıdır.

Resim III.9.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002.

- Halkla iletişim:

Devriye görevlerinin etkinliğinin sağlanabilmesi ve halkla karşılıklı güven ortamının tesisi edilebilmesi için; her kesimden insanlarla iletişim kurulmalıdır. Bu iletişimin kurulması sırasında barış gücünün tanıtılması yapılırken, amaçları güçlendirici hal ve tavırlar ortaya konmalıdır. Toplum liderleri, siyasi liderler, yerel yöneticiler kadar yerli halka mensup insanlar da evlerinde, iş yerlerinde ziyaret edilmelidir. İletişim muhakkak çift taraflı olmalı, onların görüş ve düşünceleri dinlenmeli, günlük sıkıntıları, endişeleri, beklentileri üzerinde durulmalıdır. Görevliler kendi görüş ve düşüncelerinden ziyade Güvenlik Konseyi tarafından verilen göreve yönelik olarak, Birleşmiş Milletlerin görüş ve düşüncelerini aktarmalıdır. Bu amaçla ISAF (International Security Assistance Force) görevinde de uygulandığı şekilde

hazırlanacak ve örneklerinin Ek-III ve Ek-IV'deki şekilde hazırlanması uygun bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Ancak iletişim konusunda dikkat edilmesi gereken konulardan biri de sözlü iletişim kadar sözsüz iletişim üzerinde durulmasıdır. Yüzdeki anlamda, göz hareketlerini, duruşu, giyinmeyi, sesin özelliklerini içeren bu iletişim bir çok yönüyle en ilkel toplumsal davranış diye tanımlanan “beden dili” olarak da bilinir⁹⁴. Beden dili kültürden kültüre, toplumdan topluma farklı özellikler gösterir. Bu nedenle halkla iletişim kurulurken beden dili üzerinde önemle durmak ve yanlış anlama ve algılanma riskini ortadan kaldırmak gereklidir.

- Küçüklere ve yaşlılara özel ilgi:

Çocuklar ve yaşlılar genelde yardıma en çok ihtiyacı olan ve bozulan düzenden en çabuk etkilenen yaş gruplarıdır. Bunun yanında yardım edildikleri takdirde, yakın çevrelerinin Birleşmiş Milletler görevlilerine karşı olumlu tutumların geliştirilmesine en çok yardımcı olabilecek gruplardır.

Barış gücü ve diğer yardım kuruluşları bu amaçla tespit ettikleri çocuk ve yaşlıların ihtiyaçları ile yakından ilgilenmeli sivil halkın güveninin kazanılması yönünde bu girişimlerden yararlanmalıdırlar.

- Minimum silah gösterimi:

Birleşmiş Milletler bünyesinde barışı koruma görevlerinde görevli sivil personelin yanı sıra, askeri gözlemciler, polis güçleri ve barış gücü askerleri yer almaktadır. Bu görevlilerden silah taşımakla görevli olanlar, her ne sebeple olursa olsun sivil halkla karşılaştıklarında, konuştuklarında ve diğer durumlarda silahlarını doğrultmamaya ve silahlarını sivillere çevirmemeye dikkat etmelidirler. Bu konudaki en doğru davranış

⁹⁴ Aysel Usluata, **İletişim**, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 1994, s.54, Aktaran: Ayla Okay, Aydemir Okay, **H.İ.Kavrami Strateji ve Uygulamaları**, Der Yayıncılık, İstanbul, 2002, ss.522-523.

silahların namlularının ya yukarıya ya da yere doğru çevrilerek taşınmasıdır. Silahın kendilerine doğru çevrilmesi insanlar üzerinde olumsuz etki yapabileceği gibi barış gücü askerlerine karşı bilinç altı bir tepkinin gelişmesine neden olacaktır. Ancak barış gücü personeli bu konuyu kendi güvenliklerini de tehlikeye atmayacak şekilde değerlendirmelidir.

*** Ziyaretler düzenlenmesi:**

Birleşmiş Milletler görevlilerinin sivil halkla irtibatının ve kurulacak iletişimin sağlıklı ve uygun seviyelerde gerçekleştirilmesi barış gücü personelinin güvenliği kadar görevin başarısı için de gereklidir. Bu amaçla çeşitli hedef kitlelere yönelik düzenlenebilecek ziyaretler şunlar olabilir:

- Mahalli yöneticiler:

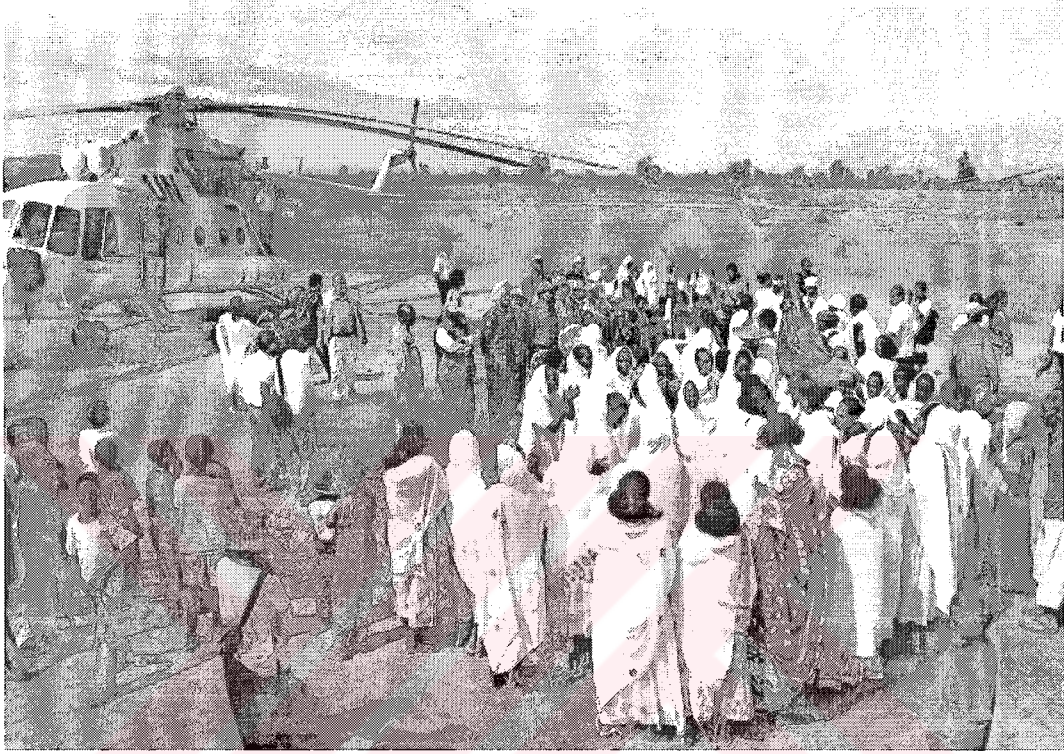
Mahalli yöneticiler genellikle seçilmiş ve halkın güven ve saygısını kazanmış kişilerdir. Bu insanlarla kurulacak sağlıklı bir iletişim halkın diğer kısmına ulaşmada etkili bir yol olacağı gibi, genelin düşüncelerini öğrenme ve onları anlama konusunda da yardımcı olacaktır.

- Dini liderler:

Dini liderler hemen her toplumda önemli bir etkinliğe sahiptir. Bu liderlerle düzenli bir şekilde iletişim kurulmalı, halka iletilmesi istenen mesajlar din görevlileri vasıtasıyla iletilmelidir.

Etopya'da Shambuko halkı ve dini liderleri Birleşmiş Milletler özel temsilcisinin kasabalarına gelişi amacıyla karşılamaları Resim III.10'da görülmektedir⁹⁵.

95 UNMEE Güvenlik Konseyi Eylül 2000 ayında yapılan ateşkes antlaşmasını yürürlüğe sokmak amacıyla kurulmuştur. Konsey ateş kes antlaşmasını gözetmek ve tarafların güvenlikle ilgili taahhütlerini garantilemek maksadıyla 4200 askeri personelin bölgeye sevkine karar vermiştir.

Resim III.10.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002.

- Toplum liderleri:

Seçilmiş liderler; yerel yöneticiler ve dini liderler kadar toplumda değişik özellikleri nedeniyle halkın desteğini ve güvenini kazanmış kişiler mevcuttur. Görev bölgesine yerleşmeyi takiben bu kişilerin isimleri tespit edilmeli ve bunlara ulaşmak için planlamalar yapılması uygun olacaktır. Bu kişilere yapılacak ziyaretlerde de yerel yöneticiler ve dini liderlerde olduğu gibi önem verilmeli ve devriyeler esnasında düzenli olarak ziyaret edilerek toplum üzerindeki etkilerinden faydalanmak üzere, Birleşmiş

Milletlerin bölgede bulunuş amacı ve çalışmaları hakkında bilgiler düzenli olarak kendilerine ulaştırılmalıdır.

- Sivil toplum örgütleri:

Sivil toplum örgütleri Birleşmiş Milletler barış gücünün sivil halka ulaşmasında en önemli unsurlardan biridir. Bu örgütler, kendi yapılanmaları içinde amaçlarına uygun olarak hazırladıkları etkileyici mesajlarını halka ulaştırmak için kullandıkları kanalları kullanmaya ikna edildikleri takdirde; barış gücünün de bu konudaki çabaları amacına daha kolayca ulaşacaktır. Ayrıca sivil toplum örgütlerinin hedef kitlelerin özelliklerine yönelik varsa, analizleri bu çalışmada etkin bir rol oynayabilir.

- Sivil halk:

Sivil halk bütün çabaların üzerinde yoğunlaştırılması gereken asıl hedef kitledir. Sivil halka, barış gücünün bölgede bulunuş amacı, görevleri, görev kuvvetinin büyüklüğü, olanakları vb. bilgiler doğru bir şekilde iletilmesi, her konuda olan olaylar ve alınan kararlar hakkında bilgilendirilmesi gereklidir. Ayrıca halkın barış gücüne ferdi veya toplu olarak müracaat ve şikayetleri için uygun kanallar oluşturulması, her başvurunun derinliğine araştırılarak cevaplandırılması, amaca ulaşmada önemli bir yapı taşı olacaktır. Sivil halk da dahil olmak üzere hiçbir hedef kitleye ve yerli insana tutarsız vaatlerde bulunulmamalı, kesin olarak bilinmeyen konularda eksik ve yanlış bilgilendirilme yapılmamalıdır. Aksi davranışların oluşturulmaya çalışılan olumlu imaj ve güveni bozacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

*** İletişim vasıtalarının kullanılması:**

İnsanlara ulaşmak ve onlara barış gücünün amaçlarını anlatabilmek için mümkün her iletişim kanalı kullanılabilir. Bu anlamda görev bölgesindeki mevcut imkanlar değerlendirilmeli, barış gücü karargahı tarafından düzenli basın brifingleri verilmeli, olağanüstü ve ani gelişen olaylarda basın toplantıları düzenlenmelidir. Bu anlamda

mevcut alt yapı ve teknolojik imkanlar yetersiz olduğu takdirde bu imkanların barışgücü tarafından yerine getirilmesi gereklidir.

- Televizyon ve Radyo yayınları:

Televizyon ve radyo gibi halka kolayca ulaşma imkanı olan basın yayın organları, herhangi bir iç kargaşalık ve savaş durumunda en önce ele geçirilmeye çalışılan veya mümkün olmadığı takdirde imha edilen ve kullanılamaz hale getirilen kurum ve kuruluşlardır. Bu önceliği almalarındaki en önemli etken; halkın etkilenmesi ve istenilen yöne motive edilmesinde görsel medyanın, dolayısıyla televizyon ve radyonun sahip olduğu gücün ele geçirilme çabalarıdır. Bu gücün varlığı ve ele geçirilme çabaları, televizyon ve radyoların öncelikli hedef olmasına ve çoğunlukla da tahrip edilmesi ile sonuçlanır.

Barış gücü bir bölgeye ulaştığında genelde bu çeşit kitle iletişim araçları ya hiç yoktur, ya da fonksiyonunu yitirmiş durumdadır. Bu durumda barış gücü ivedilikle kendi bünyesinde veya yerli halkın desteği ile kitle iletişim araçlarının yeniden kullanılabilir hale getirilmesine öncülük etmelidir. Genelde barış gücü bu fonksiyonu kendi imkan ve personelini kullanarak, yerli halkın da desteği ile yerine getirirler. Türk Silahlı Kuvvetleri de gerek Afganistan'da, gerekse de Bosna'da kurdukları radyolarla halkı bilgilendirmek ve normal yaşama geçme sürecini hızlandırıcı katkıda bulunmuşlardır.

Resim III.11.

Kaynak: www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002.

Kongo Cumhuriyetinde görev yapan MONUC Birleşmiş Milletler barış gücü de Şubat 2002’de Resim III.11’de görülen “Radyo Okapi” isimli bir radyo istasyonunu hayata geçirmişlerdir⁹⁶.

- Posterler, el ilanları, billboardlar:

Barış gücü amaçlarının halka ulaştırılmasında ve onlarla sağlıklı bir iletişim kurulmasında diğer kurumsal reklamcılık yöntemlerini de kullanmalıdır. Amaç barış gücünün barışı tesis etme ve koruma faaliyetlerinde halkın desteğinin sağlanması ve güvenli bir ortamda görev yapılmasının sağlanmasıdır. “Kurumsal reklam; reklamcılığın belli bir kuruluş, belli bir düşünce ve belirli bir konuda iyi niyet ve anlayışı geliştirmek

⁹⁶ www.un.org, Birleşmiş Milletler internet sitesi, 2002.

ve ilgilileri belirli bir eylem yönünde motive etmek amaçlı kullanımıdır⁹⁷” şeklinde tanımlanmakta ve bu yönüyle barış gücünün amaçlarına uygun bir yöntem olarak ortaya çıkmaktadır. Kuruluşların hedef kitleleriyle iletişim kurmasında rol oynayan kurumsal reklamcılığın Birleşmiş Milletlerin işlevlerine yönelik olarak kullanılabileceği olgular arasında kuruluşun topluma yönelik yaptığı sosyal ve kültürel faaliyetler belirtilerek istihdam edilen işgücü ve niteliği, kurumsal faaliyetler ve hizmetler hakkında bilgiler sayılabilir⁹⁸.

Barış gücünün halka yönelik olarak yaptığı her türlü yardım ve hizmeti de kapsayacak şekilde hazırlanacak poster, el ilanı, billboard düzenlemeleri gibi reklamcılık teknikleri her fırsatta kullanılabilir. Böylece Birleşmiş Milletlerin kurumsal imajı barışın tesisi uğraşlarını destekleyecek seviyeye ulaştırılabilecektir. Bu medya kullanılırken sloganlar şeklinde hazırlanmış mesajlar ve yerel kültürün enstrümanları da kullanılmak suretiyle ve hatırdaki kalıcı veciz sözlerle birlikte kullanılması başarıyı arttıracaktır.

Ayrıca görev yapılan ülkenin tarih ve kültüründe önemli olan gün ve olaylarla ilgili yıldönümü kutlamaları, teşekkür ve başsağlığı ilanları, halkla birlikte yapılan olumlu faaliyetlerin duyurulması yönünde de kullanılabilir.

*** Barış gücü personelinin eğitimi:**

Başka bir ülke topraklarında görev yapmak üzere belirlenen barış gücü personeli genellikle kendi ülkelerinde askeri anlamdaki taktikleri de içerecek şekilde, barışı koruma taktikleri üzerinde yeterli eğitimi almaktadırlar. Hatta Avusturya, İsviçre, Danimarka gibi bazı ülkeler bu işi daha da ileriye götürerek bir kısım personelinin sürekli barış görevlerinde istihdam ederek bir anlamda uzmanlaşma yoluna gitmektedirler. Ancak kendi ülkelerinde aldıkları eğitimin yanı sıra, her bir Birleşmiş Milletler barışı

⁹⁷ London School of Public Relations Ders Notları, 1998, s.31, Aktaran; A.B.Göksel, **Temel Halkla İlişkiler Bilgileri**, Ege Üniversitesi Yayınları, 2002, s.107.

⁹⁸ Ayla Okay, Aydemir Okay, **Halkla İlişkiler, Kavram, Strateji ve Uygulamaları**, Der Yayınları, İstanbul, 2002, ss.399-400.

koruma görevi için, görevin ve bölgenin özelliğine göre özel bir eğitim programının hazırlanması ve göreve katıldıklarında bu program çerçevesinde bir ön eğitimden geçirilmeleri de kaçınılmazdır.

- Kültürel değerlere saygılı yaklaşım:

Yerel halkın güvenini kazanmada en önemli faktörlerden biri, onların kültürel değerlerini tanıma, saygı ile karşılama ve o doğrultuda hareket etmektir. Bu husus barış gücünü yerli halka yaklaştıracak gibi, karşılıklı bir sempati ve dolayısıyla iletişim ortamını oluşturacaktır. Kendilerine ikram edilen küçük hediye ve yiyecek gibi, maddi değeri az, ancak manevi yönü yüksek eşyaları nazıkçe kabul etme, kültürlerinde var ise evlerine girerken ayakkabıları çıkarma, yaşlılara ve cenazelere saygı gibi kültürel değerleri özümseme bu hususa örnek olarak verilebilir.

- Dinsel değerlere saygılı yaklaşım:

İçinde bulundukları kötü şartlar ve durum dolayısıyla birçok şeyini kaybetmiş olan halk için geriye kalan en önemli dayanak ve sığınma noktalarından biri dini inançları ve ona bağlı olarak görülebilecek, dinsel yapılar, ibadethaneler ve eşyalar olacaktır. Yerli halk ile bu konuda karşı karşıya gelmek çok kolay olduğu gibi, bu konulara dikkat ve saygı gösterildiği takdirde destek alınması da o derece kolay olacaktır. Din birliği insanların kaynaşmasında önemli etkenlerden biridir. Bu hususa paralel olarak barış gücü için ülke belirlenirken ev sahibi ülke ile aynı dine sahip ülkelerin seçilmesi önem kazanmaktadır.

- Yerel lisan eğitimi:

Barış gücü ile yerli halkın yüz yüze ve aracısız iletişim kurmaları çok önemlidir. Ancak bu durum her zaman mümkün olamayacağından, yerli halktan seçilecek tercümanlar ve simültane çeviriciler dil sorununun çözümünün çözümü için gereklidir.

Barış gücü asker ve personeli söz konusu dili tamamıyla konuşamasa bile görevleri esnasında yetecek veya geliştirmeye müsait seviyede dil kurslarına tabi olmalıdır.

III.3.4. Değerlendirme:

Genel anlamda halkla ilişkiler faaliyetlerini bilimsel anlamda değerlendirmek zor olsa da programların hazırlanması kadar önemli olan bir diğer öge de sonuçlarının değerlendirilmesidir. Halkla ilişkiler programlarının sonuçlarının değerlendirilmesi suretiyle programın başarılı ve başarısız yönlerini tespit etmek, başarısızlıkların kaynaklarını araştırmak ve elde edilebilecek veriler ışığında bir sonraki programlarda aynı türden hatalara düşülmesini önlemek mümkün olacaktır.

Halkla ilişkilerin ölçümlene ve değerlendirmesinde değişik yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Cutlip, Centre ve Broom'un ortaya koyduğu metot, diğeri de İPRA'nın kabul ettiği metottur. Her iki modelde de ortak olan ölçme ve değerlendirme planlamasının da programın başında yapılan planlama ile birlikte yapılmasıdır.

Diğer yandan bu değerlendirme iki yönlü bir süreç olan halkla ilişkiler çalışmalarının geri bildirimini ifade etmesinden dolayı bu değerlendirme vasıtasıyla yapılan çalışmaların hedef kitle üzerinde ne gibi bir etki bıraktığı da tespit edilebilir. Bu etkinin belirlenmesi amacıyla da imaj araştırmaları, grup tartışmaları, anketler gibi yöntemleri kullanarak hedef kitlenin BM ve barış gücü hakkındaki görüşlerini öğrenmek mümkündür.

Sonuçların değerlendirilmesi faaliyetlerinde de, niteliksel ve niceliksel olarak sınıflandırılacak anket, güvenilirlik ve imaj incelemeleri gibi muhtelif yöntemler kullanılabilir⁹⁹. Bütün bu yapılacak değerlendirmeler neticesinde çatışma ve kriz bölgelerinde uygulanan halkla ilişkiler faaliyetlerinin başarıya ulaşp ulaşmadığının ortaya konması mümkün olacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ÇATIŞMA BÖLGELERİNDE BARIŞI TESİS ETMEK VE KORUMAK AMAÇLI ÖRNEK OLAY İNCELEMESİ

Birleşmiş Milletler faaliyetleri kapsamında birçok ülkede barışla ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur. Ancak konunun güncel olması ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin bu operasyonda lider ülke olarak da yer almış olması nedeniyle; Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (UGYK) (International Security Assistance Force-ISAF) tarafından gerçekleştirilen çalışmaların analiz edilmesi uygun bulunmuştur. Bu analizin yapılabilmesi için Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından yayınlanan basılı materyalden ve Afganistan'da ISAF/UGYK bünyesinde görev yapmış olan personelin deneyim ve gözlemlerinden yararlanılmıştır ¹⁰⁰.

IV.1. GÖREV BÖLGESİNİN TARİHÇESİ VE ORTAMIN ÖZELLİKLERİ

Afganistan'da görev yapan UGYK'nın görev ortamını iyi değerlendirmek için geçmişte meydana gelen bazı önemli olaylara kısaca bir göz atmak gerekmektedir.

Afganistan, dünyanın zengin petrol rezervlerine yakınlığından kaynaklanan stratejik önemi itibarıyla, dünyadaki gelişmelere bağlı olarak zaman zaman değişik

⁹⁹ A.Bülent Göksel, a.g.e., ss.406-407.

¹⁰⁰ Türkiye'nin Liderliğinde Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (UGYK) (International Security Assistance Force-ISAF) Silâhlı Kuvvetler Dergisi, Ankara, Ocak 2003, Sayı : 375.

milletlerin saldırılarına maruz kalmış, uzun yıllar önce, İslâmiyet'i de beraberinde getiren Arapların, daha sonra da Persler ve Moğolların işgaline uğramıştır. Afganistan ile İngiltere birbirleri ile üç defa savaşmışlardır. 1880-1919 tarihleri arasında İngiltere'nin işgali altında kalan Afganistan, Birinci Dünya Savaşı sonunda kaynakları tükenmiş olan ve Afgan saldırısına karşı koyacak güçte bulunmayan İngilizler ile 8 Ağustos 1919 tarihinde Rawalpindi Anlaşması'nı imzalayarak bağımsızlığını kazanmıştır.

1920 ve 1930'lu yıllarda Afganistan - Türkiye ilişkileri en üst seviyeye ulaşmıştır, Mustafa Kemal Atatürk'ün direktifleriyle Türkiye ile Afganistan arasında 01 Mart 1921 ve 25 Mayıs 1928'de Dostluk ve İşbirliği Antlaşmaları imzalanmıştır. Türkiye; eğitim, sağlık, hukuk ve askerî alanlarda Afganistan'a teknik, araç ve personel yardımında bulunmuştur. Ankara Hükümeti'nin Afganistan'a sağladığı bu kültürel ve teknik destek, onlarca yıl boyunca iki ülke ilişkilerinde asıl belirleyici unsur olmuş ve kalıcı izler bırakmıştır.

Afganistan, 1979-1989 yılları arasında Sovyetler Birliği'nin işgali altında kalmıştır. 1989-1992 yılları arasında ise Devlet Başkanı Necibullah, Sovyet desteği ile Afganistan'ı yönetmiştir. Afganistan'ı Sovyet işgalinden kurtaran mücahitler 1992 yılında yönetimi ele geçirmiş ve 1992-1996 yılları arasında iktidarda kalmıştır. Ancak, mücahitler iktidarda bulundukları sürece etnik ve dinî olarak parçalanmış ve birbirleri ile savaşmışlardır. Pakistan'da eğitilmiş bir grup din öğrencisi olarak faaliyete başlayan Taliban'ın mevcut yönetime karşı üst üste askeri başarılar kazanması sonucu Eylül 1996'da Kabil Taliban yönetimi altına girmiştir.

11 Eylül 2001'de Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a havadan yapılan terörist saldırıların hemen ardından, ABD Taliban'dan bu saldırının arkasında olduğunu iddia ettiği uluslararası bir terörist örgüt olan El Kaide'nin lideri Usame Bin Ladin'i iade etmesini istemiş, Taliban ise bu talebi reddetmiştir.

ABD, Usame Bin Ladin'in iade edilmesinin reddedilmesi üzerine, terörist faaliyetlerde bulunan El Kaide ve Taliban üyelerini yok etmek maksadıyla 7 Ekim 2001 tarihinde “Enduring Freedom” (Sürekli Özgürlük) Harekâtı'nı başlatmıştır. Bu harekât, ABD'nin liderliğini yaptığı Koalisyon Kuvvetleri tarafından yürütülmekte olup halen devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 20 Aralık 2001 gün ve 1386 sayılı kararı ile Kabil'in emniyetinin sağlanması konusunda Afganistan geçici yönetimine yardım etmek maksadıyla Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvvetinin kurulması ve ilk lider ülkenin İngiltere olması oy birliği ile kabul edilmiştir.

İngiltere'nin altı aylık görev süresinin 20 Haziran 2002'de sona ermesi nedeniyle, BM Güvenlik Konseyi'nin 23 Mayıs 2002 gün ve 1413 sayılı karar ile Türkiye'nin UGYK'nin komutasını müteakip altı ay için devralması kabul edilmiştir. 20 Haziran 2002 tarihinde UGYK (ISAF)'nin komutasını devralan Türkiye'nin lider ülke görevi 20 Aralık 2002 tarihinde sona ermiştir.

IV.1.1. Ortamın Değerlendirilmesi

23 yıl süren savaş ve çatışmalar sonucunda, Afganistan'daki alt yapı, ev ve iş alanlarının büyük bir bölümü tahrip olmuş ve kullanılamaz duruma gelmiştir. Savaş ve iç çatışmalar süresince göç eden Afgan halkından yaklaşık 1.750.000'nin geri dönmesi ve bunlardan 600.000 kadarının yerleşmek için zaten yüzde altmışı tahrip olan Kabil'i seçmesi alt yapı, ev ve işsizlik problemini had safhaya getirmiştir.

Afgan geçiş hükümetinin otoritesini ülkenin her tarafında sağlayacak milli bir ordu ve polis kuvveti bulunmamaktadır. Bölgesel liderler etnik yapıya dayalı kuvvetleri ile kendi bölgelerini kontrol altında tutmaya devam etmektedirler. Merkezî otorite (Afgan geçiş hükümeti) vergi toplayamamakta ve düzenli bir gelir kaynağı bulunmamaktadır. Başta asker ve polis olmak üzere öğretmen, sağlık personeli gibi devletin bütün organlarında çalışanlar maaşlarını düzenli olarak alamamaktadırlar. Özellikle rütbesiz

askerlere maaşları ancak yedi-sekiz ayda bir verilebilmektedir. Bu husus, güvenlik personelinin görevini etkili bir şekilde yapmasını zorlaştırmaktadır.

Halen devam eden ve ABD'nin liderliğini yaptığı Sürekli Özgürlük Harekâtı sonucu tamamen yok edilemeyen Taliban ve El Kaide örgütü ile diğer muhalif gruplar ülke genelinde ana tehdit kaynaklarını oluşturmakta, bu durum ise, Kabil başta olmak üzere tüm ülkede güvenlik ve istikrarı tehdit etmektedir.

10-19 Haziran 2002 tarihlerinde toplanan Büyük Meclis (Loya Jirga) sonucu oy çokluğu ile devlet başkanlığına seçilen Hamit Karzai hassas dengeleri ve etnik yapıyı dikkate alarak 18 aylık bir geçiş hükümeti kurmuş ve hükümet 19 Haziran 2002 tarihinden itibaren göreve başlamıştır.

IV.1.2. Politik Durum

10-19 Haziran 2002 tarihlerinde toplanan Büyük Meclis (Loya Jirga) sonucu oy çokluğu ile devlet başkanlığına seçilen Hamit Karzai hassas dengeleri ve etnik yapıyı dikkate alarak 18 aylık bir geçiş hükümeti kurmuş ve hükümet 19 Haziran 2002 tarihinden itibaren göreve başlamıştır. Ancak, geçen süre içerisinde gerek hükümet içindeki politik ve etnik mücadele, gerekse hükümetin bölgesel liderler üzerindeki otorite zafiyeti giderilememiştir.

Afganistan'daki siyasi durum, istikrarsız ve hassas özelliğini korumaktadır. Kabil'de UGYK tarafından sağlanan güvenlik hariç olmak üzere, ülkede kalıcı bir iç barış ve güvenliğin sağlanmış olduğunu söylemek mümkün değildir.

Ülkenin karşı karşıya bulunduğu sorunların kökeninde, etnik gruplar arasındaki derin güvensizlik yatmaktadır. Özellikle en kalabalık iki etnik grup olan Peştunlar'la Tacikler arasındaki çekişme, hemen hemen tüm alanlarda kendisini hissettirmektedir. Ordu ile iç işleri ve istihbarat teşkilatlarında Penşir Taciklerinin ağırlığı bulunmaktadır. Böyle bir ortamda batılı ülkelerin desteğini alan Devlet Başkanı Karzai ülkede birlik ve

beraberliği sağlamaya alışmaktadırdır.

Ancak bölge ülkelerinin kendi menfaatleri doğrultusunda ülkedeki etnik yapıyı kullanmaya alışmaları, Merkezi Hükümet yerine para ve silah yardımı ile bölgesel liderleri desteklemeleri, yine bazı batılı ülkelerin kendi menfaatleri doğrultusunda yapmayı planladıkları yardım ve yatırımları BM ve hükümet dışı kuruluşlar (NGO) kanalıyla yapmaya alışmaları, Afganistan Hkmetine Tokyo’da vaat edilen maddi yardımın çok az bir bölümünün gerçekleşmiş olması ülkenin yeniden imarı ve yapılanmasını güçleştirmekte ve geciktirmektedir. Ülkenin genelini etkileyen tüm bu olumsuzluklara rağmen, temas edilen resmi makamların ve siyasi çevrelerin tamamı, Kabil halkının büyük çoğunluğu gibi, UGYK'nın varlığından memnun olduklarını söylemekte ve özellikle Türkiye’nin iç siyasete müdahale etmeyen, tüm kesimlere eşit mesafede duran ve halka karşı nazik davranmayı usul kabul eden ilkeli liderlik anlayışından memnuniyet duyduklarını ifade etmişlerdir.

IV.2. UGYK KOMUTANLIğININ YAPISI, GÖREVLERİ VE FAALİYETLERİ

Türk Genelkurmay Başkanlığına bağlı olarak görev yapan UGYK Komutanlığı;

- Çok Uluslu Karargah,
- Çok Uluslu Tugay Komutanlığı,
- İtalyan Muhafız Bölüğü,
- Türk Hizmet Bölüğü,
- Koruma Birliği,
- Psikolojik Harp Birliği,

-Stratejik MEBS Birliği,

-Çek Cumhuriyeti Seyyar Sahra Hastanesi ve

-Kabil Hava Meydan Komutanlığından teşkil edilmiştir.

Kabil Çok Uluslu Tugay Komutanlığı (KÇUT) ise; Türk, Fransız ve Alman Tabur Görev Kuvvetleri, Çok Uluslu İstihkam Grubu ile diğer bağlı birliklerden oluşmaktadır.

UGYK Komutanlığının vazifesi; Bonn Anlaşması, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1386, 1401, 1413 sayılı kararları ve Askeri Teknik Anlaşma'da kararlaştırıldığı şekilde, Afganistan'ın sorumlu bir üye olarak uluslararası topluluğa tekrar entegre olmasını sağlamak maksadıyla, sorumluluk sahası içerisinde (Kabil ve çevresi) Afganistan geçiş yönetimine güvenliğin ve istikrarın sağlanmasında yardımcı olmaktadır.

Birleşmiş Milletlerin bu kararının ışığında tespit edilen görevler aşağıda belirtildiği şekildedir:

* Kabil'deki siyasî kurumlar ve diğer kilit noktalarda güvenliğin sağlanmasında geçiş yönetimine destek sağlamak,

* Sorumluluk sahasında devriye faaliyetleri icra etmek, Afgan Silâhlı Kuvvetleri de dâhil olmak üzere, geçiş yönetimine yeni Afgan güvenlik kurumlarının teşkilinde yardımcı olmak,

* Kabil'de mevcut ve gelecekte kurulacak olan Afgan Silahlı Kuvvetleri ve güvenlik güçleri için eğitim ve destek sağlamak,

* Afganistan'ın alt yapısının yeniden ıslah edilmesinde geçiş yönetimine yardımcı olmaktadır.

UGYK Komutanlığı bünyesinde 21 ÷lkeye mensup toplam 4988 personel görev yapmaktadır. 16 ÷lkeye mensup toplam 96 personelin görev yaptığı Uluslararası Karargahı ise, 51'i Türk, 45'i diğerk ÷lkelere mensup personel oluşturmaktadır,

Afganistan'daki en büyük sorunlardan birinin savaş ağaları olduğı bilinen bir gerçektir. İstikrarsız ve devlet otoritesinin olmadığı bir ortamda ortaya çıkan savaş ağaları, kendi bölgelerinde silahlı güç bulundurmakta ve vergi toplamaktadır. Bu durum Afgan geçiş hükümetinin otoritesinin bütün ÷lkeye yayılmasına engel olmaktadır. Ayrıca, savaş ağaları arasındaki çatışmalar Afganistan'ın bütününde güvenlik ve istikrarı bozmaktadır.

UGYK Komutanlığınca; mahallî güvenlik kuvveti (polis, asker, Afgan Millî Güvenlik Direktörlüğü/NDS) ve ABD ile istihbarat paylaşımı yapılarak güvenliğin sürdür÷lmesi konusunda gerekli tedbirlerin önceden alınması için gayret gösterilmektedir.

UGYK (Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti) bünyesinde yürüt÷len ve Afganistan'da hedeflenen barış ve istikrarın sağlanmasına yönelik olan ve halkla ilişkiler biliminin enstrümanlarından da faydalanılarak yürüt÷len ve Afgan halkı ile sağlıklı bir iletişim platformu oluşturmaya yönelik faaliyetler ise şu şekilde gerçekleştirilmektedir.

IV.2.1. Afgan Millî Ordusunun Teşkili ve Eğitimi ile İlgili Faaliyetler

Merkezî Hükümetin otoritesini bütün Afganistan'a yaymak maksadıyla millî ordunun kurulması özel bir önem arz etmektedir.

Millî ordunun teşkili kapsamında şu ana kadar UGYK Komutanlığı tarafından; Başkanlık Sarayı'nın emniyetinden sorumlu 1 nci Afgan Millî Muhafız Taburu (1 st Battalion of Afghan National Guard / 1 st BANG) ile Amerika ve Fransa tarafından, 1,

2 ve 3 ncü Afgan Millî Taburları (Battalion of Afghan National Army/BANA) olmak üzere dört tabur kurulmuş ve eğitilmiştir. Halen bir taburun (4 th BANA) Fransızlar tarafından eğitimi ile millî ordunun genel yapısı üzerindeki çalışmalar devam etmektedir.

Milli ordunun teşkilinde tündengelim yaklaşımının esas alınması ve teşkilatlanmanın en üst seviyeden itibaren başlatılması benimsenmiştir.

Daha önce UGYK tarafından eğitilen 1 nci Afgan Milli Muhafız Taburunun "tekamül eğitimi" Türkiye tarafından yaptırılmaktadır. 14'ü UGYK Komutanlığından tasarruf edilen, 16'sı ise Türkiye'den gelen toplam 30 Türk subay ve astsubay vasıtasıyla 21 Eylül - 28 Kasım 2002 tarihleri arasında on hafta süreyle planlanan tekamül eğitimi başarıyla tamamlanmıştır.

Bugüne kadar, Türk Koruma Birlik Komutanlığınca 259, İtalyan Muhafız Bölük Komutanlığınca 408 olmak üzere, toplam 667 yakın koruma personelinin eğitimi tamamlanmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu bu karışık ve güvensiz ortamda, bakanlara ve üst seviyeli yöneticilere yakın koruma sağlanması açısından bu eğitimler büyük önem taşımaktadır.

Eğitilen personelin koruma görevinde kullanılması ve bakanlıkların güvenliği ile ilgili alınan tedbirler, ilgili bakanlıklarla yapılan temas ve kontrollerle yakından takip edilmektedir.

Afganlı subay/astsubaylar için Afganistan'da çeşitli kursların açılması ve Türkiye'de açılacak kurslara subay/astsubay ve Harp Okullarına Öğrenci gönderilmesi hususları ile ikili askerî iş birliği antlaşmaları yapılması konusundaki çalışmalar devam etmektedir.

IV.2.2. Halkın Bilgilendirilmesi ve Halkla İletişim

UGYK Komutanlığı halkın desteğini sağlamak maksadıyla, halkla ilişkiler faaliyetleri icra etmişlerdir. Bu kapsamda:

* UGYK Komutanlığının faaliyetlerini Afgan halkına duyurmak maksadıyla, 15 günde bir 50.000 adet yayımlanan "ISAF News" gazetesi basılarak Afgan halkına dağıtılmıştır.

* UGYK Komutanlığı tarafından bildirilen temalar doğrultusunda hazırlanan toplam 122. 000 adet afiş, bildiri ve çıkartma Afgan halkına dağıtılmış, haftada iki defa hoparlörler kullanarak gerekli duyurular Kabil halkına iletilmiştir.

* Yapılan halkla ilişkiler faaliyetlerinin sonuçları geri besleme faaliyetleri ile değerlendirilmektedir.

* Afganistan'ın önemli günlerinde ve meydana gelen önemli olaylardan sonra, UGYK Komutanlığı adına hazırlanan mesajlar, "ISAF News" gazetesi, "Radyo Türkiyem", yerel gazeteler ve Afgan Radyo-Televizyonundan yayımlanmıştır.

* Mobil radyo, "Radyo Türkiyem" adı ile 13 Haziran 2002 tarihinden itibaren, 07.00-23.00 (19 Eylül 2002 tarihinden itibaren 06.00-24.00) saatleri arasında Türkçe yayınlarına başlamıştır. 05 Ağustos 2002 tarihinden itibaren de Dari ve Peştu dillerindeki yayınlar, yayın programına alınarak 07.00-08.00 ve 17.00-18.00 saatleri arasında yayımlanmaktadır. Ayrıca UGYK Komutanlığı bünyesindeki diğer bir radyo olan, Kabil Çok Uluslu Tugay Komutanlığı tarafından işletilen "Radyo Freedom" da yayınlarına devam etmektedir.

* Radyo Türkiyem'in Afgan halkına ulaşmasına yardımcı olunması düşüncesiyle "Radyo Türkiyem" amblemlili 500 adet radyo kabil'de halka dağıtılmıştır.

* Türk-Afgan dostluğunu ve kardeşliğini sembolize eden Türk-Afgan bayraklı promosyon malzemeleri ile Türkiye'yi ve Türk turizmini tanıtan broşürler ve görüntüler, her fırsatta Afgan halkına ve UGYK'yi oluşturan ülkelerin personeline dağıtılmaktadır.

* “Afganistan’da Görev Yapan TSK Personelinin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar ve Davranış İlkeleri Broşürü” nden 1600 adet basılarak personelimize dağıtılmıştır.

IV.2.3. Basın ve Halkla İlişkiler

UGYK Komutanlığının faaliyetlerini zamanında ve doğru olarak yerel ve dünya medyasına iletmek maksadıyla aktif bir basın politikası takip edilmiştir.

Her gün UGYK basın subayları tarafından düzenli olarak basın brifingleri, UGYK Komutanı tarafından ise aylık basın konferansları düzenlenmiştir. UGYK birliklerini ve faaliyetlerini tanıtmak maksadıyla mayın temizleme, devriye, okul ve hastane onarımı gibi faaliyetlere medya mensupları davet edilmiştir. Bu faaliyetlerin yapılmasında Afgan halkının desteğinin sağlanması hedeflenmektedir. Medyanın UGYK Komutanı ile yoğun röportaj teklifleri geri çevrilmemekte ve UGYK’nin faaliyetleri basına en yetkili ağızdan anlatılmaktadır.

Ayrıca, her gün dünya basını internet vasıtasıyla taranarak, Afganistan ve UGYK hakkındaki bilgiler toplanmakta ve değerlendirilmeye tâbi tutulmaktadır.

IV.2.4. Sivil-Asker İş Birliği Konuları (SAİB)

UGYK Komutanlığı; Afgan geçiş hükümetine yalnızca güvenlik ve istikrarın tesis edilmesinde yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda hükümete ve halka diğer birçok alanlarda icra ettiği faaliyetlerle de katkıda bulunulmuştur.

Sivil-Asker İş Birliği (SAİB-CIMIC) diye adlandırılan bu faaliyetlere büyük önem

verilmektedir. Sivil-Asker İşbirliği faaliyetleri sonucunda Afgan halkı ve UGYK arasında doğrudan ve güçlü bağların tesis edilmekte olduğu değerlendirilmiştir.

Sivil-Asker İş Birliği projeleri insanî yardım prensipleri doğrultusunda, kültürel ve dinî inançlara saygılı ve Kabil'deki bütün etnik gruplara eşit mesafede olacak şekilde hayata geçirilmeye çalışılmıştır.

20 Haziran 2002 tarihinde, lider ülke görevinin Türkiye tarafından devralınmasını müteakip sivil-askerî iş birliği yapısı Türk ve İsveç Sivil Asker İşbirliği unsurları ile takviye edilmiştir. Daha ziyade eğitim ve sağlık alanlarında 90 proje başlatılmıştır. Türk kaynakları ile 20 Haziran 2002 tarihinden itibaren, başlatılan toplam 34 adet proje tamamlanmıştır. Müteakip dönem için ise ayrıca 5 projenin yapılması planlanmıştır.

Sivil Asker İşbirliği çalışmalarına; hastane, klinik, okul ve kreş onarımı, ana okulu inşası, su şebekesi ve kanalizasyon düzenlemeleri, yol yapımı, elektrik ve su tesislerinin onarımı, çocuk bahçesi inşası ile cami onarımı örnek olarak verilebilir.

Sivil Asker İşbirliği kapsamında, 247 Afganlı çocuk sünnet ettirilmiş ve 5000 kutu bebek maması dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

"Askerî Hastane Rehabilitasyon Merkezinin" ve "Yakotoot Lisesinin" onarımları tamamlanmıştır. Yakotoot Lisesi Kabil'in en büyük okullarından bir tanesidir ve bu okulda 6000 kız ve erkek öğrenci öğrenim görmektedir.

UGYK personelinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi maksadıyla, Türkiye tarafından sağlanan kaynakla gerçekleştirilen UGYK Komutanlığının yeni yatakhane, yemek salonu, mutfak ve çamaşırhane binaları inşa edilmiştir.

Sivil Asker İşbirliği kapsamında Hava Meydan Komutanlığı tarafından, meteoroloji, yangın, hava trafik kontrol cihazı eğitimi verilmekte ve yine Hava Meydan

Komutanlığı tarafından Afgan Hava Yolları ve Kabil şehri için meteoroloji hizmeti sağlanmaktadır.

IV.2.5. Afgan Geçiş Hükümeti ve Birleşmiş Milletlerin Afganistan Özel Temsilciliği ile İlişkiler

UGYK Komutanı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Afganistan Özel Temsilcisi, Devlet Başkanı Birinci Yardımcısı ve Savunma Bakanı ile İç İşleri Bakanlarının katılımıyla yapılan Ortak Eşgüdüm Kurulu toplantılarında Kabil'de en üst düzeyde koordinasyon ve iş birliği sağlanmıştır.

UGYK Komutanı tarafından ayrıca; Devlet Başkanı, Devlet Başkanı Yardımcıları, Bakanlar, Bakan Yardımcıları, Genelkurmay Başkanı, Garnizon Komutanı, Afgan Millî Güvenlik Direktörlüğü (NDS) Başkanı ve diğer üst düzey yetkililer ile periyodik olarak görüşmeler yapılmak suretiyle, gerek hükümet gerekse ülkenin ileri gelenleri ile koordinasyon ve fikir alış verişinde bulunulmakta ve ilişkilerin sıcak tutulmasına gayret gösterilmektedir.

IV.3. UGYK'NIN GÖREVLERİNİN HALKLA İLİŞKİLER AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ALINAN SONUÇLAR

Türk Silahlı Kuvvetleri birliklerinin Afganistan'da Kabil'de güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmak üzere lider ülke olarak görevlendirilmesini takiben, halkla ilişkiler faaliyetlerinin yürütülmesinde, Afgan halkı ile dinsel ve tarihsel bağlara ait enstrümanların doğru ve yerinde kullanılması sonucunda yeni bir dönem başlamış ve ülkenin diğer kesimlerinde güvenlik olayları devam etmesine rağmen, Türk Silahlı Kuvvetlerinin görev yaptığı bölgede bu tür olaylarda gözle görülür ve hissedilir bir azalma olmuştur.

Türk Silahlı Kuvvetleri Afgan halkının demokratikleşmesi, sosyal düzenini kurması ve güvenlik içinde yaşamasını sağlamaya yönelik birçok yeni proje başlatmış,

bunların çoğunu hayata geçirmiş, uzun soluklu projeleri ise görev bitimi yeni lider ülke olan Almanya'ya bırakmıştır.

Afganistan'da bulundukları süre içinde yerli halkın saygı ve güvenini kazanmış olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin; son zamanlarda basında da yer aldığı üzere tekrar Afganistan'da lider ülke konumunda görev yapmak üzere davet edilmesi söz konusu olmaktadır.

Bütün bu başarı ve ulaşılan hedefler görev kuvvetinin Sivil-Asker İşbirliği ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin doğru, etkili ve gerçekçi bir şekilde uygulanmış olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Uygulanan bu yöntemler ve gerçekleştirilen faaliyetler neticesinde Türk Silahlı Kuvvetlerin bölgeden ayrıldığı tarih olan 2003 yılı başında Afganistan'da ulaşılan durum şu şekilde özetlenebilir:

* Yaklaşık 600.000'i göçmen olmak üzere üç milyon nüfusu barındıran Kabil'de meydana gelen nadir olaylar hariç durum sakindir ve normal yaşam koşullarına dönüşmektedir.

* Şehir içerisinde çatışma yoktur ve bazı kontrol noktaları hariç artık sokaklarda askeri unsurlar bulunmamaktadır.

* Erkek ve kız okulları tekrar açılmıştır, öğrenim devam etmektedir.

* Ticari hayat hızlı bir şekilde gelişmektedir.

* Bazı devlet kuruluşları personelinin maaşları ödenmeye başlanmıştır. Ancak polis ve askerlerin maaşlarının düzenli olarak ödenmemesi ve maaşlarının yetersizliği suç oranında artışa neden olmaktadır.

* Alt yapı hemen hemen yok denecek seviyededir. Elektrik, su, yol ve haberleşme sistemlerinin acil olarak geliştirilmesi gerekmektedir. Bu konularda or-

ganizasyon ve finansman eksikliği mevcuttur. Sivil-asker işbirliği faaliyetleri neticesinde UGYK imkanları ile birçok alt yapı sorunu tamir edilmek veya yenilenmek suretiyle giderilmiştir.

* Mültecilerin geri dönmesi bu sorunları daha da artırmaktadır.

* Afganistan'a şu ana kadar yaklaşık 1.750.000 mülteci dönmüştür. Bunların üçte biri ise güvenli gördüğü için Kabil'e gelmiştir.

* Kış şartlarının mültecilerin yaşamlarını daha da zorlaştıracağı, bunun da güvenliği menfi yönde etkileyebileceği değerlendirilmektedir.

* Tokyo Konferansında vaat edilen uluslararası yardımın çok az bir bölümünün gerçekleşmiş olmasının da güvenliği olumsuz yönde etkileyeceği mütalaa edilmektedir.

* Kabil halkı, UGYK' nin Kabil'in güvenliği ve yeniden yapılanmasına yapmış olduğu katkıları yakından izlemekte ve takdirle karşılamaktadır.

* Yukarıda belirtilen tüm bu olumsuzluklara rağmen, Türk Silahlı Kuvvetlerinin UGYK Komutanlığı personeli, görev sonuna kadar da büyük bir moral ve vazife heyecanı içerisinde en iyi şekilde yerine getirmiş ve ülkeye büyük bir başarı ile dönmüştür.

SONUÇ

Birleşmiş Milletler teşkilatının ilk ve en önemli görevi, uluslararası barış ve güvenliğin korunmasıdır. Antlaşma üyelere, uluslararası nitelikteki uyuşmazlıklarını, uluslararası barış ve güvenliğı tehlikeye sokmayacak şekilde barışçı yollarla çözümlemelerini öğütlemektedir. Uluslar arası barış ve güvenliğin tehdit edildiğı, bozulduğu veya bir saldırı eylemi meydana geldiğı takdirde, üyeler adına hareket eden Güvenlik Konseyi sorumlu gördüğü devletlere karşı, uluslararası barış ve güvenliğı sağlamaya yönelik olarak, antlaşmada yer alan ve barışa zorlama hareketına kadar varan önlemleri alma görev ve yetkisine sahiptir.

Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Harekatı, antlaşmada yer alan ortak güvenlik sistemine ilişkin uluslararası gelişme ve uygulamalar sonucu ortaya çıkmış ve kurulan barış gücü kuvvetleri vasıtasıyla bu fonksiyonu hayata geçirilmiştir. Birinci bölümde 1947 yılından itibaren dünyanın çeşitli bölgelerinde yürütölen barış gücü görevleri ile ilgili tablolar incelendiğinde; barışın tesisi amacıyla bulunulan yerlerdeki hedef kitlelerin büyüklüğü hakkında fikir edinilebilecektir. Ayrıca halkla ilişkiler disiplininin sadece kar amaçlı şirket veya kamu kurumlarına yönelik bir uygulama alanı olmadığı ve ölkelerin kaderleri üzerinde etkili olabilecek sonuçların ortaya çıkmasında da etkili olabileceğı de konusunda bazı açılımlar ortaya çıkacaktır.

Bu bağlamda, halkla ilişkilerin uygulama alanının genişliğı, bir yandan kavramı zenginleştirerek yaratıcı fikirlere yelken açmamıza yardımcı olmakta ve kısacası; her yeni disiplin gibi halkla ilişkilerin de kapıları ve sınırları zorlanmaktadır¹⁰¹. Zorlamaların bir sonucu olarak; Birleşmiş Milletler örgütü de barış gücü unsurları ile barışı koruma görevlerini yürüttüğü kriz ve çatışma bölgelerinde halkla ilişkilerden bir bilim dalı olarak istifade etmek durumundadır. Evrensel bir bilim dalı olan ve hemen her alanda uygulama alanı bulan halkla ilişkiler, Birleşmiş Milletlerin barışı tesis etmek

¹⁰¹ Filiz Balta Peltekoğlu, **Halkla İlişkiler Nedir?**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2001, s.1.

ve kalıcı hale getirmek gayretlerini sürdürürken kullanacağı önemli enstrümanlardan biridir.

Barış görevlerinin icrası sürecinde halkla bütünleşme, halka barış gücünün amaçlarının anlatılması, uygun mesajların belirlenmesi, halkın desteğini almaya yönelik olarak yerine getirilecek sivil asker işbirliği ve CIMIC faaliyetlerinin sonuçlarının halka duyurulması; barış görevinin yapılmasına katkıda bulunacağı gibi barış görevlilerin halkın desteğini alarak, daha güvenli bir ortamda görevlerini yapmak şansını yakalayacaktır.

Detayları yukarıda açıklandığı şekilde bir kaos ve belirsizlik ortamında uygulanacak askeri, siyasi ve diğer tedbirlerin yanı sıra; bütün bu faaliyetleri yerli halka anlatmak, onların desteğini almak ve herkesin arzuladığı barış ve huzur ortamına bir an önce kavuşmak amacıyla halkla ilişkiler faaliyetleri de eş zamanlı olarak yürütülmelidir. Barışı korumak veya tesis etmekle görevli silahlı güçler orada bulunma amaçlarını halka ne kadar iyi anlatarak desteklerini sağlarsa hedeflere o kadar kısa sürede ulaşılacaktır. İşte bu noktada etkili bir iletişimin unsurlarından biri olan “ikna etme” unsuru ön plana çıkmaktadır. “Başarı ile sonuçlanmış olan barışı koruma hareketleri incelendiğinde; bu hareketlerde tarafların barışçıl çözüme istekli veya yatkın oldukları görülmektedir. Barışı koruma hareketi ancak, uyuşmazlıkta taraf olanların hepsinin çatışmayı bitirmek arzusunda oldukları zaman başarılı olur¹⁰².

Bir ülkede devlet ve halk arasında karşılıklı iletişim ve ilişki kopuksa, bireylerin bir arada bulunmaktan duydukları güven ve bağlılık giderek kaybolacaktır. Bu nedenle kurumlar ile bireyler birbirlerinden haberdar olmalı, birbirleriyle karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmalıdır. Bu anlamda uygulanacak halkla ilişkiler kampanya ve yöntemlerinde yerli halk ile yönetim arasındaki güven ortamının yeniden oluşturulması, sağlamlaştırılması üzerinde önemle durulmalıdır. Çünkü özellikle barış gücünün bölgeye ilk geldiği zamanlarda halka birdenbire ulaşmak imkanı olmayacağından,

¹⁰² Paul F.Diehl, **International Peacekeeping**, Baltimore, The Johns Hopkins University Pres, 1993, s.90.

mevcut yönetimin halen aktif olan unsurları ile süratle koordinasyon kurulmalı ve halka ulaşma yolları tespit edilmelidir.

Kriz ve çatışma bölgelerinde görevlendirilen barış gücü ve diğer Birleşmiş Milletler unsurları bir anlamda kamu hizmeti yürütmektedir. Barış gücü, Birleşmiş Milletler tarafından halkı korumakla görevlendirilmiş bir kuruluştur. Barış gücü bu görevi yürütürken, hizmet verdiği halkın destek ve yardımını alabilirse sorunların üstesinden kolaylıkla gelebilir. Bu durumda yapılacak iş, yerli halka ve diğer hedef kitlelerine barış için orada olduğunu, onların geleceğinin ve güvenliğinin sağlanması için görev yürüttüğü gerçeğini açıklıkla ve dürüstlikle anlatabilmektir. İşte Birleşmiş Milletlerin varlığını sürdürdüğü kriz ve çatışma bölgelerinde halkla ilişkilerin dayanak noktası bu karşılıklı iletişime dayalı olumlu ilişkiler çabasıdır.

Özellikle güvenliğin olmadığı bir ortamda, kamuoyu açısından olumlu düşüncelere sahip olmak uzun vadeli ve sürekli çabaları gerektirir. Özellikle yabancı bir ülkede oraya ait olmayan ve halka yabancı görünen bir üniforma ile görev yapan barış gücü gibi kuruluşların en alt seviyedeki personelinden en üst seviyeye kadar halkla ilişkiler anlayışını yakalayarak görevlerine yansıtmaları gerekir. Kitle iletişim araçlarının çok yaygınlaştığı ve güçlendiği günümüzde, bazen küçük bir olay umulmayan ve telafisi zor olan kötü sonuçlara neden olabilmektedir. Her ne kadar bir Birleşmiş Milletler operasyonu olmasa da, bazı yönleriyle örnek olabilecek bir olay olarak bakıldığında; 2003 yılında başlayan ve halen devam eden ABD ve müttefik güçlerinin Irak'ta yerli halka karşı giriştikleri, insan haklarını ihlal edici tutumları; yerli halkın evlerini aramak, çocuk yaştaki kişileri tutuklamak, insanların kafalarına çuval geçirmek ve cezaevlerinde işkence vb. davranışların tüm dünya medyasında geniş yer bulduğu ve tepki topladığı görülmektedir. Benzer şekilde bu olaylar Irak halkının güveninin kaybedilmesine ve zamanla artan güvensizlik ve kaos ortamının oluşmasının da önemli nedenlerinden biri olmuştur.

Halkla ilişkiler faaliyetlerinin NATO'daki CIMIC/SAİB (Sivil Asker İşbirliği) örneğinde olduğu şekilde kurumsal bir yapıya oturtulması, bu konudaki yaklaşımların

standart bir yapıda ve süreklilik içinde yürütülmesine yardımcı olacaktır. Genelde sürekli değişen ve değişik ülkelerin askerlerinden oluşturulan barış gücü birliklerinin SAİB konularına ve halkla ilişkilere karşı farklı yaklaşımları farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bu maksatla Birleşmiş Milletler bünyesinde halen faaliyetini sürdüren “Department of Peacekeeping Operations” bölümüne bağlı bir alt kuruluş olarak çalışacak ve halkla ilişkiler uzmanlarından oluşturulacak bir teşkilatlanma içine girmesi uygun olacaktır. Kurulacak bu ofis bünyesinde, sivil halkla ilişkiler ve asker kökenli ve barış operasyonlarına fiilen katılmış personel bulunmalı ve görev bölgeleri, muhtemel kriz alanları üzerinde önceden çalışmalar yapmalıdır. Ayrıca bu ofis çalışanları barış gücü görevlendirilen bölgelerde saha çalışmalarına katılmalı ve bölgedeki güçlerin halkla ilişkiler faaliyetlerini yönlendirmelidir.

Birleşmiş Milletler ana karargahındaki bu yapıya paralel olarak her görev bölgesi için uygun yapıda ve değişen sayıda personelden oluşan ve yerli halktan da destek alınarak oluşturulacak birer uzmanlık ofisi tesis edilerek, görev karargahının halkla ilişkiler faaliyetlerini yerinden idare etmesi de uygun bir yapılanma olarak görülmektedir.

Halkla ilişkiler faaliyetlerinin çok geniş bir uygulama alanının bulunduğu değerlendirilen kriz ve çatışma bölgelerinde, çalışma içinde bahsedilen faydaları olan halkla ilişkilerin kurumsal olarak yürütülmesi sonucunda barış gücünün hedefine daha kısa sürede ulaşması ve görevini daha kısa sürede tamamlayarak demokrasinin en kısa sürede gerçekleşmesi ve idarenin sivil yönetime devredilmesi amacına ulaşılacaktır. Böylece çok büyük maliyetleri olan barış gücü operasyonlarının süresi kısalarak ekonomik anlamda da fayda elde edilmesi mümkün olacaktır.

Halkla ilişkiler uygulamalarının beklenen faydaları arasında barış gücünün güvenliği de vardır. Halka amaçlarını doğru ve iyice anlatma şansına sahip bir barış gücü, kuracağı sağlıklı iletişim ortamında daha rahat ve güvenli bir şekilde çalışma imkanı bulacak ve olası insan zayıflığının önüne geçilebilecektir.

Tamamen uluslararası hukuk temellerine dayalı ve dünya milletlerinin çoğunluğunun onayı ile teşkil edilen barış gücü aynı zamanda Birleşmiş Milletlerin bölgedeki yansımasıdır. Barış gücünün halkla kuracağı dengeli ilişkiler Birleşmiş Milletlerin kurumsal imajının iyileşmesi yönünde etkili olabilecektir. Kurumsal imajı yüksek bir Birleşmiş Milletler dünya ülkeleri arasında kurmayı arzuladığı huzur ve güven ortamını tesis etmede, ayrıca devlet içindeki çatışmalarda kriz ortamının çözülmesinde daha da etkili bir rol oynama imkanına kavuşacaktır.

EKLER

Ek-I : Konuyla ilgili tanımlar.

Ek-II : Gazete kupürü.

Ek-III : Anahtar mesajlara örnekler.

Ek-IV : Muhtemel sorular ve cevaplar.

KAYNAKÇA

A. KİTAPLAR

BAEHR Peter R., GORDENKER Leon, **The United Nations in the 1990's**, St.Martin's Pres, 1992Cutlip

BENNETT A.Leroy, **International Organizations, Principals and Issues**, Prentice Hall, New Jersey, 1995.

BRODER James F., **Risk Analysis and the Security Survey**, Butterworth-Heinemann Publications, Burlington, 2000.

DAMRASCH Y.Fisher, SCHEFFER David J., **Law and Force in the New International Order**, Westview Press, Boulder, 1991.

DİEHL Paul F, **International Peacekeeping**, Baltimore, The Johns Hopkins University Pres, 1993.

DUNN S.Watson, **Public Relations**, Homewood: Richard D.Irwin Inc.,1986, Aktaran: Ayla Okay, Aydemir Okay,H.İ. Kavram, Strateji ve Uygulamaları, Der Yayınları, İstanbul, 2002.

DURCH Wiliam J. ve BLECHMAN Barry, **Peacekeeping and UN**, Washington D.C.: Henry L.Stimson Center, 1992.

GOODRİCH Leland M., KAY David A., **International Organization: Politics and Process**, The Univercity of Wisconsin Pres, Wisconsin 1973.

GÖKSEL A.Bülent, **Temel Halkla İlişkiler Bilgileri**, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İzmir,2002.

GÖNLÜBOL Mehmet, **Uluslararası Politika, İlkeler-Kavramlar-Kurumlar**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1978.

GRUNİG James.E, HUNT Todd, **Managing Public Relations.**, Holt, Rinehart and Winston, New York, 1984.

HARLOW Rex. F. ve BLACK Marvin, **Practical Public Relations**, Newyork, Harper And Row,1952.

JEFKINS Frank, **Public Relations**, Fourth Edition, London: Pitman Publishing, 1992.

KADIBEŞEGİL Salim, **Halkla İlişkilere Nereden Başlamalı?**, Tükeltmat A.Ş., İzmir, 1998.

KAZANCI Metin, **Halkla İlişkiler, Kurumsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar**, Olgaç Matbaası, Savaş Yayınları, Ankara, 1982.

KAZANCI Metin, **Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler**, 2.Basım, Ankara: Turhan Kitabevi, 1997.

KOCABAŞ F.,ELDEN M.,YURDAKUL N, **Reklam ve Halkla İlişkilerde Hedef Kitle**, İstanbul, 2002.

LONDON School of Public Relations Ders Notları, 1998, s.31, Aktaran; A.B.Göksel, **Temel Halkla İlişkiler Bilgileri**, Ege Üniversitesi Yayınları, 2002.

MUTLU Erol, **İletişim Sözlüğü**, Ark Yayınevi, Ankara, 1994.

NALCIOĞLU Orhan, **Birleşmiş Milletler Barışı Koruma Harekatının Hukuksal Esasları**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1992,.

OKAY Aydemir, **Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sponsorluk**, Epsilon Yayıncılık, İstanbul, 1998.

OKAY Ayla, OKAY Aydemir, **Halkla İlişkiler, Kavram, Strateji ve Uygulamaları**, Der Yayınları, İstanbul, 2002.

ÖNAL Güngör, **Halkla İlişkiler**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 1997.

PELTEKOĞLU Filiz Balta, **Halkla İlişkiler Nedir?**, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2001.

PİRA Aylin, **Halkla İlişkiler Üzerine Çeşitlemeler,"Halkla İlişkiler Perspektifinden Kriz Yönetimi ve Toplam Kaite Kültürü"**, Üniversiteliler Ofset, İzmir,2000.

USLUATA Ayseli, **İletişim**, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 1994, s.54, Aktaran: Ayla Okay, Aydemir Okay, **H.İ.Kavrami Strateji ve Uygulamaları**, Der Yayıncılık, İstanbul, 2002.

USMAN Canan, **"Niçin Halkla İlişkiler? Kuruluşlarda ve Çok Uluslu Şirketlerde"**, Derleyen: Feri MANİŞ, **Halkla İlişkiler (Seçme Yazılar)**, Eskişehir, 1986.

SEÇİM Hikmet ve Diğerleri, **Halkla İlişkiler 3**, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 1996, s.111., Aktaran, A.Bülent Göksel.

SCOTT M., CENTER Alien H., BROOM Olen M., **Effective Public Relations**, 7th Edition, Prentice-Hall, Inc., New Jersey, 1994.

SIMON Raymond, **Public Relations Concepts and Practices**, New York, 1986.

SOYSAL Mümtaz, **Halkın Yönetime Etkisi**, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1968.

TORTOP Nuri, **“Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler”**, Derleyen: Fermani MAVİŞ, **Halkla İlişkiler (Seçme Yazılar)** Eskişehir, 1986.

UN Official Rewiev, **ABC of the United Nations**, Birleşmiş Milletler Yayınları, New York, UN, 1981

ÜZÜN A.Cengiz, **Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlar ve Halkla İlişkiler**,Yeniyol Matbaası, İzmir, 1995.

WELLS Barron, SPİNKs Nelda, **"Communicating with the Community"**, CareerDevelopment International, Vol.4, No.2,1999.

ZILLIOĞLU Merih, **İletişim Nedir?**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1993.

B. MAKALELER

ALLEN William W., JOHNSON A.D., NELSON J.T., **“Peace Keeping and Peace Enforcement Operation”**, Military Review, Vol.73, No.10, Ekim 1993.

CROWLEY Martin G., **"Prioritising the Sponsorship Audience"**, European Journal of Marketing, Vol.25, No.11, London, 1991.

DEFENDER, **Journal of the Australia Defence Association**, Sydney,1995, Vol:3.

GÜN Ö. Rengin, **“Birleşmiş Milletler Örgütünün Örgütlenme İlkeleri Ve Örgüt Yönetimi Açısından İncelenmesi”**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2, Sayı:2, 2000.

Hava Kuvvetleri Komutanlığı Dergisi, Hv.K.K.Basımevi, Şubat, 2003, Sayı:343.

Türkiye'nin Liderliğinde Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (UGYK) (International Security Assistane Force-ISAF) Silâhlı Kuvvetler Dergisi, Ankara, Ocak 2003, Sayı : 375.

C. İNTERNET SİTELERİ

www.un.org, **Birleşmiş Milletler resmi internet sitesi**, 2002.

www.mfa.gov.tr/turkce/grupc/cb/03.htm, **Dışışleri Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi**.

www.unomig.org, **Gürcistan BM Görevi İçin Resmi İnternet Sitesi**, 2004.

D. DİĞER REFERANS DOKÜMANLAR

AJP01 (A), **NATO Müşterek Doktrini**, Brüksel, 2001.

AJP-09 NATO CIMIC Doktrini.

Birleşmiş Milletler Antlaşması, md. 2/4.

BOSNA HERSEK **Türk Görev Kuvveti Komutanlığı Devamlı Talimatı**.

BOSNA-HERSEK Türk Görev Kuvveti Komutanlığı’’ **Sivil Asker İşbirliği Teşkilatı Ve Kullanım Konsepti’’**, 2000.

DPC-D (97) **ABD Savunma Bakanlığı Rehberi**,1997.

Field Manuel 46-1 **ABD Silahlı Kuvvetleri Halkla İlişkiler Talimnamesi** ,1997.

FM 100-23 (Peace Operations) **Barış Gücü Harekatı Talimnamesi**, 1994.

JP 3-57, **ABD Silahlı Kuvvetleri Sivil İşler Doktrini**, 1997.

MT 31-2 **İstikrar Harekatı**, Genel Kurmay Basımevi, Ankara, 1997.

MY 57-1(B), **TSK Basın Yayın Kuruluşları ile Halkla İlişkiler ve Tanıtım Yönergesi**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2000.

MS 76-3, **Genelkurmay Müşterek Askeri Terimler Sözlüğü**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2002.

MT 145-2, **TSK Barışı Destekleme Harekatı**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2001.

Müşterek Konsept 57-1, **Basın Yayın,Halkla İlişkiler Ve Tanıtım Konsepti**, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2000.

Silahlı Kuvvetler için Silahlı Çatışma Hukuku Kılavuzu, Genelkurmay Basımevi, Ankara,2000.

SFOR K.lığı, CIMIC Kursu Notları, 2000.

TSK Müşterek Harekat Konsepti, (Konsept 2010),Genelkurmay Basımevi, Ankara, 2001.

TANIMLAR

Barışı Destekleme Harekatı :

Barış Gücü Harekatı'nı ifade eder: Uluslararası barış ve güvenliğin korunması, çatışmaların ortaya çıkmadan önlenmesi veya durdurulması, barışın yeniden tesis edilmesi, bir ülkenin iç istikrarının sağlanması ve insani yardım maksatlarıyla, Birleşmiş Milletler veya Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından doğrudan veya verecekleri yetkiyle, bir veya birden fazla teşkilat üyesinin önceden belirlenmiş şartlar ve esaslar çerçevesinde belirlenen sürede, normal olarak açıkça belirlenmiş amaçların gerçekleştirilmesi için, gözlemcilikten büyük çapta güç kullanılmasına kadar değişen bir yelpaze içinde yürüttükleri faaliyetlerdir¹⁰³.

Barışı Destekleme Harekatı aşağıdaki şekillerde tatbik edilebilir¹⁰⁴:

Çatışmaların önlenmesi:

BM antlaşmasının VI ncı bölümü kapsamında, çatışmaların yayılmasını ve krizlerin silahlı çatışmaya dönüşmeden önlenmesini amaçlayan; önleyici birlikler konuşlandırmaktan, diplomatik girişimlere kadar uzana bir dizi değişik faaliyeti kapsar. Bu faaliyetler; soruşturma görevleri, karşılıklı danışma ve görüşmeler, ikaz ve uyarılar, denetleme kontrol, krizi önlemek için sivil unsurlar ve askeri kuvvet gönderme görevleridir.

¹⁰³ TSK Müşterek Harekat Konsepti (KONSEPT 2010)

¹⁰⁴ MY 145-2 Barışı Destekleme Harekatı, genelkurmay Basımevi, Ankara,2001.

Bariş yapma:

Çıkan bir krizi barişçi bir çözüme ulaştırmak amacıyla, krizin başlamasıyla birlikte icra edilen diplomatik faaliyetlerdir. Bunlar; dostça girişim, arabuluculuk, uzlaştırma, faaliyetleridir.

Bariş Koruma Harekatı:

Devletler arasında veya devletlerin kendi içinde çıkan çatışma ve krizlerin sona erdirilmesi için tarafsız, üçüncü bir uluslar arası nitelikli askeri güç ve sivil unsurlar tarafından, bariş yeniden tesis ve idame ettirmek maksadıyla icra edilen, politik/askeri faaliyetlerdir. Bunlar; çatışan tarafların muvafakati ile askerden arındırılmış sınırları gözlemek, ateşkesi kontrol etmek, savunan tarafların silahtan arındırılmasını sağlamak ve sınırların kontrolünü sağlamak görevlerini kapsar.

Bariş Gücü Harekat Çeşitleri:

Bariş Gücü Harekatı üç çeşit olup bunlar; Diplomasiye Destek , Bariş Koruma ve Bariş İçin Kuvvet Kullanmadır¹⁰⁵.

Diplomasiye Destek:

Diplomasiye Desteğın kapsamını; Bariş Yapma , Bariş Yeniden Yapma ve Önleyici Diplomasi oluşturur. Çatışmayı önlemek için diplomasiye verilen destek bariş ortamında veya çatışma esnasında olabilir. Diplomatik yöntemlerle bariş yapmanın bir parçası olan askeri faaliyetler, bu sürece olumlu katkıda bulunurlar.

Barış Yapma:

Barış Yapma; diplomasi, arabuluculuk, görüşmeler ve çatışmaya neden olabilecek sorunları çözmeye yönelik diğer girişimleri kapsar.

Barışı Yeniden Yapma:

Barışı Yeniden Yapma, savaş sonrası faaliyetler ile yardım kurumları da dahil olmak üzere yeniden yapılanmaya yönelik öncelikli diplomasi faaliyetlerini kapsar. Ayrıca, ekonomik yeniden yapılanmayla birlikte güven duygusunu geliştirici mekanizmayı da ihtiva eder. Normal olarak, sivil uygulamalara ihtiyaç duyulduğu kadar, askeri uygulamalara da ihtiyaç vardır.

Önleyici Diplomasi

Önleyici diplomasi, şiddeti sınırlandırmak veya engellemek için krizleri erkenden haber veren diplomatik girişimleri gerektirir. Daha gergin durumlarda, askeri faaliyetler Önleyici Diplomasi'yi destekleyebilir. Yığınaklanmanın önlenmesi, güç gösterisinde bulunulması ve hazırlık seviyesinin yükseltilmesi Önleyici Diplomasiyi destekleyici askeri faaliyetler kapsamında icra edilir.

Barışı Koruma:

Devletler arasında veya devletlerin kendi içlerinde çıkan çatışma ve krizlerin azaltılması ve sona erdirilmesi için, tarafsız 3 ncü bir uluslar arası nitelikli askeri güç ve sivil unsurlar tarafından politik / askeri girişimler icra etmek, barışı yeniden tesis ve idame ettirmek¹⁰⁶.

¹⁰⁵ FM 100-23 (Peace Operations), **Barış Gücü Harekatı Talimnamesi**

¹⁰⁶ FM 100-23 (Peace Operations), **Barış Gücü Harekatı Talimnamesi**

Barış İçin Kuvvet Kullanma :

Çatışmaların sona erdirilmesi için 3 ncü tarafların çatışan taraflara doğrudan müdahalesini ifade eder. Bu müdahale çoğunlukla askeri ve siyasi yaptırımlar ile sınırlı güç kullanımından ibarettir. Barışa Zorlama olarak da adlandırılan bu gayretler barışı koruma faaliyetlerinin ilk basamağını teşkil eder¹⁰⁷.

Sivil Asker işbirliği:

Sivil Asker İşbirliği; askeri hareketin icra edildiği hareket alanında bulunan milli bölgesel-lyerel yetkililer ulusal veya uluslar arası kuruluşlar ve sivil toplum ile komutan arasındaki ilişkiyi destekleyen kaynak ve düzenlemelerdir. Sivil Asker işbirliğinin uzun vadede amacı; sürekli barışın sağlanmasını amaçlayan askeri vazifenin icrasını destekleyen koşulları oluşturmak ve sürdürmektir. Sivil Asker İşbirliği faaliyetleri temel de bir muharebe destek unsuru olarak yerel halk veya yönetim için değil, desteklediği birlik komutanı için faaliyet gösterir¹⁰⁸.

Bu faaliyetler genellikle krizin ilk aşamalarında (harekat esnasında) uygulanırlar. Görev yapılan bölgede durum geliştikçe, faaliyetler barışı yeniden inşa etmeye yönelir ki; bu aşamada icra edilen faaliyetlerin esasını görev yapılan ülkenin temel altyapısının kalkındırılması teşkil eder. Bu konunun Sivil Asker İşbirliği faaliyetleri ile karıştırılmaması gerekir. Bu durumda yapılan faaliyetin adı “**Hükümet Desteği**”dir.”

Olağanüstü hal ilanı ile birlikte, askeri birlikler tarafından sorumluluk bölgesindeki tüm kaynakları kontrol altına alarak bölge halkının desteğinde kullanmak, onların psikolojik ve moral desteğini azami dereceye çıkartmak ve gerektiğinde silahlı kuvvetlerin desteğinde kullanmak maksadıyla, bir komutanlık desteğinde yürütülen faaliyetlerin tümü Sivil Asker İşbirliği’ni oluşturur.

¹⁰⁷ MY 145-2 **Barışı Destekleme Harekatı**, genelkurmay Basımevi, Ankara,2001.

Sivil Asker İşbirliği; askeri hareketin sivil potansiyel güç ile desteklenmesini sağlamak amacıyla; tüm sivil kaynakların uyumlu ve dengeli bir biçimde planlanması, kullanılması ile sivil sektörün gerektiğinde askeri güçten yararlandırılması için askeri ve sivil makamların ve mahalli seviyede yapacakları karşılıklı işbirliği olarak tanımlanmaktadır.¹⁰⁹

CIMIC :

Sivil Asker İşbirliği teriminin NATO'daki karşılığı olan İngilizce kelimelerin baş harflerinden oluşan bir kısaltmadır¹¹⁰.

CIMIC Görev Kuvveti (CTF)

Halen, Bosna Hersek'te bulunan en yüksek NATO Karargahı olan,SFOR Komutanlığı'na doğrudan bağlı bir Sivil Asker İşbirliği teşkilatıdır. Bir çok değişik ülkeye mensup askeri birlik ve personelden oluşmaktadır. Bunların içinde, 8 adet Türk subayı da mevcuttur. Bu teşkilatın başında albay rütbesinde bir personel olup; teşkilat ayrı alt birimlere bölünmüş durumdadır. Bu alt birimler Stratejik Destek Timi , Uluslar arası Kuruluşlar Destek Timi, Hükümet Dışı Kuruluşlar Destek Timi, Kanun Uygulama Destek Timi ve Mülteci Geri Dönüşleri Keşif ve Destek Timi'dir. Bunun yanı sıra; bu komutanlığa bağlı olarak çalışan Alman ve İtalyan CIMIC birlikleri de mevcuttur.CIMIC Görev Kuvveti'nin halihazır personel mevcudu 362 kişidir¹¹¹.

Halkla İlişkiler:

Halkın bilgilendirilmesini amaçlayan faaliyetlerdir. Basın ve yayın kuruluşları ile olan ilişkileri de kapsar. Amacı, yapılan askeri hareketin amaçları ve hareket

¹⁰⁸ AJP-09 NATO CIMIC Doktrini

¹⁰⁹ MS 76-3,Genelkurmay Müşterek Askeri Terimler Sözlüğü, Genelkurmay Basımevi,Ankara,2002.

¹¹⁰ BOSNA HERSEK Türk Görev Kuvveti Komutanlığı "Sivil Asker İşbirliği Teşkilatı Ve Kullanım Konsepti", 2000.

¹¹¹ SFOR K.LİĞİ CIMIC Kursu Notları, 2000.

kapsamındaki faaliyetler hakkında kamuoyunun doğru olarak bilgilendirilmesidir. Bilgi hareketi, psikolojik hareket ve Sivil Asker İşbirliği faaliyetleri ile yakından ilgilidir¹¹².

Halkla İlişkiler kamuoyunun istek ve beklentilerini karşılayarak desteğini kazanmak ve halkı ,Silahlı Kuvvetler hakkında doğru,yeterli ve zamanında bilgili kılmak maksatlarıyla, halk ile doğrudan ve/veya dolaylı olarak iletişimin sağlandığı bir etkileşim aracıdır¹¹³.

Sivil İşler Ve Halkla İlişkiler (SİHİ):

Bu kavram, Sivil İşler ibaresi ile “Sivil Asker İşbirliği” kavramını; Halkla İlişkiler ibaresi ile ise “Basın ve Halkla İlişkiler” kavramını ifade eden geniş anlamli bir tabirdir. Türk Silahlı Kuvvetleri literatüründe bu tabire yalnızca Bosna Hersek ve Kosova’da görev icra etmekte olan birliklerimizin teşkilatları bahsinde rastlanmaktadır. Bu tabire, yukarıda belirtilen her iki kavramı da kapsayan şekli ile, herhangi bir NATO ülkesinin Silahlı Kuvvetler literatüründe rastlanmamıştır.

Her iki kavramın bu şekilde tek ve yeni bir tabir ile ifade edilmesinin sebebinin, Bosna Hersek ve Kosova’da icra edilen faaliyetlere ilişkin teşkilatlanmadan kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Bosna Hersek Türk Görev Kuvveti Komutanlığı Sivil Asker İşbirliği ve Basın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürü (G-5) hem Basın ve Halkla ilişkiler konularından hem de Sivil Asker işbirliği konularından sorumludur¹¹⁴.

Sivil işler:

İşgal edilen veya düşman işgalinden kurtarılan bölgede anlaşma ve sözleşmelerle tanınmış olan sivil idarenin (hükümetin) mevcut olduğu ha bu hükümetin icraat ve

¹¹² Field Manuel 46-1 (Public Affairs),Halkla İlişkiler Talimnamesi, 1997.

¹¹³ Müşterek Konsept 57-1, Basın Yayın, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Konsepti, 2000.

¹¹⁴ BOSNA-HERSEK Türk Görev Kuvveti Komutanlığı Devamlı Talimatı.

faaliyetleri üzerinde silahlı kuvvetlerce yapılacak kontrol ve nezareti ifade eder. Askeri Hükümet'e nazaran daha hafif bir kontrolün tesisini kapsar.

Sivil-asker işbirliğinin bir bölümü olarak kabul edebileceğimiz “sivil işler hareketi”nin kapsamı ise bölgelere göre değişiklik göstermektedir.

Sivil işler özellikle, ülkelerin ve insanların ekonomik, sosyal ve politik durumlarından etkilenmektedir. Genel olarak kapsadığı hususlar ise; askeri harekatlara sivil müdahalelerin önlenmesi, devletin faaliyetlerinin desteklenmesi, halkla ilişkiler, askeri imkanların sivil işlerde kullanılması, kitle ve kaynak kontrolüne yardımcı olmak, sivil savunma olarak sıralanmaktadır¹¹⁵.

Askeri Hükümet:

Silahlı Kuvvetler'in ; düşman , müttefik veya kendi memleketimiz olup da düşman işgalinden kurtarılan bölgelerinde, o bölge halkı ve onların malları ve arazisi üzerinde her türlü salahiyeti haiz olarak hükümet icra etmesidir. Askeri Hükümet iki şekilde uygulanmakta olup bunlar Muharebe Tipi Askeri Hükümet ve işgal Tipi Askeri Hükümet'tir.

Muharebe Tipi Askeri Hükümet:

Bu tip Askeri Hükümette sorumluluk, muharip birlik komutanlıklarında olup, muharebenin cereyanı esnasında muharip birliklerin kontrolü altına giren bir bölgede bu tip Askeri Hükümet faaliyete geçer. Sivil halk üzerindeki kontrol işi muharip birlikler tarafından yapılır.

İşgal Tipi Askeri Hükümet :

Muharip birlik ve idari komutanlıklara bağlı olmayan askeri hükümet birlikleri tarafından muharebe sonrası safhada veya muharebelerin devam etmediği yerlerde uygulanan askeri Hükümet şeklidir. Muharip ve idari birliklerin askeri hükümet ile ilgili hiçbir sorumluluğu yoktur.

İnsani Prensipler:

Sivil asker ilişkileri için birçok sivil yardım kuruluşu tarafından da benimsenen ve insani faaliyetlerin esasını teşkil eden 3 temel prensip vardır. Bunlar insanlık ,eşitlik ve tarafsızlıktır¹¹⁶.

Yerinden Edilmiş İnsanlar:

Savaş sırasında yaşadıkları yerlerden zorla göç ettirilerek ülke sınırları içindeki başka bölgelere giden ve buralarda yerleşen insanlar “Yerinden edilmiş İnsanlar” olarak adlandırılmaktadır¹¹⁷.

Mülteciler:

Can güvenliği sebebiyle, yaşadığı ülkeyi terk ederek başka bir ülke tarafından geçici veya sürekli bir şekilde kabul edilen insanlar için kullanılmaktadır¹¹⁸.

¹¹⁵ MT 31-2 **İstikrar Harekatı**, Genel Kurmay Basımevi, Ankara, 1997, s.8.

¹¹⁶ AJP-09 NATO CIMIC Doktrini

¹¹⁷ AJP-09 NATO CIMIC Doktrini

¹¹⁸ BOSNA HERSEK Türk Görev Kuvveti Komutanlığı Devamlı Talimatı, Genel Kurmay Basımevi, Ankara.

İnsani Yardım:

İnsanların yaşam koşullarını iyileştirmek maksadıyla, başta yiyecek, yakacak barınma ve giyinme konuları olmak üzere sağlanan karşılıksız yardımdır¹¹⁹. Bu yardım türü, kimi zamanlar ikinci derecedeki sosyal ihtiyaçları gidermeye de yönelebilmektedir. (Örneğin savaşta sakat kalan kişilere yönelik olarak kurulan bir spor derneğine sağlanan maddi ve ayni destek gibi).

Hükümet Dışı Kuruluşlar (Non Governmental Organisations (NGO))¹²⁰:

Hükümet Dışı Organizasyonlar, hükümetler tarafından finanse edilmeyen gönüllü kuruluşlardır. Bunlar, hükümetlerden bağımsız ve kar amacı gütmeyen organizasyonlardır. Hukuki olarak Birleşmiş Milletler'in uzmanlık kuruluşları ve uluslararası kuruluşlardan farklı olup kendi görevleri ile tüzüklerini kendileri yazarlar. HDK'lar iki başlık altında incelenebilmekte olup bunlar, Sivil Kalkınma Örgütleri ve Uluslararası İnsani Örgütleridir.

Lider Organizasyon¹²¹:

Lider organizasyon tecrübesi ve bilgisine bağlı olarak, bir faaliyete katılmak ve katkıda bulunmak için gönüllü olan organizasyonlar arasında koordinasyonu sağlayan organizasyondur. Bununla beraber, bu tür organizasyonların kanuni yetkisi ve komuta sorumluluğu yoktur. Örneğin Bosna Hersek ve Kosova'da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), SFOR ve KFOR ile birlikte insani yardım kuruluşları arasında koordinasyon için atanmış lider organizasyondur.

¹¹⁹ AJP-09 NATO CIMIC Doktrini

¹²⁰ AJP-09 NATO CIMIC Doktrini

Yerel Kuruluşlar ¹²²:

İnsani ve sosyal maksatlar ile kurulmuş olan gönüllü, hükümet dışı veya resmi nitelikteki kuruluşlardır. Bu kuruluşların yerel olarak adlandırılmalarının sebebi, kurulduktan ülke dahilinde ve o ülkenin insanlarına yönelik olarak kurulmuş, yerel kaynaklarla idame edilmeleri ve yöneticilerinin yerel kişiler olmasıdır. Bu kuruluşlar çoğu zaman bölgede faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar ile işbirliğine gitmekte ve onlar tarafından geniş şekilde desteklenmektedir. Bu şekilde bir işbirliği yapılmasının en büyük faydası, bu sayede bölgede faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar ile yerel yönetim ve halk arasında bir köprü oluşturulması ve kaynakların en etkin şekilde kullanımının sağlanmasıdır.

Gösteriler:

Birleşmiş Milletlerin hedef ülke veya bölgeye karşı kararlılığını gösterici şekilde önceden planlanmış direkt güç kullanımını içermeyen ancak barış için gerektiğinde güç kullanılabileceği konusundaki askeri yığınak oluşturma ve bölgede tertiplenmeyi içeren askeri hareketlerdir.

Abluka:

Hedef ülke veya bölgenin dış dünya ile ilişkisinin, ticaretinin kısıtlanması ve silah akışının durdurulmasına yönelik olarak çevresinin veya ulaşım yollarının kontrol altına alınmasını hedefleyen önlemlerdir.

Katılma Anlaşması:

Birleşmiş Milletler ile görev bölgesine barış gücü gönderen devlet arasında yapılan ve kuvvetlerin hizmet esas ve usullerini, şartlarını düzenleyen antlaşmadır.

¹²¹ AJP-09 NATO CIMIC Doktrini

¹²² AJP-09 NATO CIMIC Doktrini

turkish daily news

Turkey's First And ONLY English Daily

Monday, August 4, 2003 Year: 42 No: 104267 TL 1,000,000

"Peace at home, peace in the world" Kemal Atatürk

Mideast

Militants agree deal to end standoff at Arafat compound

Page 8

Bundesliga

Brilliant debut by Alantop

Page 16

Crises

North Korea will hold talks, but not with Bolton

Page 9

'US fails in public relations in Iraq'

"We believe that Azerbaijan has become mature enough. As an independent country, it will resolve its problems on its own. Election periods may pave the way for troubles in many countries because such periods are a sort of transition period. But as for a chaos, we do not expect that"

"Killings of US soldiers... mean they are not good at public relations. Our experiences in Kosovo, Bosnia and Afghanistan are very important. We have dealt not only with Bosnians but also with non-Muslim Croats and Serbs in Bosnia. We were not behaving simply as a police force"

"I told US leaders that Turkey of last year and Turkey of now are different from each other. I told them this year's Turkey is more democratic than that of last year. I told them that politicians in this year's Turkey had to give more attention to people than politicians of last year's Turkey"

Kemal Balci

ANKARA - Confident that a new era has started in relations with the United States after the crisis over Iraq, Foreign Minister Abdullah Gül said that Washington welcomed the reformist policies of the Turkish government and indicated that President George W. Bush might visit Turkey in a sign of improved ties before next year's NATO summit.

"I have told them that Turkey of now is very different from Turkey of last year," Gül told the Turkish Daily News, asserting that it is more democratic and more participatory than it was in the past.

The foreign minister also ruled out prospects for political instability and a chaos in Azerbaijan, which Turkey has long perceived as a "brother nation" because of close ethnic ties, if the health situation of the country's ailing President Heydar Aliyev deteriorates. He said Azerbaijan has already

taken important steps towards political stability and democratization and emphasized that Turkey would never intervene in internal affairs of the country. Azerbaijan has its own institutions, a tradition of statehood and political parties, he said.

In an exclusive interview for the Turkish Daily News, Gül diagnosed the reason behind increased attacks on the American forces in Iraq as the US forces' failure to have good relations with the people of Iraq and indicated that Turkish experience in Bosnia, Kosovo

and Afghanistan, where Turkish soldiers enjoyed good relations not only with Muslim but also with non-Muslim population, could be helpful in that respect.

He emphasized that shared values of democracy, transparency and accountability of leaders would constitute bases for cooperation between the United States and Turkey and added that the two countries would work together to introduce these

Continued on page 5

UGYK HAREKATI ANAHTAR MESAJLAR
(ISAF KEY MESSAGES)

*Yirmi yıldan fazla süren çatışmaların ardından uluslar arası toplum şimdi sana ülkeni yeniden yapılandırma olanağı tanıyor.

***After over 20 years of conflicts, the international community is giving you the opportunity to rebuild your country.**

*Pek çok ülkeden gelen personelden kurulan ISAF, uluslar arası toplumun Kabil'deki çalışmalarının yaşamsal öneme haiz bir parçasıdır.

***İSAF, which is made up of troops from many countries, is a vital part of the international community's efforts in Kabul.**

*ISAF, Afganistan Geçici Yönetiminin daveti ve bütün Afgan partilerinin anlaşması ile Kabil'de bulunmaktadır.

***ISAF is in Kabul at the invitation of the Interim Administration of Afghanistan and with the agreement of all Afghan parties.**

*ISAF'ın görevi Geçiş Yönetimine güvenlik ve dengenin sağlanmasında yardımcı olmaktır.

***The ISAF mission is to assist the Transition Administration with the security and stability.**

*ISAF, Afgan halkına yardım etmek için vardır, onları yönetmek için değil.

***The ISAF exists to help the Afghan people, not to govern them.**

*ISAF' ın rolü güvenliğin sağlanmasına yardımcı olarak Geçiş Yönetiminin kurulmasında ve Birleşmiş Milletlerin Kabil ve çevresindeki - başka yerler dahil olmamak üzere - ilk faaliyetlerinde yardımcı olmak olacaktır.

***The role of the ISAF will be to assist in the maintenance of security so as to help in the establishment of the Transitional Authority and the initial activities of the United Nations in Kabul and its surroundings - nowhere else.**

*ISAF ayrıca, Afgan Geçiş Yönetimine, Afganistan'ın Ordusu, polisi, sınır muhafızları vb gibi güvenlik birimlerinde reform yapmasında yardımcı olacaktır. Bu uluslararası topluluk için önemli bir görevdir ve istikrarın devamının sağlanmak için şarttır.

***It will also help the Afghan Transition Authority to reform Afghanistan's security structures – its Army, police, border guards etc. This is a rnajor task for the international community and a must for the continuity of the stability.**

*ISAF' ın Türkiye haricinde, 18 üyesi daha vardır: Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Portekiz, Romanya, İspanya, İsveç ve İngiltere. Ayrıca, A.B.D. bir irtibatımı sağlamaktadır.

***Other than Turkey, there are 18 other members of the ISAF: Austria, Belgium, Bulgaria, the Czech Republic, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Italy, the Netherlands, New Zealand, Norway, Portugal, Romania , Spain, Sweden and the UK. in addition, the US have provided a liaison team.**

*ISAF, Kabil halkı tarafından iyi karşılandı.

***ISAF has been well received by the kabuli people.**

*ISAF, uluslar arası topluluğun Afgan halkına, ülkelerinin yeniden yapılandırıldığı bu zorlu dönemin başlarında yardım etme çabalarının hayati bir kısmıdır.

***ISAF is a vital part of the international community's efforts to assist the Afghan people in this early and difficult period of the reconstruction of their country.**

*ISAF' ın konuşlanması, bütün Afgan partilerince görüşülen ve kabul edilen Bonn Antlaşmasında yer almaktadır ve Geçici Yönetim mutabakatı ile yapılmıştır.

***Deployment of ISAF is included within the Bonn Agreement that was reached and accepted by all Afghan parties and is made with the agreement of the, Interim Administration (IA).**

*ISAF' ın görevi, Geçiş Yönetimine, Kabil ve çevresinde güvenlik ve istikrar sağlayarak yardımcı olmaktır.

***The ISAF' s mission is to assist the Transition Administration with the provision of security and stability for Kabul and its surrounding areas.**

*ISAF' ın amacı Afgan halkına yardımcı olmaktır, işlerine müdahale etmek değil.

***The ISAF intent is to assist the Afghan people, not to interfere in their affairs.**

*ISAF'ın görevi, SÜREKLİ ÖZGÜRLÜK ve ANAKONDA Operasyonlarından farklıdır.

***ISAF's mission is different from that of Operations ENDURING FREEDOM and ANACONDA.**

*ISAF bütün etnik gruplara adil ve eşit davranacaktır.

***ISAF will treat all ethnic groups fairly and equally.**

*Liderler halka karşı sorumludurlar.

***Leaders are responsible to the people.**

***Kişisel hareketlerinizden sorumlu tutulacaksınız.**

***You will be held accountable for your own actions.**

***Silahlı personelinizin silahlarını kullanmalarını önlemekten sorumlusunuz.**

***You are responsible for preventing your armed personnel from using weapons.**

***Silahlı gruplar şiddetle başarıya ulaşamayacaklardır.**

***Armed factions will not succeed by violence.**

***Geçiş Yönetimi ve ISAF' a karşı yapılacak askeri operasyonlar silahlı grupların yararına olmayacaktır.**

***Military operations against Transition Administration and ISAF will not benefit of armed factions.**

***ISAF, bir kısım gruplar ISAF' a karşı güç kullanmadığı takdirde, bütün etnik gruplara adil ve eşit davranacaktır.**

***ISAF will treat all ethnic groups fairly and equally unless particular groups take up force against ISAF.**

***Afganistan'ın problemlerini silahlı gruplar ya da ISAF değil Geçiş Yönetimi çözecektir.**

***Transition Administration will solve the problems of Afghanistan, not the armed factions or ISAF.**

***Geçiş Yönetimi, herkesin refah içinde olacağı yeni ve barışçıl bir ülke kurmayı istemektedir.**

***Transition Administration wishes to build a new, peaceful country within vvhich everyone can prosper.**

***Geçiş Yönetimine karşı savaşanlar ülkenin geleceğinde bir rol alamazlar.**

***Those who fight against the Transition Administration can play no part in the future of the country.**

***Afganistan halkı geçmişte, silahlı grupların faaliyetlerinden dolayı acı çekti.**

***The people of Afghanistan has suffered in the past from the actions of armed factions.**

***Bütün halk, siviller ve savaşçılar, bu çatışmaların kurbanıdır.**

***All people, civilians and combatants, are the victims of the conflicts.**

***Afgan halkı yeteri kadar acı çekti ve artık hep birlikte ülkeyi yeniden yapılandırma zamanıdır.**

***The Afghan people have suffered enough and it is time to rebuild the country together.**

***Sosyal durumu tam olarak tanıyarak, Afganistan'da tüm hakların ve fırsat eşitliğinin sağlanması için elimizden gelenin en iyisini yapacağız.**

***We will do our best to ensure the full rights and equality of opportunity in Afghanistan, taking full recognition of the social conditions.**

***Dini özgürlük, etnik ve dinsel tolerans evrensel haklardır.**

***Religious freedom, ethnic and religious tolerance are universal rights.**

***Afganistan'ın toprak bütünlüğü bizim için çok önemlidir.**

***The territorial integrity of Afghanistan is very important for us.**

***ISAF, Afgan halkına, kendi halkına en iyi hizmeti verecek kendi hükümetlerine karar vermesinde yardımcı olacaktır.**

***ISAF will assist the Afghan people in deciding their own form of government which serves their people the best.**

*20 yıllık çatışmadan sonra, uluslararası toplum size ülkenizi yeniden kurma şansı veriyor.

***After 20 years of conflict, the international community is giving you the chance to rebuild your country.**

*ISAF, insani yardım operasyonlarına yardımı önemli görmektedir.

***ISAF regards assistance to humanitarian operations as important.**

*ISAF kendisini, her alandaki insani yardım operasyonlarını desteklemeye adanmıştır.

***ISAF is committed to supporting the full range of humanitarian operations.**

*İnsani yardım kurumlarına yardımcı olmak için eldeki ulaşılabilir maksimum kaynaklar adanmaktadır.

***Maximum available resources will be devoted to providing assistance to humanitarian agencies.**

*Terörle savaş, özellikle EI-Kaide (AQ)'ye karşı, hala koalisyonun faaliyetlerinin ön sırasında yer almaktadır.

***The war on terrorism, particularly on AQ, is still at the forefront of the coalition's activities.**

*Uluslararası hukuk ilkesi Uluslararası terörizme karşı kampanyanın yürütülmesine temeldir.

***The rule of international law is fundamental to the prosecution of the campaign against international terrorism.**

*Terörizm suçu işleyenleri desteklemek için hiçbir neden olamaz.

***There can be no reason to support those who perpetrate terrorism.**

*Bütün dinler yaşama, adalete ve şefkate değer verirler. Teröristler değer vermezler.

***All religions value life, justice and compassion. Terrorists do not.**

*Başarılı bir "Loya Jirga", demokratik ve barışçıl bir Afganistan için kurumlar oluşturacaktır.

***A successful Loya Jirga will lay the foundations for a democratic and peaceful Afghanistan.**

*Loya Jirga Afganistan'ın ilerlemesi için tek yoldur.

***The Loya Jirga is the only way forward for Afghanistan.**

*Loya Jirga, tüm Afganlıların görüşlerini temsil edecektir.

***The Loya Jirga will represent the views of all Afghans.**

*Birleşmiş Milletler Loya Jirga' ya tüm Afganların temsili konusunda güveneceklerdir.

***The UN will rely on the Loya Jirga to represent all Afghans.**

*ISAF Loya Jirga sürecinde BM'i destekleyecektir.

***ISAF will support the UN in the Loya Jirga process.**

**MUHTEMEL SORULAR VE CEVAPLAR
(ANTICIPATED QUESTIONS AND ANSWERS)**

***ISAF' ın rolü nedir?**

***What is the role of the ISAF?**

ISAF' ın en önemli görevi, Kabil ve çevresinde güvenliğin muhafazası için Geçici Yönetime yardımcı olmak ve Birleşmiş Milletlerin Kabil'deki ilk faaliyetlerine yardımcı olmaktır.

The core mission of the ISAF is to assist the Afghan interim Authority in the maintenance of security in Kabul and its surrounding areas and the initial activities of the United Nations in Kabul.

***Yani ISAF aslında ne yapacaktır?**

***So what will the ISAF actually do?**

**ISAF operasyonlarının çerçevesi, 4 Ocak 2002'de ISAF ve Geçici Yönetim arasında imzalanan Askeri Teknik Antlaşmada (MTA) açıklanmıştır. Koruyucu devriyenin yanı sıra, ISAF' ın gelecekteki görevleri şunları da içerebilir:
Geçici Yönetimin gelecekteki güvenlik birimlerini geliştirmesinde yardımcı olmak;
Geçici Yönetimin yeniden yapılandırmayı belirlemesine yardımcı olmak;
Gelecekteki Afgan güvenlik güçleri için eğitim ve yardım görevlerini belirlemek ve düzenlemek.**

The framework for ISAF operations is laid out in the Military Technical Agreement (MTA) signed between the ISAF and the Interim Authority on 4

January 2002. As well as protective patrolling, the ISAF's future tasks could include:

***Assisting the Interim Administration in developing future security structures;**

***Assisting the Interim Administration in identifying reconstruction;**

***Identify and arrange training and assistance tasks for future Afghan security forces.**

***ISAF ne yapıyor?**

***What is the ISAF doing?**

İSAF, Geçici Yönetime, yeni güvenlik birimlerinin kurulmasında tavsiyede bulunuyor. İSAF Birlikleri, Kabil'de hem bağımsız olarak hem de ISAF' ın iyi ilişkiler kurması sonucu Afgan polisiyle ortaklaşa devriye geziyor. Sonuç olarak, ISAF, Afganlılara Kabil'in yeniden güvenli ve modern bir şehir olmasında yardımcı oluyor.

The ISAF is providing advice to the Interim Authority on building new security structures. It is patrolling Kabul both independently and jointly with the Afghan police with whom ISAF has established such good working relations. Finally, where it can, it is helping the Afghans get Kabul working again as a secure and modern city.

***ISAF Kabil'in mayınlardan temizlenmesinden sorumlu mu?**

***Is ISAF responsible for de-mining Kabul?**

Hayır, ama bazı mayınların temizlenmesi faaliyetlerini yürütüyor. Örneğin, 6 Martta ölen ve yaralanan askerler bir füze başlığını etkisiz hale getirmek için çalışıyorlardı. Ama yine de ISAF' ın etkisizleştirdiği her cephane masum Afgan halkına karşı olan tehditlerin birini azaltıyor. Ayrıca, Uluslararası Gelişim Departmanı, Afganistan'daki Birleşmiş Milletler Mayın Çalışma Servisi

programını destekliyor. Bu, mayınların ve patlamamış cephanelerin temizlenmesini, ve UNICEF ve Sivil örgütlerle işbirliği içindeki genişletilmiş mayın arama girişimi programını içermektedir.

No, but it is carrying out some de-mining activities. For example, the soldiers, killed and injured on 6 March, were working to make safe a missile warhead. Even so every munition ISAF makes safe is one less that threatens innocent Afghans. Separately the Department For International Development supports the UN Mine Action Service programme in Afghanistan. This includes the clearance of mines and unexploded ordnance, and an expanded programme of mine awareness initiatives in collaboration with UNICEF and Non-Governmental Organizations.

*ISAF hangi mayın temizleme operasyonlarında bulundu?

*What de-mining operations has ISAF carried out?

ISAF istihkam Birlikleri, Kabil Uluslararası Havaalanının mayından temizlenmesinde çalıştı. Geniş bir sahadaki mayınlar ve diğer patlamamış cephaneler etkisizleştirildi ve havaalanı, Afgan Havacılık Bakanlığı personeli ile birlikte, kullanım için restore edildi. ISAF şu anda bunu kullanıyor ve Afgan hava yolu Ariane de bunu tarifeli seferler için kullanmaktadır.

ISAF Engineers have been engaged in de-mining Kabul International Airport. A wide range of mines and other unexploded ordnance have been made safe and, together with the staff of the Afghan Ministry of Aviation, the airport has been restored to operational use. ISAF is already using it and the Afghan airline, Ariane is using it for scheduled flights. This is something of lasting benefit to the people of Afghanistan.

*ISAF, sivil halkın korunması görevini yapabilecek mi?

*Will the ISAF be able to intervene to protect people?

ISAF'ın etkili Angajman Kuralları vardır. Çok Uluslu Güç, Afgan Geçici Yönetime güvenliğin sağlamasında yardımcı olmak için, o an için en uygun yöntemle, bu kurallar içerisinde hareket etmektedir.

The ISAF have robust Rules of Engagement. The force have been acting within these Rules to provide security assistance to the interim Authority in whatever way is most appropriate to the situation at the time.

***ISAF ANACONDA OPERASYONU'nda yer aldı mı?**

***Did ISAF participate in OPERATION ANACONDA?**

ISAF bir barış gücüdür, savaş gücü değildir.

ISAF is a peace force, is not a war fighting force.

***ISAF için Angajman Kuralları nelerdir?**

***What are the Rules of Engagement for the ISAF?**

Biz kuvvetlerimizin Angajman Kuralları üzerine yorum yapmayız ama Angajman Kuralları etkili olarak kullanılmaktadır ve ulusal ve uluslararası hukuk altındaki yükümlülüklerimizle uyumaktadır.

We never comment on the Rules of Engagement for our forces but they are robust and accord with our obligation under national and international law, as do those of our partners.

***ISAF'ın rolünü Kabil ve çevresi ile kim sınırladı?**

***Who limited the ISAF's role to Kabul and its surrounding areas?**

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi sınırladı. ISAF' ın Sorumluluk Alanı, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1386 no lu kararıyla belirlenmiştir.

Kararda, "Afgan Geçici Yönetiminin Kabil ve çevresindeki bölgelerde güvenliği sağlamasında yardımcı olmak için 6 aylığına bir Uluslararası Güvenlik Destek Gücü oluşturulması, böylece Afgan Geçici Yönetimi ve Birleşmiş Milletler personelinin güvenli bir ortamda çalışabilmeleri" denmektedir. Ayrıca, Askeri Teknik Anlaşma (Military Technical Agreement/MTA), ISAF' ın Sorumluluk Alanını Kabil ve çevresi olarak tanımlar.

The UN Security Council did. The ISAF's Area of Responsibility is set by the UN Security Council Resolution 1386 vvhich authorizes "the establishment for six months of an international Security Assistance Force to assist the Afghan Interim Authority in the maintenance of security in Kabul and its surrounding areas, so that the Afghan Interim Authority as well as the personnel of the United Nations can operate in a secure environment;". in addition, MTA also defines the ISAF's Area Of Responsibility as Kabul and its environs.

***BM Güvenlik Konseyinin 1386 sayılı Kararı veya MTA'dan herhangi biri yayımlandı mı?**

***Has either the UN Security Council Resolution 1386 or the MTA been published?**

Evet. BM Güvenlik Konseyinin 1386 sayılı Kararı, BM'nin web sitesinde mevcuttur.

Yes. The text of UN Security Council Resolution 1386 is available on the UN' s website.

***ISAF'ın Büyüklüğü Nedir?**

***How big is the ISAF?**

ISAF, şu anda, misyonu için uygun bir şekilde yapılandırılmış birbirine uyumlu ve etkili bir gücü meydana getiren yaklaşık 4,500 kişiden oluşmaktadır.

Overall, the ISAF is currently around 4,500 men strong, making up a coherent and effective force properly structured for its mission.

***ISAF bir Birleşmiş Milletler Gücü müdür?**

***Is the ISAF a United Nations Force?**

ISAF BM Görev Talimatı çerçevesinde teşkil edilen bir "gönüllü koalisyon" gücüdür. ISAF, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1386 sayılı Kararı doğrultusunda, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin yetkilendirmesiyle konuşlanmıştır.

The ISAF is a "coalition of the willing" established in accordance with the UN Mandate. It is deployed with authorization from the United Nation's Security Council Resolution 1386.

***ISAF'a kim komuta ediyor?**

***Who commands the İSAF?**

ISAF'ın Komutanlığını, Türkiye'nin Lider Ülke olduğu sürede, Tümgeneral Akın ZORLU yapacaktır.

Major General Akın ZORLU commands the ISAF while Turkey is Lead Nation.

***"Lider Ülke" ne demektir?**

***What does "Lead nation" mean?**

Bu, bizim, ISAF' ın karargah gibi komuta yapılarını sağlamakta ve konuşlanmasını organize edip planlamasını yaptığımız anlamına geliyor.

It means we have agreed to provide the command structure - headquarters and the like - and to organize and arrange the deployment of an ISAF.

ÖZGEÇMİŞ

SOYADI : DEMİRTAŞ

ADI : ERHAN

DOĞUM TARİHİ : 21.12.1962

DOĞUM YERİ : ANKARA

EĞİTİM :

İLKÖĞRETİM : 1973-Namık Kemal İlkokulu-ANKARA

ORTA ÖĞRETİM : 1976-Namık Kemal Ortaokulu-ANKARA

LİSE : 1980-Kuleli Askeri Lisesi-İSTANBUL

LİSANS : 1984-Hava Harp Okulu Komutanlığı-İSTANBUL
(İşletme Bölümü)

YÜKSEK LİSANS : 2002- E.Ü.Sosyal Bilimler Fakültesi, Halkla İlişkiler Ana
Bilim Dalında “BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN BARIŞI
TESİS ETMEK ve KORUMAK FAALİYETLERİ
KAPSAMINDA ÇATIŞMA ve KRİZ
BÖLGELERİNDEKİ HALKLA İLİŞKİLER
UYGULAMALARININ ÖNEMİ” konulu tez
tamamlanarak savunulabilir hale gelmiştir.

MESLEKİ KARIYER:

1984 yılında teğmen rütbesi ile Hava Harp Okulu-İst.’dan mezun oldu. Hava Kuvvetlerinin değişik birliklerinde çeşitli kademelerde görev yaptığı esnada yurt içi ve yurt dışında çeşitli kurs ve eğitimler aldı.

1995 yılında Gürcistan’da UNOMIG görevinde 6 ay süre ile BM barış gözlemcisi olarak görev yaparak, BM barış madalyası almaya hak kazandı.

Halen Yarbay rütbesinde görev yapmaya devam eden Erhan Demirtaş, evli ve iki erkek çocuk babasıdır ve iyi derecede İngilizce bilmektedir.

YÜKSEKÖĞRENİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN Soyadı: DEMİRTAŞ Adı : Erhan	Merkezimizde Doldurulacaktır Kayıt No:										
TEZİN ADI Türkçe : BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN BARIŞI TESİS ETMEK ve KORUMAK FAALİYETLERİ KAPSAMINDA ÇATIŞMA ve KRİZ BÖLGELERİNDEKİ HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARININ ÖNEMİ											
Yabancı Dil : THE IMPORTANCE OF EXECUTION OF PUBLIC RELATIONS IN THE UNITED NATIONS WITHIN THE PRACTISES OF PEACEKEEPING OPERATIONS											
<table style="width: 100%;"><tr><td>TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans</td><td>Doktora</td><td>Doçentlik</td><td>Tıpta Uzmanlık</td><td>Sanatta Yeterlilik</td></tr><tr><td style="text-align: center;">[X]</td><td style="text-align: center;">[]</td><td style="text-align: center;">[]</td><td style="text-align: center;">[]</td><td style="text-align: center;">[]</td></tr></table>		TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans	Doktora	Doçentlik	Tıpta Uzmanlık	Sanatta Yeterlilik	[X]	[]	[]	[]	[]
TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans	Doktora	Doçentlik	Tıpta Uzmanlık	Sanatta Yeterlilik							
[X]	[]	[]	[]	[]							
TEZİN KABUL EDİLDİĞİ : Üniversite : EGE ÜNİVERSİTESİ Fakülte : İLETİŞİM FAKÜLTESİ Enstitü : SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ Diğer Kuruluşlar : Tarih:											
TEZ YAYINLANMIŞSA : Yayınlayan : Basım Yeri: Basım Tarihi: ISBN:											
TEZ YÖNETİCİSİNİN Soyadı, Adı : PİRA, Aylin Ünvanı : Doç.Dr.											

TEZİN YAZILDIĞI DİL : TÜRKÇE

TEZİN SAYFA SAYISI : 190

TEZİN KONUSU (KONULARI) : Birleşmiş Milletler örgütünün kriz ve çatışma bölgelerinde uyguladığı halkla ilişkiler faaliyetleri

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER :

- 1- Birleşmiş Milletler
- 2- Halkla İlişkiler
- 3- Kriz ve çatışma bölgeleri
- 4- Sivil Asker İşbirliği
- 5- Barış gücü

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER:(Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstrakt ve thesaurus'ları kullanınız.)

- 1- United Nations
- 2- Public Relations
- 3- Crises and the conflict areas
- 4- CIMIC
- 5- Peacekeeping force

Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.

1-Tezimden Fotokopi Yapılmasına izin veriyorum	[X]
2-Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	[X]
3-Kaynak göstermek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	[X]

Yazarın İmzası

Tarih :

Ehman Damlı

28.06.2024

ÖZET

Birleşmiş Milletler uluslar arası anlaşmalardan aldığı yetki çerçevesinde Güvenlik Konseyinin kararı ile dünyanın değişik bölgelerinde barışı tesis etme ve koruma görevlerini yürütmektedir. Bu görevler genellikle “çok uluslu askeri birlikler” tarafından yürütülmekte ve oluşturulan gözlemci grupları ile de denetlenmektedir.

Bahse konu çatışma ve kriz bölgeleri, genellikle devlet düzeni bozulmuş, otorite değişik gruplara dağılmış, demokrasi ya hiç olmamış veya kesintiye uğramış, mevcut yasaların uygulanamadığı ve genelde düzensizlik ve belirsizliğin hakim olduğu alanlardır.

Barışı tesis etmek veya korumakla görevli BM birlikleri ve kuruluşları, bu anlamda kendi programlarını ve amaçlarını bölge halkına doğru olarak aktarabilmek, onların maddi ve manevi desteğini alabilmek, işbirliği ortamını tesis etmek ve barışı kalıcı kılmak amacıyla, herkesi ortak amaca yönlendirerek siyasi ve askeri faaliyetlerini destekleyici bir takım halkla ilişkiler faaliyetlerini de yürütmek durumundadırlar. Bulunulan bölgede kalıcı barış ve istikrarın tesisi için bu anlamda yapılacak çalışmalar askeri veya güç kullanımı ile yapılacak çalışmaların çok ötesinde önem taşımaktadır.

Bu çalışmada; BM’in bu konuda genel merkezinden itibaren teşkilatını oluşturan organları ve görevleri üzerinde durulmuş, kriz ve çatışma bölgelerindeki halkla ilişkiler faaliyetlerini yönlendiren alt kuruluşlar ile bunların yapılanması incelenmiştir. Son bölümde ise sorunlu bölgelerdeki Halkla İlişkiler faaliyetlerine örnek bir uygulama olarak, Türkiye’nin Afganistan’da silahlı güçleriyle bilfiil katıldığı ISAF (International Security Assistance Force) ‘ta uygulanan halkla ilişkiler faaliyetleri incelenmiştir.

ABSTRACT

United Nations, in line with the authority taken from the international treaties and with the decision of Security Council, have been executing the mission of setting up and protecting the peace in throughout the five continents. These missions have usually been conducted by multinational units and inspected by the arranged military observer groups.

So called crisis and conflict districts are the places where the state order is spoiled, authority is scattered to different groups, either there have been no democracy or it was intervened, where present laws cannot be put into practise and where disorder and uncertainty prevail.

United Nations (UN) units and related institutions for maintaining and keeping peace; in this sense, have to execute some activities concerning public relations, which is supportive for military and politic activities; thereby leading all the related groups and organisations to a common aim just to report the programmes and aims to the community thereabout correctly to gain their support (based on materialistic and motivational figures) to set up a cooperative environment and to keep the peace. In the region resided, for the foundation of peace and stability, the studies for the common purpose have been more importance than the military studies of using the power.

In this study, the organs of the United Nations, where constitute its organisation beginning from its headquarter have been highlighted; the sub organisations with their foundations leading the activities about public relationships in the regions where the crisis and the conflicts take place have been examined thoroughly. In the last part, ISAF (International Securitiy Assistance Force) where Turkish troops actually joined is taken as a model of the activities about public relationships conducted in troubled lands.